Doktori (PhD) értekezés

Vadász Istvánné

2011

Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem
Hadtudományi Doktori Iskola

Vadász Istvánné

A NATO STANAG 6001 szabvány alapján folytatott magyarországi nyelvvizsgák lexikai érvényességének vizsgálata korpusznyelvészeti módszerekkel

Doktori (PhD) értekezés

Témavezető:

Várnainé Dr. habil. Kis Ilona, egyetemi docens

Budapest, 2011

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS **5**

A TÉMAVÁLASZTÁS INDOKLÁSA, AKTUALITÁSA 5
A KUTATÁS CÉLJA 7
A TÉMA KUTATÁSI HIPOTÉZISEI 8
KUTATÁSI MÓDSZEREK 9
A DOKTORI ÉRTEKEZÉS FELÉPÍTÉSE 10

1. FEJEZET A NATO STANAG 6001 NYELVTUDÁSMINŐSÍTŐ RENDSZER **11**

1.1 A NATO STANAG 6001 SZABVÁNY KIALAKULÁSÁNAK TÖRTÉNETE 11
1.2 A NATO STANAG 6001 SZABVÁNY A NYELVTUDÁS SZINTJÉNEK MEGHATÁROZÁSÁRA 13
1.3 A SZAKMAI NYELVVIZSGÁZTATÁS IRÁNYÍTÁSA A NATO-BAN 15
1.4 KATONA-POLITIKAI KÖRNYEZET MAGYARORSZÁGON A NATO STANAG 6001 NYELVVIZSGA BEVEZETÉSEKOR 19
1.5 A NATO STANAG 6001 SZAKNYELVI VIZSGA BEVEZETÉSE MAGYARORSZÁGON 22
1.6 A NATO STANAG 6001 NYELVVIZSGA AKKREDITÁCIÓJA MAGYARORSZÁGON 25
1.7 A NATO STANAG 6001 KATONAI SZAKNYELVI NYELVVIZSGA ILLESZTÉSE A KÖZÖS EURÓPAI REFERENCIAKERET SZINTJEIHEZ 29
ÖSSZEGZÉS 32

2. FEJEZET A NYELVVIZSGARENDSZEREKKEL SZEMBEN TÁMASZTOTT KÖVETELMÉNYEK ÉS A NATO STANAG 6001 SZAKNYELVI VIZSGA **34**

2.1 A VIZSGASPECIFIKÁCIÓ 34
2.2 A VIZSGAANYAGOK KIDOLGOZÁSA 36
2.3 A VIZSGATELJESÍTMÉNYEK PONTOZÁSA ÉS ÉRTÉKELÉSE 39
2.4 A VIZSGAEREDMÉNYEK ELEMZÉSE 41
2.5 A VIZSGA LEBONYOLÍTÁSA ÉS LOGISZTIKÁJA 43
2.6 A VIZSGAFELHASZNÁLÓVAL VALÓ KOMMUNIKÁCIÓ 44
2.7 A NATO STANAG 6001 SZAKNYELVI VIZSGÁN ALKALMAZOTT NYELVVIZSGA FELADATOK ÉS A CÉLCSOPORTOK 45
ÖSSZEGZÉS 51

3. FEJEZET NYELVI KORPUSZOK A MODERN NYELVÉSZETI KUTATÁSBAN **53**

3.1 NYELVI KORPUSZOK ÉS KORPUSZNYELVÉSZET 53
3.2 A BROWN KORPUSZ 54
3.3 JELENTŐSEBB ANGOL NYELVŰ KORPUSZOK 56
3.4 MAGYAR NYELVŰ KORPUSZOK 59
3.5 A NYELVI KORPUSZOK FAJTÁI 61
3.6 A NYELVI KORPUSZOK FELHASZNÁLÁSA 63
ÖSSZEGZÉS 65

4. FEJEZET A MAGYARORSZÁGI NATO STANAG 6001 NYELVVIZSGA FELADATAI LEXIKAI ÉRVÉNYESSÉGÉNEK VIZSGÁLATA **67**

4.1 A NYELVVIZSGA FELADATOK ÉRVÉNYESSÉGE 67
4.2 A LEXIKAI ÉRVÉNYESSÉG KÉRDÉSE A NYELVÉSZETI KUTATÁSBAN 69
4.3 A NYELVI KORPUSZOK TERVEZÉSE 71
4.4 BÉKEMŰVELETI KORPUSZ TERVEZÉSE 73
4.5 A BÉKEMŰVELETI KORPUSZ ANYAGAINAK KIVÁLASZTÁSA 76
4.6 A BÉKEMŰVELETI KORPUSZ LÉTREHOZÁSA 81
4.7 A NATO STANAG 6001 VIZSGAANYAGOK LEXIKAI ÉRVÉNYESSÉGÉNEK VIZSGÁLATA 91
4.8 A BÉKEMŰVELETI KORPUSZ ALKALMAZÁSI LEHETŐSÉGEI 98

5. FEJEZET A TUDOMÁNYOS KUTATÓMUNKA ÖSSZEGZÉSE **104**

A KUTATÁS EREDMÉNYEINEK ÖSSZEGZÉSE 104
TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK 106

A KUTATÁS EREDMÉNYEINEK HASZNOSÍTHATÓSÁGA 106
A TOVÁBBI KUTATÁS LEHETSÉGES IRÁNYAI 107

BETŰSZÓ-JEGYZÉK 108

TÁBLÁZATOK 110

ÁBRÁK 111

MELLÉKLETEK 112

FELHASZNÁLT IRODALOM JEGYZÉKE 124

A TÉMÁHOZ KAPCSOLÓDÓ PUBLIKÁCIÓK JEGYZÉKE 133

BEVEZETÉS

A TÉMAVÁLASZTÁS INDOKLÁSA, AKTUALITÁSA

A rendszerváltozás utáni magyarországi haderő átalakítása lényeges változásokat von maga után a kiképzési rendszerben, többek között a Magyar Honvédség állományának nyelvi felkészítésében is. Magyarország és a NATO kapcsolata a katonai élet egyre több területére gyakorol hatást. A munkakapcsolatokhoz olyan szakemberekre van szükség, akik megfelelő szinten beszélik az együttműködés nyelvét, az esetek többségében az angolt. Így az állomány nyelvi felkészítése külön figyelmet kap 1999 óta.

A NATO soknemzetiségű szervezet, amely számára igen fontos, hogy az együttműködés során munkakapcsolatba kerülő különböző anyanyelvű tisztek, tiszthelyettesek és polgári dolgozók egységes követelmények szerint részesüljenek nyelvi képzésben. A nyelvtudás mérésének legfontosabb eszköze a NATO STANAG 6001 szabvány alapján létrehozott vizsgáztatási rendszer, amely öt nyelvtudás-szintet határoz meg.

A NATO STANAG 6001 minősítési rendszer lehetőséget ad a nyelvismeret egységes szempontok szerinti értékelésére, valamint az egyes beosztások, megbízatások, illetve tanintézetek által meghatározott nyelvi követelmények egységes értelmezésére. A NATO-ban e rendszer alapján határozzák meg azt a minimális nyelvtudás szintet, amely bizonyos beosztások betöltéséhez, illetve tanintézeti felvételhez szükséges.

A ZMNE Nyelvi Intézet angol szakcsoportja 1998-ban indította a NATO STANAG 6001 szabvány szerinti vizsgáztatást, ami 3-as szintű vizsgával indult, mert a NATO brüsszeli magyar munkacsoport beosztásainak betöltésére ezt a szintet írták elő. A következő néhány évben kifejlesztésre került a NATO STANAG 6001 1-es és 2-es szintű vizsga. Jelenleg Magyarországon a NATO STANAG 6001 vizsgarendszerben 1-3 szinten folyik vizsgáztatás. 2005-ben a ZMNE Nyelvvizsgaközpont által kifejlesztett NATO STANAG 6001 vizsgarendszer államilag elismert nyelvvizsga lett Magyarországon. 1998 óta több ezer vizsgázó mérte meg nyelvtudását NATO STANAG 6001 szabvány szerinti rendszerben.

(1. ábra)

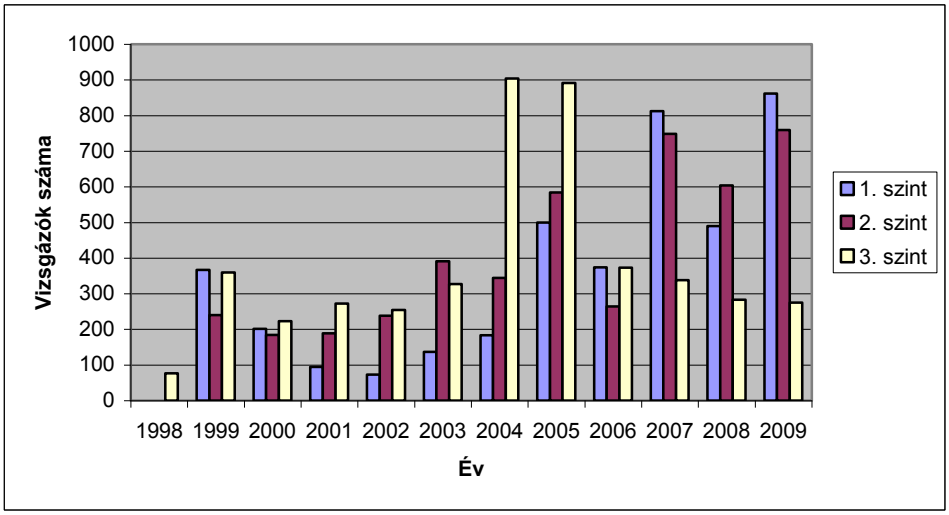

1. ábra

NATO STANAG 6001 vizsgázók száma és szintek szerinti megoszlása az 1998-2009 közötti időszakban

Forrás: ZMNE Nyelvvizsgaközpont, adatok a rektori éves beszámolókhoz.
Szerkesztette: Vadász Istvánné

Ahogy az ábrán is látható, a vizsgázók száma és szintek szerinti eloszlása követi a Magyar Honvédségben zajló változásokat. A Magyar Köztársaság professzionális haderőt épít, nő a tiszthelyettesek száma, „megváltozott a politikai elgondolás a haderő alkalmazásáról, szövetségi követelmények teljesítéséről, a hadsereg feladatrendszeréről. Ma a Magyar Honvédség elsősorban nemzetközi békeműveletekre szakosodott, professzionálissá váló önkéntes haderő, amelynek hajtóereje egyértelműen a külföldi missziós tevékenység."[1] A Magyar Köztársaság Honvédelmi Miniszterének Humánpolitikai Irányelvei a 2009–2010. Személyügyi Évre dokumentum „hatékonyan alkalmazható, expedíciós képességekkel rendelkező, nemzetközi együttműködésre képes"[2] haderőt nevez meg az egyik fő célkitűzésként.

Magyarország a vietnami felügyelő bizottságba delegált négy nemzet egyikeként 1973-ban kapcsolódott be a modern kori békefenntartói feladatokba. A kilencvenes évek közepétől kezdve Magyarország aktív szerepet tölt be a nemzetközi válságkezelésben és békefenntartásban. (pl. UNFICYP[3] misszió Cipruson, MFO[4] misszió a Sínai-félszigeten). A kilencvenes évek második felétől magyar katonák

[1] Szenes, Zoltán: A békefenntartás hatása a magyar haderőre. http://www.zmne.hu/kulso/mhtt/hadtudomany/2006/3/2006_3_1.html (2010.09.12.)
[2] A Magyar Köztársaság Honvédelmi Miniszterének Humánpolitikai Irányelvei a 2009–2010. Személyügyi Évre. http://www.hm.gov.hu/files/9/8110/humanpolitikai_iranyelvek_2009_2010.pdf (2010.11.20)
[3] United Nations Peacekeeping Force in Cyprus - A ciprusi Egyesült Nemzetek Békefenntartó Erő
[4] Multinational Force and Observers - Többnemzetiségű Erő és Megfigyelők

több fontos feladatot teljesítettek különböző missziókban. Így kiemelkedő jelentőséggel bírt a boszniai (IFOR/SFOR),[5] illetve a koszovói (KFOR)[6] válság rendezésében való aktív részvétel. Magyarország 2002 óta vesz részt afganisztáni küldetésekben az ISAF[7] misszió keretében. Magyar kontingens Irakban is teljesített szolgálatot (2003-2004), ahol egy magyar zászlóalj Irak újjáépítéséhez szükséges stabilizációs és humanitárius feladatokban működött közre, szállítási feladatokat teljesített.

Jelenleg közel 1000 magyar katona vesz részt ENSZ, EU, NATO és egyéb misszióban a világ különböző részein, ahol a feladat sikeres végrehajtásának feltétele nem csupán a szakmai alkalmasság, hanem a megbízható nyelvtudás is. (1. Melléklet)

A fent említett és azokhoz hasonló küldetésekben a nyelvtudás (elsősorban, az angol) igen fontos a feladatok sikeres végrehajtásában. Értesülések az eseményekről, incidensekről, ezek elemzése, tájékoztatókon való részvétel, illetve tájékoztatók megtartása, kiképzésben való részvétel, törzsmunka, rádiós összeköttetés biztosítása - csak néhány példa azokból a helyzetekből, ahol szükséges a megfelelő nyelvtudás. Így a nyelvtudás az egyik legfontosabb kritérium a résztvevők missziókba való kiválasztásában. Ilyen körülmények között a nyelvvizsga hitelességének igen fontos szerepe van annak biztosításában, hogy a vizsgarendszer be tudja tölteni azt a szerepet, amire hivatott.

A KUTATÁS CÉLJA

A NATO STANAG 6001 szabvány egységes követelményeket támaszt a nyelvtudással szemben, de a nyelvvizsgarendszer országonként változhat, egyéni kidolgozású. Így, minden tagállam, minden vizsgaközpont saját felelőssége, hogy olyan tartalommal töltse meg a nyelvvizsgát, amely legjobban szolgálja az adott ország és célcsoport igényeit.[8] Magyarországon a honvédség szervezésében történő NATO STANAG 6001 szabvány szerinti nyelvvizsgáztatás elsődleges célja az állomány nyelvtudásának minősítése a békeműveletekben való részvételhez. Ebből kiindulva, a téma kutatása során **az alábbi célokat határoztam meg:**

---

[5] Implementation Force (IFOR) -Végrehajtó Erő, Stabilization Force (SFOR) -Stabilizációs Erő
[6] Kosovo Force (KFOR) - a NATO parancsnoksága alatt működő nemzetközi békefenntartó haderő
[7] International Security assistance Force - Nemzeti Biztonsági Közreműködő Erő
[8] Magyarországon a célcsoport a Magyar Honvédség állománya, valamint a védelmi szektor köztisztviselői, közalkalmazottai.

1) **Megvizsgálni**, mennyire felelnek meg a magyarországi NATO STANAG 6001 szabvány szerinti történő nyelvvizsgán használt vizsgafeladatok a célcsoport igényeinek. Ebből egy szegmenst választottam ki – a nyelvvizsgáztatás céljából létrehozott anyagok **lexikai érvényességének vizsgálatát.**
2) Az új nyelvészeti szakterület - korpusznyelvészet – módszerei segítségével **kifejleszteni** egy eljárást, amely lehetővé teszi az ilyen vizsgálatot informatikai eszközök alkalmazásával, bármely szaknyelvi rendszerben.
3) **Létrehozni** egy békeműveleti nyelvi korpuszt, amely referencia anyagként használható a katonai szaknyelvi oktatásban és vizsgáztatásban.

A NATO STANAG 6001 szabvány szerinti katonai szaknyelvi vizsga négy készséget mér: hallás utáni értést (Listening), beszédkészséget (Speaking), írott szövegértését (Reading), és íráskészséget (Writing). Ezek közül az írott szöveg értése és a hallás utáni értés az a két készség, amely a feladatok jellegéből adódóan tartalmazza azt a jelentős célnyelvi mintát, amelynek, lexikai érvényességét, ezáltal alkalmazhatóságát érdemes megvizsgálni. Kutatásomhoz a ZMNE Nyelvvizsgaközpont által 2005. január 1. és 2009. december 31. között készített NATO STANAG 6001 vizsgaanyagokat használtam fel a ZMNE Nyelvvizsgaközpont hozzájárulásával.

A TÉMA KUTATÁSI HIPOTÉZISEI

A téma kidolgozása során a fent felsorolt kutatási céloknak megfelelően, a következő hipotéziseket állítottam fel:

- A nyelvvizsgaanyagok lexikai érvényességét számítástechnikai eszközök és módszerek felhasználásával objektívan (számszerűsítve) meg lehet határozni.
- A korpusznyelvészeti módszerek alkalmazhatóak a NATO STANAG 6001 vizsgarendszerben használt feladatok lexikai érvényességének vizsgálatára.

- Abból kiindulva, hogy a NATO STANAG 6001 nyelvvizsgarendszer kialakítását a célcsoport igényeinek alapos felmérése előzte meg, feltételezem, hogy a ZMNE Nyelvvizsgaközpont által készített, vizsgálatom alá vett NATO STANAG 6001 vizsgarendszerben használt vizsgafeladatok lexikai érvényessége megfelel a célcsoport igényeinek.

KUTATÁSI MÓDSZEREK

Kutatási céljaim megvalósításához a feltáró, elemző és összehasonlító módszerek mellett a kvantitatív adatok feldolgozását statisztikai módszerek segítségével végeztem.

Mivel kutatásom fő célja annak vizsgálata, hogy a jelenlegi NATO STANAG 6001 nyelvvizsgafeladatok szókincse mennyire tükrözi a nyelvhasználók valós igényeit, kutatásom során ebből a szempontból veszem vizsgálat alá a békeműveletekkel foglalkozó anyagokat, amelyek alapján létrehozom a békeműveleti korpuszt. A lexikai feladatok érvényességének vizsgálati módszere - NATO STANAG 6001 vizsgafeladatok szókincsének összehasonlítása az általam létrehozott békeműveleti korpusz szókincsével. Értekezésem elkészítése folyamán

- áttekintettem a szaknyelvoktatással, nyelvvizsgáztatással, ezen belül a katonai szaknyelv oktatásával, és a békeműveletekkel foglalkozó hazai és külföldi szakirodalmat;
- tanulmányoztam a témával kapcsolatos kormányrendeleteket, az Oktatási Hivatal intézkedéseit, a témában megjelent disszertációkat és cikkeket;
- tanulmányoztam a hadieseményekről (jugoszláv háború, iraki háború, afganisztáni háború) megjelent dokumentumokat, riportokat, jelentéseket;
- az összegyűjtött szakanyagok értékelése, elemzése mellett a értekezés kidolgozásában hasznosítottam saját nyelvoktatási, nyelvvizsgáztatási, kutatási és a külföldi tanulmányi utak során szerzett tapasztalataimat;
- kutatásomhoz a ZMNE Nyelvvizsgaközpont vizsgaanyagait, dokumentumait, és kutatási eredményeit használtam fel.

A DOKTORI ÉRTEKEZÉS FELÉPÍTÉSE

Az értekezés öt részből áll. Az **első fejezetben** bemutatom a NATO STANAG 6001 nyelvvizsgarendszert. Ismertetem a NATO STANAG 6001 szabvány kialakulásának történetét és nyelvi követelményeit, továbbá azt, hogyan történik a nyelvi felmérés koordinációja a NATO tagállamaiban. Röviden áttekintem a katona-politikai helyzetet Magyarországon, amely szükségessé tette az egységes nemzetközi szabvány szerint végzett nyelvtudás-mérést. A fejezet követi a magyarországi NATO STANAG 6001 szaknyelvi vizsgarendszer fejlődését létrehozásától napjainkig, beleértve a nyelvvizsgarendszer akkredítációját és illesztését a Közös Európai Referenciakerethez.

A **második fejezet** a nyelvvizsgarendszerekkel szemben támasztott követelményeket ismerteti és betekintést ad a ZMNE Nyelvvizsgaközpont munkájába. A fejezet bemutatja a vizsgarendszer működését és a vizsgák lebonyolításának irányelveit, szabályait és folyamatszerű követelményeit kitérve a vizsgaspecifikáció kérdéseire, a vizsgaanyag kidolgozásának gyakorlatára, az értékelési rendszerre, a vizsgaeredmények feldolgozására, a vizsga lebonyolítására és a vizsgafelhasználóval való kommunikációra.

A **harmadik fejezetben** ismertetem a korpusznyelvészetet, amely eszközeinek felhasználásával elvégeztem a magyarországi NATO STANAG 6001 vizsgafeladatok lexikai érvényességének vizsgálatát. A fejezet leírja a szakterület kialakulását, áttekinti az eddig létrehozott angol és magyar nyelvű korpuszokat és rátér a nyelvi korpuszok felhasználási lehetőségeire.

A **negyedik fejezetben** a magyarországi NATO STANAG 6001 szaknyelvi vizsga lexikai érvényességét vizsgálom. Ennek során bemutatom a tartalmi és lexikai érvényesség szerepét a nyelvvizsgáztatásban, ismertetem a magyarországi NATO STANAG 6001 nyelvvizsgarendszerben használt vizsgafeladatok vizsgálatához általam kidolgozott eljárást, a kiválasztott szaknyelvi minta anyagot és a vizsgálathoz használt számítógépes programot. Részletes leírást adok a vizsgálatról és következtetéseimet számszerű adatokkal támasztom alá, valamint demonstrálom a létrehozott békeműveleti korpusz alkalmazásának lehetőségeit.

Az **ötödik fejezetben** összefoglalom kutatási eredményeimet, továbbá javaslatot teszek a kutatás lehetséges irányaira.

1. FEJEZET

A NATO STANAG 6001 NYELVTUDÁSMINŐSÍTŐ RENDSZER

A NATO STANAG 6001, egységes követelményrendszerre épülő nyelvvizsgarendszer, igen fontos szerepet játszik a nemzetközi katonai együttműködésben. Jelen fejezetben leírom, hogyan jött létre a NATO STANAG 6001 vizsgarendszer, mi a NATO STANAG 6001 szabvány lényege és hogyan koordinálja a NATO a vizsgáztatást a tagországaiban. Ugyanitt történelmi áttekintést adok a magyarországi NATO STANAG 6001 rendszer bevezetéséről és fejlődéséről.

1.1 A NATO STANAG 6001 SZABVÁNY KIALAKULÁSÁNAK TÖRTÉNETE

A NATO különböző törzseiben és szervezeteiben a megalakulástól fogva a tagállamai által delegált katonák és polgári alkalmazottak teljesítenek szolgálatot, akik közül sokan nem a saját anyanyelvüket használják munkájuk során a különböző dokumentumok elkészítésekor és olvasásakor, illetve a személyes kommunikációban, hanem a szervezet valamelyik hivatalos nyelvét, az angolt, vagy a franciát. Annak tehát, hogy valaki nemzetközi NATO beosztást lásson el, előfeltétele a megfelelő szintű nyelvtudás. Bár a NATO-nak két hivatalos nyelve van, mégis a legtöbb esetben az angol a munkanyelv.

A nyelvi felmérés hitelességének kérdése a NATO fegyveres erőknél rögtön a szövetség megalakulása után jelentkezett problémaként. Adott munkakör, beosztás kialakításakor - a többi szükséges kompetencia mellett - meghatározták a szükséges nyelvtudási szintet is, de a nyelvtudás meglétének biztosítását a küldő haderőre bízták. A jelöltek kiválasztásánál azonnal felmerült a kérdés, mi a megfelelő szint és egyáltalán, hogyan lehet ezt megbízhatóan, egységesen mérni. Az egyes tagállamokban megvoltak az idegen nyelvek tanításának és a nyelvtudás értékelésének rendszerei, ezek azonban a legritkább esetben voltak kompatibilisek egymással, előfordulhatott, hogy az egyik tagállamban „kiválónak” minősített angol nyelvtudással rendelkező tiszt egy másikban a „megfelelő” szintet sem érte volna el. Ennek következtében voltak olyan esetek, amikor egy adott beosztásra kiválasztott tiszt hiányos nyelvtudása miatt képtelen volt a feladatok ellátására.

Felmerült tehát annak a szükségessége, hogy egységesen határozzák meg a nyelvtudási szinteket a NATO-n belül, vagyis egy-egy szint rövid, egy-két szavas meghatározása alatt mindenki ugyanazt értse. 1965 decemberében Londonban nemzetközi nyelvi konferenciát tartottak, amelyen a NATO tagországok és a SHAPE[9] képviselői vettek részt. Az egyik cél egy olyan szervezet létrehozása volt, amely közvetítőként tevékenykedne a NATO tagországok között a nyelvi képzés területén. A konferencián megegyeztek abban, hogy ezt a funkciót a brit Szárazföldi Haderő Képzési Intézete (Institute of Army Education) fogja ellátni a Német Szövetségi Köztársaság Honvédelmi Minisztériumának Nyelvi Osztálya (The Language Department of the Federal German Ministry of Defence) segítségével. E megegyezés végrehajtása érdekében a Szárazföldi Haderő Képzési Intézetén belül megalakították a BILC-et – a Nemzetközi Nyelvi Koordinációs Irodát.[10]

1976-ban a NATO elfogadta a jelenlegi NATO STANAG 6001 nyelvvizsga szintjeit. A szintek leírása az 1968-ban elfogadott amerikai ILR[11] nyelvtudásmérési skálához vezethető vissza. Az ötvenes években az idegen nyelvtudás hiánya komoly problémát jelentett az amerikai külügyi intézetben. Az Egyesült Államok Közszolgálati Bizottságát (Civil Service Commission) bízták meg azzal, hogy mérje föl az alkalmazottak nyelvtudását. Mivel semmilyen eszköz - nyelvvizsga vagy nyelvtesztek - nem állt a Közszolgálati Bizottság rendelkezésére, a feladatot nem tudták végrehajtani, viszont nyilvánvalóvá vált, hogy nagy szükség van egy nyelvtudásmérésre alkalmas egységes rendszerre.

A nyelvtudásmérő rendszer kidolgozásával az USA Külügyi Intézetet (Foreign Service Institute) bízták meg, amely kifejlesztett egy nyelvtudást mérő 1-től 6-os szintig terjedő skálát, ahol az 1-es szint a legalacsonyabb tudásszintet jelentette. Ez a skála nem foglalkozott külön a négy készséggel (hallás utáni értés, beszédkészség, olvasott szöveg értése, íráskészség), hanem a „nyelvtudás” szót használta.

A skála első néhány alkalmazása után az intézet sok tapasztalattal lett gazdagabb, és tovább folytatta munkáját a nyelvtudást mérő rendszer tökéletesítésén. Ennek eredményeként született a döntés a négy készség szerinti nyelvtudásmérésről.

---

[9] Supreme Headquarters Allied Powers Europe -a Szövetséges Erők Európai Főparancsnoksága Belgiumban, Mons városában

[10] Bureau for International Language Coordination http://www.bilc.forces.gc.ca/ (2011. 01.24.)

[11] Interagency Language Roundtable - Nemzetközi Nyelvi Kerekasztal - http://www.govtilr.org/ (2011.06.06.)

A rendszer 0-tól 5-ig terjedő skálára tért át, ahol a 0 gyakorlatilag alig használható, a munkavégzéshez nem elegendő nyelvtudást, és az 5-ös szint egy művelt ember anyanyelvi szintű nyelvhasználatát jelentette. További fontos lépés volt az egységes értékelő rendszer bevezetése. Külön sikert aratott a nagyon alaposan kidolgozott szóbeli vizsga,[12] amelyet több kormányszerv, beleértve a Békehadtestet is,[13] vett át és sikeresen alkalmazott. 1968-ra a skála már igen részletesen leírta a nyelvtudási szinteket és hivatalosan is az ILR skála nevet viselte. Ez a NATO országokon belül 1976 óta használatos skála azonban sok kritikát kapott a szövetségben. A tapasztalat némi eltérést mutatott a skála értelmezésében, és ennek eredményeképpen a nyelvtudás értékelésében is. 1999-ben a NATO több ország küldötteiből álló szakértői bizottsága elkezdte az eredeti, az 1976-os szintleírások kibővítését, és ezzel további lépést tett a nyelvtudásmérés szabványosítása terén.

1.2 A NATO STANAG 6001 SZABVÁNY A NYELVTUDÁS SZINTJÉNEK MEGHATÁROZÁSÁRA

A NATO STANAG 6001 alapegyezményt (Standardization Agreement) 1976. október 21-én írta alá 14 NATO ország képviselője. Olyan nyelvvizsgáztatási rendszert fogadtak el, amely azonos követelményeken alapuló vizsgáztatást feltételez. Célja, hogy bármely NATO ország katonája - egységes követelményrendszerre épülő nyelvtudásmérés segítségével - alkalmas legyen NATO feladatok ellátására, függetlenül attól, mely országban tanult, vagy vizsgázott. A NATO Szabványosítási Iroda (Military Agency for Standardization) öt különböző nyelvtudási szintet határozott meg:

1. szint: **alapfokú**	a szakmához kapcsolódó legalapvetőbb feladatok ellátásához elegendő
2. szint: megfelelő	behatárolt szakmai feladatok ellátásra elegendő
3. szint: jó	a szakmai feladatok széles skálájának ellátására elegendő
4. szint: igen jó	bármilyen szakmai feladat ellátásához elegendő
5. szint: kiváló	anyanyelvi szint

[12]Oral Proficiency Interview - http://www.languagetesting.com/acad_opi.htm (2011.06.06.)
[13]Az USA kormánya által 1961-ben létrehozott szerv, mely amerikai önkénteseket küld külföldre, elsősorban a fejlődő országokba. Célja a világbéke és a nemzetközi barátság elősegítése.

A NATO STANAG 6001 szabványban minden egyes nyelvtudásszint részletes leírást kapott. (1. táblázat)

Szint	Készség	Leírás
1. szint	Hallott szöveg értése	Elegendő nagyon egyszerű, rövid mondatok megértéséhez szemtől szembeni társalgásnál.
	Beszédkészség	Elegendő az általános udvariassági formulák alkalmazásához, az utazással, szállással és étkezéssel kapcsolatos érintkezéshez, az egyszerű útbaigazításhoz és segítségkéréshez.
	Olvasott szöveg értése	Elegendő egyszerű általános és szakmai szövegek olvasásához.
	Íráskészség	Elegendő az alapvető gyakorlati igények kielégítéséhez.
2. szint	Hallott szöveg értése	Megbízhatóan alkalmazható jól ismert szakmai területen és az általános társadalmi érintkezés során.
	Beszédkészség	Megfelelő az egyszerű társadalmi érintkezéshez és rutinszerű szakmai tevékenységhez.
	Olvasott szöveg értése	Megfelelő hírek, általános és szakmai szövegek olvasásához.
	Íráskészség	Megfelelő a társadalmi érintkezésben rutinszerűen használt levelek és bizonyos szakmai dokumentumok létrehozásához.
3. szint	Hallott szöveg értése	Megfelelő a rádióadások és anyanyelvi szinten beszélők egymás közti általános és szakmai beszélgetésének megértéséhez
	Beszédkészség	Megfelelő minden gyakorlati és társadalmi beszélgetéshez, valamint szakmai érintkezéshez egy ismert területen.
	Olvasott szöveg értése	Megfelelő általános szövegek és egy ismert szakterület szakmai szövegeinek olvasásához, valamint társadalmi, politikai, katonai és gazdasági hírek megértéséhez.
	Íráskészség	Megfelelő hivatali levelezések lebonyolítására és jelentések írására egy adott szakterületen.
4. szint	Hallott szöveg értése	Megfelelő művelt emberek társalgásának megértéséhez bármilyen szituációban.
	Beszédkészség	Hasonló az anyanyelvi szinten beszélőéhez.
	Olvasott szöveg értése	Megfelelő a művelt olvasóközönségnek írt könyvek, napi és hetilapok technikai és elvont szakmai szövegek olvasásához.
	Íráskészség	Megfelelő mindenfajta írásmű elkészítésére, ami a szakmai feladatok végrehajtásához kell. Írások felépítése, szókészlete és helyesírása széleskörű és pontos, stílusuk közeli az anyanyelvihez.
5. szint		Ezt a szintet csak tanulással nem lehet elérni, és általában csak olyanok rendelkeznek vele, akik középszintű iskoláikat az adott nyelvterületen végezték el.

1. táblázat

NATO STANAG 6001 szabványban rögzített nyelvtudásszintek leírása

Forrás: STANAG 6001 NATO Standardization Agreement, Language Proficiency Levels, Edition 2, 1976 - http://www.languagetesting.com/acad_opi.htm (2010. 09.22.)
Szerkesztette: Vadász Istvánné. Fordította: Vadász Istvánné

A fentieknek megfelelően a nyelvtudást egy négyjegyű számmal lehet jellemezni, amely a különböző készségekben elért szinteket jelzi az alábbi sorrendben:

L (Listening)-hallott szöveg értése
S (Speaking)-beszédkészség
R (Reading)-olvasott szöveg értése
W (Writing)-íráskészség.

A négyjegyű számot az egységes nyelvtudás szint - SLP (Standardized Language Profile) kódjel előzi meg. A SLP 3321, például azt jelzi, hogy az illető hallott szöveg értési szintje 3, beszédkészségének szintje 3, olvasott szöveg értése 2, és íráskészség szintje 1. Így, például, egy SHAPE pénzügyi osztályvezető esetében a nyelvi követelmény SLP 4343.[14] 2003-ban a BILC több szakértő bevonásával kibővítette a szintek leírását. Az új dokumentumot (Edition 3) több fórumon (konferenciák, szemináriumok, nyelvtesztelői továbbképzések) bemutatták és megvitatták. A nyelvteszteléssel foglalkozó szakemberek így nagyobb segítséget kaptak a nyelvtudás egységes és megbízható méréséhez.[15]

1.3 A SZAKMAI NYELVVIZSGÁZTATÁS IRÁNYÍTÁSA A NATO-BAN

A NATO tagállamaiban folyó szaknyelv-oktatás és szaknyelvi vizsgáztatás legfőbb és legfontosabb irányító szerve jelenleg is a BILC. Eredetileg a BILC-et az alábbi feladatokkal hozták létre: a tagállamok tájékoztatása a nyelvi képzés területén végbemenő változásokról, eseményekről, valamint éves konferenciák szervezése, amelyeken áttekintik egy adott projekt keretében elvégzett munkát. A BILC új feladata a NATO STANAG 6001 szabvány szerinti nyelvi felmérések koordinálása a NATO tagállamaiban és a NATO-val együttműködő országokban. Ezekkel a feladatokkal a BILC-nek fontos szerepe van a NATO strukturájában. „A BILC az a tanácsadó testület, amellyel a NATO Összfegyvernemi Kiképzési Alcsoportnak a

[14] http://www.nato.int/shape/community/civpers/vacancies/A23-1209.pdf (2010.09.11.)
[15] NATO STANAG 6001, Edition 3. http://www.languagetesting.com/acad_opi.htm (2011.06.06.)

NATO Kiképzési Csoport megbízásából eljárva minden nyelvi képzést érintő ügyben konzultálnia kell."[16] (2. ábra)

2. ábra

BILC helye a NATO-ban

Forrás: BILC hivatalos oldala, http://www.bilc.forces.gc.ca/org/index-eng.asp (2011.01.24.)
Fordította: Vadász Istvánné

A NATO bármely tagországa lehet a BILC teljes jogú tagja. A teljes jogú tagokon kívül bizonyos NATO szervezetek, pl. a NATO Vezérkar Nemzetközi Törzse, a Nemzetközi Katonai Vezérkar, stb. képviselői is részt vehetnek a BILC konferenciáin meghívottként, szavazati jog nélkül.

A tagországoknak rendszeres jelentéseket kell küldeni a BILC-nek a nyelvi képzésben elért eredményekről. Ezek a jelentések érintik a nyelvi képzés szervezeti változásait, a képzési módszerek fejlődését, a nyelvi képzésben használt eszközöket, valamint minden olyan kérdést, amely számot tarthat a többi tagország érdeklődésére.

A BILC vezetősége az alábbiakból áll: irányító bizottság, elnök, főtanácsadó, titkár, helyettes titkár és titkárságok. Az Irányító Bizottság a BILC hivatalos vezető szerve, amely felelős a BILC irányelveinek kidolgozásáért. A Bizottság az éves konferenciák alatt ülésezik. Minden tagország küldöttségének egy szavazata van, a

[16] Nato Training Group Joint Services Sub Group, Mission Statement, http://www.nato.int/structur/ntg/jssg.htm#3 (2011.06.06.) Fordította: Vadász Istvánné

nem teljes jogú tagok képviselői részt vehetnek az ülésen, de nem szavazhatnak. Bármilyen, az irányelvekre vonatkozó döntés akkor lép érvénybe, ha a jelenlevő teljes jogú tagok egyhangúan elfogadták azt. A Titkárság tagjainak feladata az éves konferenciák és szemináriumok szervezése.

Az 1967 óta tartott konferenciákon a résztvevők több, a nyelvoktatással, nyelvoktatás politikájával és a nyelvi teszteléssel kapcsolatos kérdést vitattak meg. Néhány példa a BILC legfontosabb konferencia témákból:

- A számítógép használata a nyelvoktatásban (Egyesült Királyság, 1967)
- Beszédértés tesztelése a NATO STANAG 6001 nyelvtudási szinteken (Egyesült Királyság, 1975)
- Katonai követelmények és nyelvtanulási stratégiák (Belgium, 1984)
- A katonai nyelvi képzés új céljai és stratégiái változó világunkban (Törökország, 1991)
- A nyelvi korlátok leküzdése a katonai együttműködésben, különös tekintettel a több nemzetiségű haderőkre (Franciaország, 1992)
- Új kihívások a BILC előtt a 21. században (Spanyolország, 2001)
- Értékelés és validálás**:** a nyelvoktatás hatékonyságának mérése (Egyesült Királyság, 2003)
- A nyelvoktatási politika, a nyelvoktatás és a nyelvi tesztelés egységesítése (Magyarország, 2006)
- A NATO megnövekedett szerepének hatása a nyelvi képzésre (USA, 2007)
- Sikeres nyelvi képzési program létrehozása Afganisztánban (Törökország, 2010) [17]

A 80-as évek végén, 90-es évek elején végbement európai politikai változásokat követően a NATO Kiképzési Csoportjának felkérésére a BILC több szemináriumot is tartott a békepartnerségi együttműködésben részt vevő közép- és kelet-európai országok számára a szaknyelvi vizsgáztatás témájában. A szemináriumok célja alapvetően a szakmai kapcsolatok és együttműködés kialakítása

[17] BILC Conferences - http://www.bilc.forces.gc.ca/org/index-eng.asp (2011. 10.11.)
(Fordította: Vadász Istvánné)

a NATO potenciális új tagjaival és a békepartnerségi programban részt vevő államokkal. Ilyen fontos szemináriumok voltak, például:

- Együttműködés a nyelvi képzésben, különös tekintettel a vizsgáztatásra és a nyelvtudás felmérésére (Magyarország, 1996)
- A nyelvi képzési programok menedzselése (Cseh Köztársaság, 1999)
- A nyelvek: kulcs az interoperabilitáshoz (Svédország, 2001)
- A békepartnerség évtizedének küszöbén: a nyelvi képzés tapasztalatai (Szlovákia, 2002)
- A katonai nyelvi követelmények: nyelvi képzési programok és tanfolyamok kialakítása (Finnország, 2003)
- 3-as szintű nyelvi felkészítés és felmérés (Lettország, 2004)
- A nyelvképzési programok fejlesztése, a nyelvi tesztelés és képzés összhangja (Bulgária, 2005)
- Fenntarthatóság és folyamatosság a korszerű nyelvi képzésben (Észtország, 2006)
- A kulturális kompetencia fejlesztésének kérdései (Ausztria, 2007)
- A vizsgáztatás és a képzés összehangolása az interoperabilitás biztosítása érdekében (Bulgária, 2010).[18]

A BILC működésének fontos momentuma volt, amikor a NATO Szabványosítási Hivatal felkérésére a STANAG 6001 szabvány hivatalos védnöke lett. Amikor 1976-ban elfogadták, a STANAG 6001-es szabványban foglaltak alapvetően megfeleltek az akkori NATO tagországok nyelvtudás egységes mérésére vonatkozó elképzeléseknek. Ezek a követelmények egy olyan mérési módszer kialakítását célozták meg, amely objektív, minden nyelvre alkalmazható és különböző országokban felhasználható volt mind a katonai, mind a polgári beosztások nyelvtudási szintjének meghatározására. Sok éven át az 1976-ban elfogadott szabványt változatlan formában használták. A 90-es évek végén tartott Békepartnerségi szemináriumokon azonban rámutattak a NATO STANAG 6001 szerinti nyelvtudásmérésben jelentkező eltérésekre a különböző országokban. A megbeszélések, tanácskozások során kiderült, hogy az eltérések oka egyebek mellett a

[18] BILC Professional Seminars - http://www.bilc.forces.gc.ca/org/index-eng.asp (2010.11.02) (Fordította: Vadász Istvánné)

STANAG 6001 szintek nyelvi követelményeinek viszonylagos szűkszavúságában keresendő, ami lehetőséget adott a különféle értelmezésekre. 1999-ben a BILC kibővítette az eredeti STANAG 6001 szintleírásokat. A NATO Szabványosítási Hivatala a STANAG 6001 szabványba integrálta az aktualizált értelmezést és 2003-ban publikálta a STANAG 6001 újabb kiadását, amely részletesebben foglalkozott a vizsgaszintek leírásával. A szabvány egységes értelmezése és használata felé tett további lépés volt a szaknyelvi vizsgáztatók felkészítését célzó alap és haladó szintű tanfolyamok sorozata[19] a németországi G. C. Marshall Központban.[20]A tanfolyamon a régi és az új NATO tagországok, valamint a Békepartnerségi programban részt vevő országok szakemberei vesznek részt.

A nyelvtudás mérésének további egységesítése érdekében a BILC tizenegy ország képviselőiből álló munkacsoportja létrehozott egy NATO STANAG 6001 referencia vizsgafeladat készletet, azaz kalibrált nyelvvizsga tesztet. [21] A tesztet a BILC kezdeményezése alapján a szervezet tizenegy tagországának szakemberei (köztük Magyarországi ZMNE Nyelvvizsgaközpont és ZMNE Nyelvi Intézet) fejlesztették ki a NATO STANAG 6001 szintleírások alapján. A teszt 1-es, 2-es és 3-as szintű feladatokat kínál mind a négy készségből referencia anyagként a NATO tagállamok és a PfP országok számára. A tagországok ehhez „hangolhatják" a saját NATO STANAG 6001-es nyelvvizsga rendszereiket és feladataikat, összehasonlíthatják a vizsgázók hazai és a kalibrált nyelvvizsgán elért eredményeit. Az első vizsgafeladat készlet 2008-ban jelent meg és minden érintett fél számára elérhető.

1.4 KATONA-POLITIKAI KÖRNYEZET MAGYARORSZÁGON A NATO STANAG 6001 NYELVVIZSGA BEVEZETÉSEKOR

A rendszerváltás és a Varsói Szerződés felbomlása után a NATO intézkedés sorozatot indított el azzal a céllal, hogy elősegítse a korábban ellenségként szembenálló felek közeledését. Ennek első lépése az Észak-atlanti Együttműködési Tanács[22] megalakítása volt, amire 1991 decemberében került sor. Az Együttműködési

[19] Language Testing Seminar, Advanced LanguageTesting Seminar http://www.bilc.forces.gc.ca/org/index-eng.asp (2011.06.06.)
[20] George C. Marshall Center for Security Studies
[21] Benchmark Advisory Test, http://www.bilc.forces.gc.ca/org/index-eng.asp (2011.06.07.)
[22] North Atlantic Cooperation Council

Tanácsban Magyarország az összes többi volt Varsói Szerződés tagállamával együtt alapító tag lett. A Szovjetunió megszűnése után az Észak-atlanti Együttműködési Tanács is fokozatosan bővült, a Független Államok Közösségének mindegyik tagállama csatlakozott hozzá. A Együttműködési Tanács megalakítása fontos lépés volt az egykori „ellenség" felé irányuló bizalom és együttműködés megteremtése felé, mivel intézményes kereteket adott az esetlegesen felmerülő politikai és biztonsági kérdések megvitatására a volt szocialista országokkal. Az Észak- atlanti Együttműködési Tanács 1997 májusában átalakult, új neve Euroatlanti Partnerségi Tanács[23] lett, amely az időközben elindított békepartnerség keretében végzett együttműködés felmerülő kérdései megvitatásának fórumaként működik.

A korábbi szembenállás időszakában kialakult bizalmatlanság megszüntetése és a további együttműködés elősegítése céljából hozta létre a NATO 1994-ben a Békepartnerség programot,[24] amelyhez Magyarország az elsők között csatlakozott 1994 februárjában. A Békepartnerség keretében különös figyelmet fordítottak a katonai együttműködési programokra. A Békepartnerséghez való csatlakozással Magyarország vállalta, hogy a hosszú távú együttműködési célkitűzéseknek megfelelően fejleszti katonai képességeit. A program keretében végzett munka jelentős mértékben hozzájárult ahhoz, hogy Magyarország teljesíteni tudta a későbbi NATO tagsághoz szükséges követelményeket. 1995-ben elindult a Tervezési és Áttekintési folyamat,[25] amelyben Magyarország is részt vett, és amely során áttekintették az együttműködéshez szükséges interoperabilitási célkitűzések megvalósítását. Ennek során Magyarország kijelölte az együttműködésben részt vevő egységeket is.

A katonai együttműködés során a partnerországok segítséget kaptak haderejük felkészítésében a NATO csatlakozáshoz, ennek egyik formája volt a partnerek, köztük Magyarország bekapcsolódása a NATO által vezetett balkáni műveletekbe. Az IFOR/SFOR műveletek során Magyarország biztosította a NATO erők szárazföldi és légi átvonulását a hadműveleti területekre, átmeneti bázisokat biztosított a NATO erőknek, valamint egy műszaki zászlóaljjal járult hozzá a közös hadműveletekhez. A balkáni rendezésben való részvétel bebizonyította, hogy Magyarország egy

[23] Euro-Atlantic Partnership Council
[24] Partnership for Peace
[25] The Partnership for Peace Planning and Review Process

nemzetközi NATO vezette hadművelet részeseként képes hozzájárulni egy európai válsággóc felszámolásához.

Magyarország két országgyűlési határozat alapján vett részt az IFOR műveletekben. Az érintett határozatok a 112/1995. (XII.2.) – az IFOR erők Magyarországon történő átvonulásáról és állomásoztatásáról, illetve a 114/1995 (XII.2.) – az IFOR erők kötelékében korlátozott létszámú magyar műszaki kontingens részvételéről. Eszerint az együttműködés területei az alábbiak voltak:

- az ország területének és légterének biztosítása a hadműveletekben részt vevő nemzetek számára a hadműveleti területre való eljutás céljából;
- az átmenetileg Magyarországon állomásozó IFOR szervezetek befogadása és számukra támogatás biztosítása;
- hozzájárulás a hadszíntéri tevékenységhez, ami egy korlátozott létszámú műszaki kontingens rendelkezésre bocsátásával realizálódott.

Az IFOR és később SFOR műveletek alatt több százezer katona, gépjármű, több ezer repülőgép és helikopter, illetve vasúti szerelvény lépett ki és be Magyarország érintett határállomásain. Mivel Magyarország a tevékenységi terület közelében helyezkedett el és rendelkezett megfelelő infrastrukturális kapacitásokkal (bázisok, közlekedési, távközlési lehetőségek), igen jó feltételeket tudott biztosítani a műveletekben részt vevő nemzetek haderői számára a hadműveletek előtti összevonásokhoz és ellátó szervezetek magyarországi ideiglenes állomásoztatásához. Ilyenek voltak például az US Nemzeti Ellátó Elem, vagy az Északi-dandár Ellátó Csoport Pécsett. A Magyar Műszaki Kontingens 416 fővel települt ki a horvátországi Okucaníba 1996. január 31-én. Ezen felül magyar törzstisztek is teljesítettek szolgálatot különböző SFOR beosztásokban.

A Békepartnerségben való sikeres magyar részvétel meghatározó szerepet játszott abban, hogy 1997-ben elkezdődhettek a NATO-hoz való csatlakozási tárgyalások. A csatlakozási folyamat következő fontos dátuma 1999. március 12-e, amikor a tagállamokban és Magyarországon lebonyolított ratifikációs folyamat és az eredményes magyarországi NATO tagságról szóló népszavazás után Magyarország hivatalosan is az Észak Atlanti Szerződés Szervezetének teljes jogú tagjává vált.

A Magyar Köztársaság honvédelmének alapelveiről szóló országgyűlési határozat már 1993-ban kimondta, hogy a Magyar Honvédségnek rendelkeznie kell olyan erőkkel, amelyek képessé teszik az országot arra, hogy bekapcsolódhasson az

ENSZ és más nemzetközi válságkezelő szervezetek békefenntartó, béketeremtő tevékenységébe. Ilyen körülmények között a nyelvi kompatibilitás, a zökkenőmentes kommunikáció a különböző műveletek során előtérbe került a Magyar Honvédségben.

1.5 A NATO STANAG 6001 SZAKNYELVI VIZSGA BEVEZETÉSE MAGYARORSZÁGON

A NATO STANAG 6001 szabvány a Honvéd Vezérkar főnök helyettes 17/2001. (HK 3/2002 HVKFH) intézkedésével lépett hatályba.

A NATO STANAG 6001 szintleírások felhasználásával az első vizsgákat Magyarországon a British Council[26] szakemberei bonyolították le 1997-ben. A vizsgák a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen zajlottak le a ZMNE Nyelvi Intézet angol katonai szaknyelv oktatói bevonásával. A vizsgáztatás azt a célt szolgálta, hogy a Honvédelmi Minisztérium a NATO beosztásokba és egyéb nemzetközi együttműködési szervekbe kiválasztott tisztek nyelvtudását a NATO követelményeknek megfelelően tudja igazolni. A NATO által kiküldött munkaköri leírások a feladatok és képzési követelmények mellett nyelvi követelményeket is tartalmaztak.

A NATO-hoz való csatlakozást előkészítő időszakban elsősorban összekötő, csatlakozást előkészítő tisztekre volt szükség. Így a vizsgáztatás a NATO STANAG 6001 3-szintű vizsgával kezdődött. A vizsgának két célja volt: felmérni a jelöltek nyelvtudását és az eredmény alapján, ha a vizsgázó nem érte el a kívánt szintet, javaslatot tenni a további nyelvi felkészülésre vonatkozóan.

A NATO STANAG 6001 vizsgáztatásban megszerzett tapasztalat és több nemzetközi nyelvi és nyelvvizsgáztatói tanfolyamon való részvétel lehetővé tette, hogy a ZMNE Nyelvi Intézet angol katonai szaknyelv oktatói önálló vizsgáztatást indítsanak a ZNME Nyelvi Intézet keretein belül. A vizsgáztatást három szinten (1-3) indították, mivel a különböző NATO-beosztásokhoz és hazai feladatok ellátásához erre a három szintre volt szükség.

A vizsgarendszer létrehozásában néhány alapvető követelménynek kellett eleget tenni: ki kellett dolgozni a vizsgafeladatokat a vizsga célja, felhasználási kontextusa és vizsgapopulációja figyelembevételével, ki kellett alakítani a vizsga

[26] A British Council az Egyesült Királyság nemzetközi kulturális és oktatási intézete.

logisztikáját, megteremteni a vizsgáztatás személyi feltételeit, és létrehozni a minőségbiztosítási rendszert. A legfontosabb feladat a vizsgáztatói gárda kiképzése és továbbképzése volt. Ezen a területen a NATO támogatásával a ZMNE tanárai több képzési lehetőséget kaptak. A ZMNE Nyelvi Intézet tanári és vizsgáztatási továbbképzéshez hozzájárult külföldi katonai oktatási intézmények a következők voltak:

- Defense Language Institute (San Antonio, Texas, USA)
- Canadian Forces LanguageSchool (Ottawa, Kanada)
- Lancaster University (Lancaster, Egyesült Királyság)
- Defence School of Languages (Baconsfield, Egyesült Királyság)
- Marshall Center (Garmisch-Partenkirchen, Németország)[27]

A NATO STANAG 6001 vizsgarendszer létrehozásakor a ZMNE Nyelvi Intézet a feladattal megbízott szakemberei igényfelmérést végeztek a külszolgálatot teljesítő állomány körében a vizsgafeladatok hitelessége biztosítása érdekében. Azokra a kérdésekre kerestek választ, hogy a külszolgálatot teljesítő szakemberek milyen helyzetekben, milyen feladatok teljesítése során használják az angol nyelvet. Továbbá fontos volt tudni, milyen szintű nyelvtudás szükséges egyes feladatok ellátására. A Nyelvi Intézet tanárai több interjút készítettek a külszolgálatot teljesítő szakemberekkel és kérdőíveket töltettek ki.

Több kérdőívben és interjúban a tisztek az alábbi gondolatokat fogalmazták meg: „A nyelvi felkészítés során fontosnak tartom nem csak a NATO szolgálatra kijelölt, hanem a NATO-munkacsoportokba delegált szakértői állomány felkészítését is. Ez az állomány hivatott arra, hogy feldolgozza a szakterületen keletkező összes szakmai anyagot, megfogalmazza és képviselje hazánk álláspontját a NATO-fórumokon szóban és írásban. Mind a NATO-beosztásba kerülőknek, mind az otthoni kapcsolattartóknak fel kell készülniük a következő nyelvi feladatok megoldására: gyorsolvasás, gyorsértés: írott szövegből ki kell tudni választani a vonatkozó információt a teljes anyag végigolvasása nélkül, szakmai álláspont kifejtése hivatalos és nem hivatalos fórumon szóban, hivatalos szakmai álláspont, vélemény megküldése

[27] Forrás: ZMNE Nyelvvizsgaközpont Akkeditációs beadványa, 2004. - p.33.

írásban, különféle egyszerű kísérő levelek megírása véleményezések, kiadványok stb. mellé, ülések jegyzőkönyveinek elkészítése."[28]

Összeségében, a nyelvi igények felmérése kimutatta, hogy a külszolgálatot teljesítőknek az alábbi nyelvi felkészítést igénylő feladatokat kell megoldaniuk:

- rövid információközlés követése (helyzetjelentések, eligazítások, stb.);
- anyanyelvi szinten beszélők mondanivalójának követése mindennapi témákban (étel, vásárlás, orvosnál, konditerem, stb.);
- anyanyelvi szinten beszélők beszélgetésének követése speciális katonai témákban;
- rövid rutintájékoztatók tartása (szolgálati jelentések, napi jelentések, járőr jelentések, stb. ;
- megjegyzések/kérdések feltevése speciális katonai témákban tartott eligazításokon;
- érvelés általános, vagy katonai témákban döntések, vagy álláspontok mellett;
- eseményekről szóló jelentések készítése (autóbaleset, tüntetés, sebesülés,stb) ;
- a szolgálattal kapcsolatos parancsok adása/értelmezése szemléltető eszközök/ térképek felhasználásával szemtől szembeni eligazításokon
- részvétel nem tervezett katonai témájú beszélgetéseken (helyi problémák, harcászati együttműködés, stb.) ;
- információ kikeresése szakterületét érintő leírt szövegben;
- szakterületét érintő ügyiratok elkészítése (jelentések, parancsok, utasítások, feljegyzések, stb.) ;
- rutin e-mail váltás;
- érvelés általános beszélgetésben egy meghatározott álláspont mellett.[29]

Bár az így összegyűjtött információ nem nyelvi és nyelvtesztelési szakemberektől származott, igen hasznos volt a vizsgarendszer kialakításában.

Több NATO és British Council által szervezett konferencián és szemináriumon való részvétel lehetőséget adott arra, hogy a ZMNE nyelvvizsgáztatói megismerkedjenek az osztrák, a brit, a német és más NATO tagországok NATO

[28] Németh Béla alez. Feljegyzés a NATO-szolgálattal összefüggő nyelvi felkészítésről. Brüsszel, 1999. ZMNE nyilv. tart. szám: 231/6/1999.
[29] ZMNE Nyelvvizsgaközpont Akkeditációs beadványa, 2004. - p. 97.

STANAG 6001 vizsgaanyagaival és vizsgáztatási módszereivel. Ugyanakkor intenzív tapasztalatcsere zajlott a bolgár, a szlovák, a lengyel, a cseh és más PfP országok NATO STANAG 6001 nyelvvizsgáztatással foglalkozó intézményeivel. A ZMNE Nyelvi Intézet, a vizsgáztatásba bevont társintézetek és más kampuszok tanárai (Békepartnerségi Nyelvképzési Központ, Bolyai János Katonai Műszaki Főiskolai Kar, Kossuth Lajos Hadtudományi kar, Katonai Felderítő Hivatal Oktatási Központ) több továbbképzés keretében megismerkedtek a NATO STANAG 6001 nyelvvizsga követelményeivel és elsajátították a vizsgamódszereket. A módszertani képzés a mai napig a vizsgarendszer működésének egyik fontos része.

1.6 A NATO STANAG 6001 NYELVVIZSGA AKKREDITÁCIÓJA MAGYARORSZÁGON

Magyarországon egy felsőoktatási intézményben diplomát szerezni csak legalább egy idegen nyelvből tett minimum középfokú államilag elismert nyelvvizsga letétele után lehetséges.[30] A ZMNE hallgatói esetében a diploma megszerzésének egyik feltétele 2005. márciusig a középfokú kétnyelvű katonai szaknyelvi ARMA nyelvvizsga bizonyítvány megszerzése volt.

Magyarország a NATO-hoz 1999-ben történt csatlakozását követően a nyelvi kompatíbilitás kérdése egyre fontosabbá vált a Magyar Honvédség számára. 2001-ben történt megalakulása óta a ZMNE Nyelvvizsgaközpont két, a honvédségi állomány számára fontos nyelvvizsgarendszert üzemeltetett: az államilag akkreditált kétnyelvű katonai szaknyelvi ARMA nyelvvizsgát és a NATO STANAG 6001 szabvány szerinti nyelvvizsgát. Az emberi és anyagi erőforrások racionalizálása érdekében a Honvédelmi Minisztérium kezdeményezte a NATO STANAG 6001 nyelvvizsga magyarországi akkreditációját. Az akkreditáció a benyújtott nyelvvizsgarendszer jóváhagyását, vagyis az „államilag elismert nyelvvizsga” minősítést jelenti. Magyarországon a nyelvvizsgarendszerek akkreditációs kérdéseiben a Nyelvvizsgáztatási Akkreditációs Központ (továbbiakban: NYAK) keretében működő Nyelvvizsgáztatási Akkreditációs Testület (továbbiakban: NYAT) az illetékes. A NYAK az Oktatási Hivatal egyik főosztálya, amely a nyelvvizsgák akkreditációjával és felülvizsgálatával kapcsolatos határozatokat hozza. A NYAT az Oktatási Hivatal elnöke által, pályázat útján kiválasztott és megbízott szakmai testület, amely a

[30] 77/2002. (IV. 13.) Kormányrendelet a felsőoktatási alapképzési szakok képesítési követelményeinek kreditrendszerű képzéshez

nyelvvizsgaközpontok, vizsgahelyek, nyelvvizsgarendszerek akkreditációját és felülvizsgálatát, valamint egyéb számára előírt szakértői feladatokat végzi. A Nyelvvizsgáztatási Akkreditációs Testületet a kormány 1998-ban hozta létre a következő feladatokkal:

- „javaslattétel a miniszter részére az akkreditációs eljárás szabályaira;
- javaslattétel a nyelvvizsga egységes követelményrendszerének kidolgozására és rendszeres felülvizsgálata szabályaira;
- a vizsgaközpontok által kezdeményezett akkreditációs eljárások lefolytatása;
- a vizsgaközpontok vizsgarendszereinek és feladatkészleteinek ellenőrzése;
- a vizsgáztatással és a vizsgáztató személyekkel szemben támasztott követelmények részletes kidolgozása a szaknyelvi vizsgáztatásban."[31]

A NYAT fennállása óta több államilag elismert nyelvvizsgaközpont átvilágítását végezte el Magyarországon és adta ki számukra az akkreditációt, vagyis az új működési engedélyt.[32] A nyelvvizsgarendszerek akkreditációjának célja, hogy „biztosítsa a szakmai-minőségi követelményrendszer érvényesülését, a nyelvvizsgák megbízható működését és biztosítsa a minőségi követelmények folyamatos fenntartását, ösztönözzön folyamatos minőségjavításra."[33]

A nyelvvizsgarendszerek akkreditációjának három alapfeltétele: a vizsgarendszer, a tárgyi és a személyi feltételek megléte. A tárgyi feltételek alatt értendő a nyelvvizsgaközpont megléte, amely rendelkezik ügyfélfogadásra, munkavégzésre, dokumentáció tárolására alkalmas helyiségekkel, illetve megfelelő informatikai háttérrel és felszereltséggel a feladatíráshoz, adattároláshoz, vizsgaszervezéshez és a vizsgák lebonyolításához.

A nyelvvizsgaközpontnak rendelkeznie kell felelős vezetővel és személyi állománnyal az adminisztratív, informatikai és gazdasági feladatok ellátásához. Továbbá megfelelő létszámú tanári állomány is szükséges a szóbeli vizsgáztatáshoz, az írásbeli feladatok értékeléséhez, a vizsgafejlesztéshez és a feladatíráshoz.

---

[31] 77/1998. (IV. 8.) Kormányrendelet 5 §-a

[32] Nyelvvizsgáztatási Akkreditációs Központ. Akkreditált nyelvvizsgarendszerek - http://www.nyak.hu/doc/akk_vizsgarendszer.asp (2011.01. 12.)

[33] Államilag elismert nyelvvizsgák akkreditációs kézikönyve. - Bp.: Nyelvvizsgáztatási Akkreditációs Központ, 2007. - p. 7.

Minden vizsgaközpont saját fejlesztésű vizsgarendszerrel rendelkezik (vagy rendelkezik felhatalmazással a külföldi vizsgarendszer magyarországi működtetésére) amely alap-, közép-és felsőszintű nyelvtudást mér.[34] Az akkreditációra benyújtott dokumentumok közül az egyik legfontosabb a vizsgarendszer leírása, amelynek alapelemei: a vizsga célja, a célcsoport, a vizsga szintjei, a vizsgálat tárgyát képező nyelvismeret és nyelvhasználati készségek, az egyes feladatok célja, és a vizsgafejlesztés, vizsgaanyagok előállításában követett eljárások. (3. ábra)

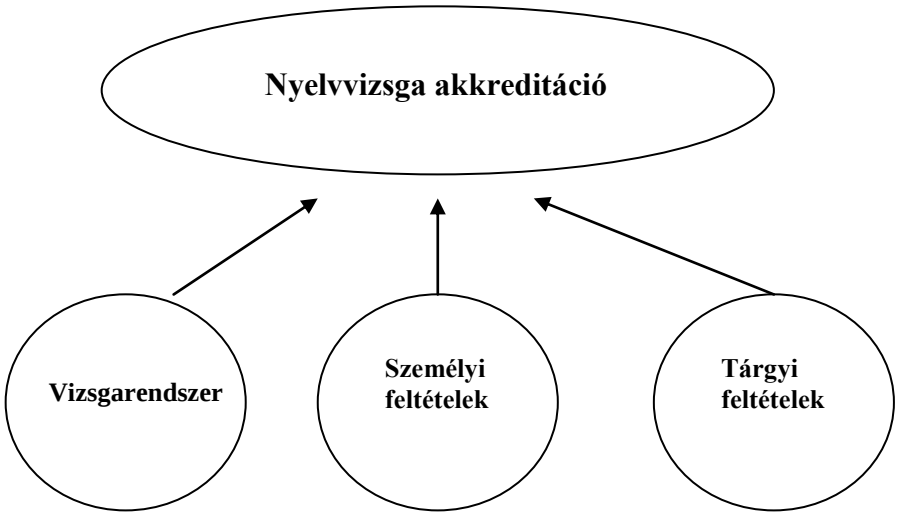

3. ábra

A nyelvvizsgarendszerek akkreditációjának három alappillére

Szerkesztette: Vadász Istvánné

A nyelvvizsgák akkreditációjának rendjében és az eljárás menetében 2005-ben két dokumentum volt meghatározó: az idegennyelv-tudást igazoló államilag elismert nyelvvizsgáztatás rendjéről és a nyelvvizsga-bizonyítványokról szóló 71/1998 (IV.8) Korm. Rendelet és az államilag elismert nyelvvizsga egységes követelményrendszerről és az akkreditációs eljárásról szóló 30/1999.(VII.21.) OM rendelet.

Az akkreditációs beadvány elkészítésében a nyelvvizsgaközpontoknak a NYAT által kiadott Államilag elismert nyelvvizsgák című akkreditációs kézikönyve nyújtott segítséget, amely ismertette az akkreditációra vonatkozó szabályokat, a

[34] 71/1998.(IV. 8.) Kormányrendelet az idegennyelv-tudást igazoló államilag elismert nyelvvizsgáztatás rendjéről és nyelvvizsga bizonyítványokról

pályázati kérelem tartalmi és formai szempontjait, az akkreditációs eljárást, a részletes követelményeket a vizsgarendszerrel szemben, beleértve a nyelvvizsga tartalmi és szerkezeti követelményeit, az értékelési és a minőségbiztosítási rendszert.

A kérelmezett vizsgarendszereknek ki kellett elégíteni az akkreditálhatóság rendszerminimumát. A benyújtott pályázatok elbírálásának főbb szempontjai az alábbiak voltak:

- Van-e valószínűsíthető igény a vizsgára?
- A vizsgarendszer stabilan méri-e a nyelvtudást szintenként (alapfokon, középfokon és felsőfokon)?
- Érvényesül-e kritériumfüggő tudásminimum meghatározás a vizsgarendszerben? A vizsgarendszer működtetője a követelmények minimumát szintenként a nyelvtudás adott kritériumai alapján állapítja-e meg?
- A vizsgarendszer szintjei alapján készített vizsgafeladatok a megnevezett szintet mérik-e?
- A nyelvvizsga szerkezete és az alkalmazott mérési eszközök alkalmasak-e a megcélzott készségek mérésére?
- A vizsgarendszer működtetője alkalmaz-e minőségbiztosítási rendszert a vizsgafolyamat funkcionális szakaszolásában, a vizsgáztatói, értékelő képzésében és továbbképzésében, a vizsgaanyag fejlesztésében, a vizsgáztatók és a vizsgaeredmények értékelésében?
- Van-e összhang a mérési eszközök és a célcsoport nyelvhasználati igényei között?[35]

A Nyelvvizsgát Akkreditáló Testület a felkért szakértőkkel együtt megvizsgálta a ZMNE által benyújtott akkreditációs beadványt és 2005.01.24-én „megállapította, hogy a rendelkező részben jelölt vizsgarendszer megfelel a jogszabályokban és az Akkreditációs Kézikönyvben foglalt feltételeknek.”[36]

Az akkreditált nyelvvizsgarendszer a **NATO STANAG 6001 katonai szaknyelvi nyelvvizsgarendszer** nevet kapta, ezzel a ZMNE Nyelvvizsgaközpont jogosítványt szerzett az angol, egynyelvű szaknyelvi nyelvvizsgarendszer

[35] Államilag elismert nyelvvizsgák akkreditációs kézikönyve. Bp.: Nyelvvizsgáztatási Akkreditációs Központ, 1999. - p. 72-73.
[36] Nyelvvizsgáztatási Akkreditációs Központ AK-XIV/4/2005. határozata

működtetésére és a sikeres vizsgázóknak a 71/1998. (IV.8) Kormányrendelet 3.§ szerint államilag elismert nyelvvizsga-bizonyítványok kiállítására.

1.7 A NATO STANAG 6001 KATONAI SZAKNYELVI NYELVVIZSGA ILLESZTÉSE A KÖZÖS EURÓPAI REFERENCIAKERET SZINTJEIHEZ

2005 májusában a kormány döntésének értelmében elkezdődött a nyelvvizsgáztatás rendszerének átalakítása Magyarországon. A rendszer átalakításának célja a nyelvtudás szintjének pontosabb mérése volt, másrészt a külföldön tett nyelvvizsgák eredményeinek könnyebb összevethetősége a magyar nyelvvizsga eredményekkel. Gyakorlatban, a hagyományos magyar alap-, közép- és felsőfok megjelölések mellett tervbe lett véve az Európa Tanács által meghatározott szintek feltüntetése is. A munkafolyamatot szintillesztésnek nevezték el. A szintillesztés igénye már évek óta megfogalmazódott, de a végrehajtást több európai országban csak a Közös Európai Referencia Keret[37] megjelenésével kezdhették el. A nyelvtanulással, nyelvtanítással és értékeléssel foglalkozó Közös Európai Referenciakeret több szakember és intézmény együttes munkájának az eredménye.

A Közös Európai Referenciakeret a nyelvtanulókat három nagy csoportba sorolja, amelyeket hat szintre lehet bontani:

A Alapszintű nyelvhasználó (Basic User)

A1 Minimumszint (Breakthrough)

A2 Alapszint (Waystage)

B Önálló nyelvhasználó (Independent User)

B1 Küszöbszint (Threshold)

B2 Középszint (Vantage)

C Mesterfokú nyelvhasználó (Proficient User)

C1 Haladó (Effective Operational Proficiency)

C2 Mesterfok (Mastery)

A Közös Európai Referenciakeret megadja, hogy a nyelvtanulónak az egyes szinteken milyen képességekkel kell rendelkeznie olvasás, írás, beszéd és hallás utáni értés terén. (2. melléklet)

[37] Common European Framework of Reference for Languages- http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/cadre_en.asp (2011.06.07.)

A szintillesztési folyamatot Magyarországon a NYAK kezdeményezte az idegennyelv-tudást igazoló államilag elismert nyelvvizsgáztatás rendjéről és a nyelvvizsga-bizonyítványokról szóló, többször módosított 71/1998 Kormány rendelet 3.§-ának (5) bekezdése alapján, amikor a Testület tájékoztatta az összes akkreditált vizsgaközpontot a feladatról és megszabta a feladat végrehajtási határidejét. A Nyelvvizsgát Akkreditáló Testület állásfoglalása szerint Magyarországon B1, B2 és C1 szintet volt érdemes figyelembe venni az illesztési folyamat során, azért mert az A1 és A2 a magyar alapfoknál alacsonyabbak, míg a C2 a felsőfoknál magasabb szintet jelöl. Az illesztési folyamat alapja a strasbourgi Európa Tanács Nyelvpolitikai Osztályának a Nyelvvizsgák Szintillesztése a Közös Európai Nyelvi Referenciakerethez című, 2003-ban Strasbourgban megjelent, kiadványa volt.[38] Ez a szintillesztési módszertani segédlet négy egymással összekapcsolódó szakaszra bontotta a szintillesztési folyamatot:

- ismerkedési szakasz
- specifikáció
- standardizálás
- empirikus validálás.

Az ismerkedési szakasz biztosította a vizsgáztatásban érintett tanároknak a lehetőséget arra, hogy megismerkedjenek a Közös Európai Referenciakerettel (továbbiakban: KER). A vizsgáztató tanárok több foglalkozás keretében megismerkedtek a KER skálával, és elemezték a kalibrált vizsgafeladatokat és a szóbeli vizsgafelvételeket.

A specifikáció szakaszban a nyelvvizsgaközpontok szintillesztési szemszögből átvizsgálták nyelvvizsgarendszereik legfontosabb dokumentumát, a vizsgaleírást, amely kitér a nyelvvizsga tartalmi és formai részére.

A vizsgaspecifikáció részletesen leírja a vizsgapopulációt, amely számára készül a nyelvvizsga, részletes leírást tartalmaz a tesztelni kívánt készségekről (íráskészség, hallás utáni értés, olvasott szöveg értése, beszédkészség) és az előrelátható helyzetekről, amelyekben a vizsgázó alkalmazni fogja az idegen nyelvet. A vizsgaspecifikáció leírja a feladatok típusait és tartalmát, részletesen kitérve a kérdések számára, jellegére és mélységére.

[38] Relating Language Examination to the Common European Framework: Learning, Teaching, Assessment. Language Policy Division, Strasbourg, 2003.

A specifikáció folyamata a szintillesztési kézikönyv szerint ebben a szakaszban kétféle leírást kívánt: „az adott vizsga önmagában vett leírását és a vizsga tartalmának elemzését a KER szintjei és kategóriái szerinti megvilágításban.”[39] A ZMNE Nyelvvizsgaközpontban végzett szintillesztési munka magában foglalta számos táblázat kitöltését, amelyek szemléletesen viszonyították a NATO STANAG 6001 vizsga anyagát a KER szintjeihez és kategóriáihoz. (3. melléklet)

A standardizálási szakasz a KER szintjeinek egységes értelmezéséből és alkalmazásából állt. A munka a Referenciakeret ismételt áttekintésével kezdődött, ezt követte több vizsgadolgozat, vagy szóbeli vizsgafelvétel elemzése és értékelésük megvitatása. Ez a munka az Európa Tanács által biztosított minta (kalibrált) feladatok felhasználásával történt.

Az utolsó, empirikus validálási szakaszban a fő hangsúly az adatok elemzésére helyeződött. A fókuszba kerülő elemek a nyelvvizsga feladatok és a vizsgaitemek (egyes feladatok tesztlépései) viselkedése, a vizsgázók teljesítménye és a vizsgadolgozatok pontozása voltak. A NYAK szakértői itt az alábbi kérdésekre vártak választ:

- Úgy működnek-e a vizsgaitemek, ahogy kell?
- Megfelelő-e az adott nyelvvizsgarendszer pontozása?
- Egymással ekvivalensek-e a tesztváltozatok?
- A vizsga valóban azt méri, amit deklarál?

A munka ebben a szakaszban is a kalibrált nyelvvizsga feladatok segítségével történt. A műhelymunka során a ZMNE Nyelvvizsgaközpont a NATO STANAG 6001 nyelvvizsgáztatás minden részéről részletes leírást készített, beleértve a vizsgaleírást, a tesztfejlesztést, a javítás módszereit, az osztályozást, eredmények közlését, az adatok elemzését és a vizsgázók tájékoztatását. E munka eredménye a NATO STANAG 6001 és az Európa Tanács hatfokú skála szintjei egymáshoz való illesztése, vagyis a szintek közötti ekvivalencia megállapitása. (2. táblázat)

[39] Szintillesztési módszertani segédlet. - Bp.: Nyelvvizsgát Akreditáló Testület, Nyelvvizsgáztatási Akkreditációs Központ, 2006. - p. 19.

A NATO STANAG 6001katonai egynyelvű szaknyelvi nyelvvizsgarendszer szintjei	Az Európa Tanács hatfokú skálájának szintjei
NATO STANAG 6001 / Felsőfok Listening 3 Speaking 3 Reading 3 Writing 3	**C1**
NATO STANAG 6001 / Középfok Listening 2 Speaking 2 Reading 2 Writing 2	**B2**
NATO STANAG 6001 / Alapfok Listening 1 Speaking 1 Reading 1 Writing 1	**B1**

2. táblázat

A NATO STANAG 6001 nyelvvizsgarendszer megfeleltetése a Közös Európai Referenciakeret szintjeinek

Forrás: NATO STANAG 6001 KER szintillesztés. ZMNE, Nyelvvizsgaközpont, 2006, 1. kötet, p.130.

2006 májusában a ZMNE Nyelvvizsgaközpont benyújtotta a NATO STANAG 6001 katonai szaknyelvi vizsgarendszer nyelvtudásmérési szintjeinek a Közös Európai Referenciakeret szintjeihez történt illesztésének dokumentációját, amit a NYAT elfogadott. A 2006. szeptember 1. után kiállított vizsgabizonyítványok már tartalmazzák a KER szerinti besorolás szintjeit is. (4 Melléklet)

ÖSSZEGZÉS

A megváltozott biztonságpolitikai és katonapolitikai viszonyok következtében Magyarország új kihívásokkal találta szembe magát. A Békepartnerség, majd a NATO tagság új együttműködési formákat követelt meg. Az új NATO tagoknak, köztük Magyarországnak, nagy kihívást jelentett az együttműködéshez szükséges nyelvi kompatibilitás megteremtése.

A 90-es évektől a NATO szövetségesek tevékenységének fontos részévé vált a béketámogató műveletekben való részvétel. Mivel az együttműködés során munkanyelvként általában az angol nyelvet használják, minden NATO tagállam kötelezőnek tartotta a NATO STANAG 6001 nyelvvizsga bevezetését a zavartalan nemzetközi interoperabilitás biztosítása érdekében. A NATO STANAG 6001

szabvány egységes követelményeket támaszt a nyelvtudással szemben, ugyanakkor minden tagállam egyéni felelőssége a saját nyelvvizsgarendszer létrehozása, a feladatbank bővítése, karbantartása és a minőségbiztosítási rendszer alkalmazása.

A szaknyelvi vizsgáztatási feladatok ellátása céljából létrehozott ZMNE Nyelvvizsgaközpont kialakította a magyarországi NATO STANAG 6001 katonai szaknyelvi vizsgarendszert, amely a Magyar Honvédség igényeinek megfelelően a 2005-ös akkreditációs eljárást követően államilag elismert nyelvvizsgarendszer lett Magyarországon. Az európai trenddel összhangban a ZMNE Nyelvvizsgaközpont a Nyelvvizsgáztatási Akkreditációs Központ irányítása alatt elvégezte a NATO STANAG 6001 vizsgarendszer illesztését a Közös Európai Referenciakeret szintjeihez. A standardok fenntartását, és a nyelvtesztelésben részt vevő szakemberek irányítását a NATO fontos feladatnak tekinti. Az e feladattal megbízott Nemzetközi Nyelvi Koordinációs Iroda (BILC) konferenciák, szemináriumok és folyamatos továbbképzések formájában segítséget nyújt a tagállamok és PfP országok nyelvvizsgaközpontjainak.

A NATO idegennyelv ismeretre vonatkozó álláspontját az EG 03561 „Bárhol bevethető és a helyi erők nyelvtudása” című dokumentuma tartalmazza:

„Mindazok nyelvtudását javítani kell, akik a tervek szerint érintettek bármilyen szövetséges műveletben. A nemzeteknek nemcsak a jelenlegi tisztjeik, tiszthelyetteseik nyelvtudásának speciális fejlesztését kell biztosítaniuk, hanem a nyelvképzés, továbbképzés integrálását a karrierpályába abból a célból, hogy biztosítsuk a jövő tisztjei, tiszthelyettesei megfelelő nyelvismeretét.” A nyelvi kompatibilitás megteremtése a zavartalan kommunikációt jelenti a nemzetközi együttműködésben a hadgyakorlatok és a békeműveletek során, tehát a megbízható nyelvtudásmérés az ország és a honvédelmi szféra fontos érdekeit szolgálja. Ennek következtében a nyelvvizsga hitelessége különleges fontossággal bír.

2. FEJEZET

A NYELVVIZSGARENDSZEREKKEL SZEMBEN TÁMASZTOTT KÖVETELMÉNYEK ÉS A NATO STANAG 6001 SZAKNYELVI VIZSGA

Jelen fejezetben ismertetem a nyelvvizsgarendszerekkel szemben támasztott követelményeket, amelyek minden nyelvvizsgavizsgarendszer működésének alapját képezik. A minőségbiztosítás a vizsgáztatás minden részére kiterjed, a feladatok kidolgozásától a vizsgaeredmények kihirdetéséig. A vizsgaspecifikáció, a vizsgázók tájékoztatása, a klasszikus tesztelméletben elfogadott mérési eljárások, a kidolgozott vizsgaanyagok megbízhatósága és a vizsgáztatók folyamatos képzése mind hozzájárulnak a vizsgarendszer sikeres működtetéséhez.

2.1 A VIZSGASPECIFIKÁCIÓ

Egy vizsgarendszer kialakítása a vizsgaspecifikációval kezdődik. A vizsgaspecifikáció (vizsgaleírás) a nyelvvizsgáztatás legfontosabb minőségbiztosítási dokumentuma, amely kitér a nyelvvizsga tartalmi és formai részére, az értékelési szempontokra és a vizsga menetére.

Az egyik alapvető elem a vizsgapopuláció leírása. A vizsgapopuláció az a csoport, amely számára a vizsga készül. A leírásban meg kell adni a vizsgapopuláció korát, kulturális és szakmai hátterét, képzettségét és motiváltságát, valamint részletes leírást az előrelátható helyzetekről, amelyekben a vizsgázó alkalmazni fogja az idegen nyelvet. Ide tartoznak a nyelvhasználat alapjául szolgáló kommunikációs képesség, kommunikatív kompetencia összetevői. A kommunikatív kompetencia magában foglalja a nyelv elemeinek ismeretét, de ezen felül számos olyan összetevőt is tartalmaz, amelyek figyelembevétele nélkül a nyelvtudás célját képező kommunikáció nem, vagy csak korlátozott mértékben megy végbe. A kommunikatív kompetencia összetevői a következők:

- nyelvi kompetencia (a tanult nyelv nyelvtanának, szókincsének és fonetikájának reprodukcióban érvényesíthető tudása),

- diskurzus kompetencia (a beszéd /írás koherenssé tételéhez szükséges nyelvi eszközök alkalmazásának, illetve korrekt értelmezésének a képessége),
- szociolingvisztikai kompetencia (a beszélő képessége a célnyelv nyelvtanának, szókincsének és fonetikájának a helyzetnek megfelelő alkalmazására, szelektálására és transzformálására),
- stratégiai kompetencia (a nyelvi adatok hatékony és megfelelő feldolgozásának képessége a kommunikatív cél elérése céljából),
- szociokulturális kompetencia (a célnyelvi ország nemzeti és kulturális sajátosságainak, a verbális és nem verbális viselkedés szabályainak ismerete).[40]

A modern nyelvoktatás - beleértve a szaknyelvoktatást is - célja a nyelvtanuló azon képességeinek fejlesztése, melyek lehetővé teszik számára a kommunikatív kompetencia elérését az adott nyelven. A kommunikatív kompetenciáról alkotott kép nagyon fontos szerepet játszik a célcsoport nyelvtudásának leírásában és mérésében. A vizsgaközpont feladata meghatározni, hogy a vizsgázók nyelvi készségeit milyen kontextusban, szövegtípusokban és feladatokban méri.

A vizsgaspecifikáció kitér a nyelvvizsga céljára, amely lehet tanfolyam-záró, diagnosztizáló, vagy úgynevezett szintező vizsga, amely a vizsgázó nyelvtudását hivatott mérni függetlenül a nyelv elsajátításának módszereitől, körülményeitől, az alkalmazott tantervektől és tananyagoktól. A NATO STANAG 6001 a szintező vizsgatípust képviseli, éppen ezért az objektív nyelvtudásmérés érdekében szükségessé vált az oktatástól elkülönített, független vizsgaközpont létrehozása a Magyar Honvédségben.

A vizsgaspecifikáció leírja a tesztelni kívánt készségeket (íráskészség, hallás utáni értés, olvasott szöveg értése, beszédkészség). Magyarországon „a szóbeli nyelvvizsga a beszéd létrehozását és megértését méri alap-, közép-, felső szinten. Az írásbeli nyelvvizsga az írott szöveg létrehozását és megértését méri az alap-, közép-, felső szinten.”[41]

A vizsgaspecifikáció legfontosabb része a feladatok típusainak és tartalmának részletes leírása, kitérve a kérdések számára, jellegére és mélységére minden

[40] Canale, Michael., Swain, Merrill. (1980). Theoretical Bases of Communicative Approaches to Second Language Teaching and Testing. –In. Applied Linguistics 1, 1-47.
[41] 30/1999.(VII.21.) OM rendelet 5. §-a.

nyelvvizsga szinten. Ide tartozik a jellegzetes célnyelvi helyzetek leírása, a nyelvvizsgán használt szövegtípusok és a szövegek hossza, a nyelvi tartalom, és itemek száma egy-egy feladatban.

A vizsgázók vizsgatájékoztató formájában találkoznak a vizsgaspecifikációval, amely igen fontos útmutató a vizsgára való felkészülésnél. Ennek tanulmányozása során megismerkedhetnek a vizsga tartalmi követelményeivel és a technikai részletekkel.

A nyelvtanfolyamok szervezői számára is értékes útmutatást nyújt a vizsgaspecifikáció, hiszen „azok az ismeretek, amelyeket nem tesztelnek, nem kapnak kellő figyelmet a tanítás, illetve a tanulás során sem."[42] A vizsgaspecifikáció a vizsgáztatók képzésének az alapja is, ebből ismerik meg a vizsgakövetelményeket, a vizsga menetét, módszertanát, az értékelési kritériumokat, és a vizsga hátterében álló elméleti megfontolásokat.

2.2 A VIZSGAANYAGOK KIDOLGOZÁSA

A vizsgaspecifikáció elsősorban a vizsgafejlesztők számára kiemelten fontos. A vizsgafeladatok létrehozásában csak nyelvoktatási és vizsgáztatási tapasztalatokkal rendelkező tanárok vehetnek részt.

A vizsga kidolgozóinak kiválasztása és képzése külön szempontrendszer alapján történik. A vizsgafejlesztői csoportnak sokféle követelménynek kell megfelelni, elsősorban a vizsgázók és a vizsgáztatás megrendelői által támasztottaknak. A vizsgafejlesztőknek munkájuk során arra kell figyelniük, hogy a sok szempont figyelembevételével működőképes vizsgafeladatokat hozzanak létre. A vizsgafejlesztők a vizsgafeladatok kidolgozása során standard eljárásokat alkalmaznak, amelyek a tesztelésre alkalmas autentikus anyagok kiválasztásában, adaptálásukban illetve az adott szintnek megfelelő feladatok elkészítésében érvényesülnek.

Minden vizsgaközpont alapvető feladata a nyelvvizsga feladatok kidolgozási folyamatainak standardizálása, a vizsgafejlesztők kiválasztása és kiképzése. A vizsgafeladatok kidolgozása a vizsgakövetelmények, a vizsgaleírás és a mintafeladatok tanulmányozásával kezdődik. A műhelymunka során

[42] Hughes, Arthur: Testing for Language Teachers. - Cambridge University Press, 1989. - p. 23. Fordította: Vadász Istvánné

(feladatkidolgozás, feladatmoderálás) figyelembe kell venni a vizsgafeladatok formai követelményeit, a vizsgafeladatok alapjául szolgáló anyag kiválasztásának és az adott készségek tesztelésének sajátosságait.

Ahhoz, hogy a vizsgafeladatok egységesen mérjék a vizsgázók nyelvtudását, a vizsgán minden szempontból szabványos feladatokat kell használni. Az első követelmény itt a vizsgafeladatokkal szemben felállított formai előírások betartása. Ide tartozik a szövegek terjedelme, a vizsgakérdések száma, a példamondat megadása, és az egységes, világosan megfogalmazott utasítások a vizsgázók számára.

A vizsgaanyagok alapjául szolgáló szövegek kiválasztásának szempontjai az alábbiak:

- A vizsgáztatás csak autentikus anyagok alapján történik.
- A szöveg nehézségének megállapításánál figyelembe kell venni a kívánt szintnek megfelelő lexikai és nyelvtani minimumot.
- A vizsgára kerülő szövegek nem kapcsolódhatnak aktuális közismert eseményekhez.
- A szöveg lehetőség szerint legyen teljes, kerek egész, a téma kiválasztásakor figyelembe kell venni a vizsgaszintet, a szövegnek nem szabad tartalmaznia ritka rövidítéseket, vagy nagyon specifikus szakmai kifejezéseket.
- A témaválasztásnál az egyik legfontosabb irányelv a diszkriminatív vagy a nagyon lehangoló témák kerülése.
- „A feladatokat és a vizsgaanyagokat úgy kell megszerkeszteni, hogy a vizsgázók egyetlen csoportja se kerüljön hátrányba (pl. az amerikai helyesírást alkalmazó vizsgázó, stb.). A vizsgaanyagok elkészítése során eljárásszerűen kell törekedni a feladatok semlegességének biztosítására. Kerülni kell a bármelyik nemet, társadalmi- és korcsoportot, fajt, kisebbséget, erkölcsöt és vallást sértő, diszkriminatív anyagok alkalmazását.”[43]

Az ideális autentikus szöveget nem kell változtatni. Ugyanakkor ahhoz, hogy a szöveg megfeleljen a vizsgaspecifikációban foglaltaknak, néha szükséges lehet a szöveg lerövidítése, nyomdai hibák kijavítása, ritka, vagy csak egy bizonyos körben használt kifejezések, vagy rövidítések behelyettesítése általános, a vizsgázó által

[43] Államilag elismert nyelvvizsgák akkreiítációs kézikönyve. – Bp.: Nyelvvizsgáztatási Akkreditációs Központ, 1999. - p. 19.

könnyebben felismerhető kifejezéssel. Minden „átszabás” csak addig engedhető meg, amíg a szöveg megtartja autentikus jellegét.

A vizsgafeladatok létrehozásánál az egyik legfontosabb szempont az, hogy kerüljük az olyan kérdéseket, amelyekre a szöveg olvasása/meghallgatása nélkül is lehet válaszolni. Ügyelni kell arra, hogy minden kérdésre csak egy helyes válasz legyen, a kérdések ne legyenek félreérthetőek, túl specifikusak, a nyelvtudást és ne a tárgyi tudást teszteljék.

A vizsgafeladatok kidolgozásának egyes lépései az alábbi folyamatábrán láthatók. (4. ábra)

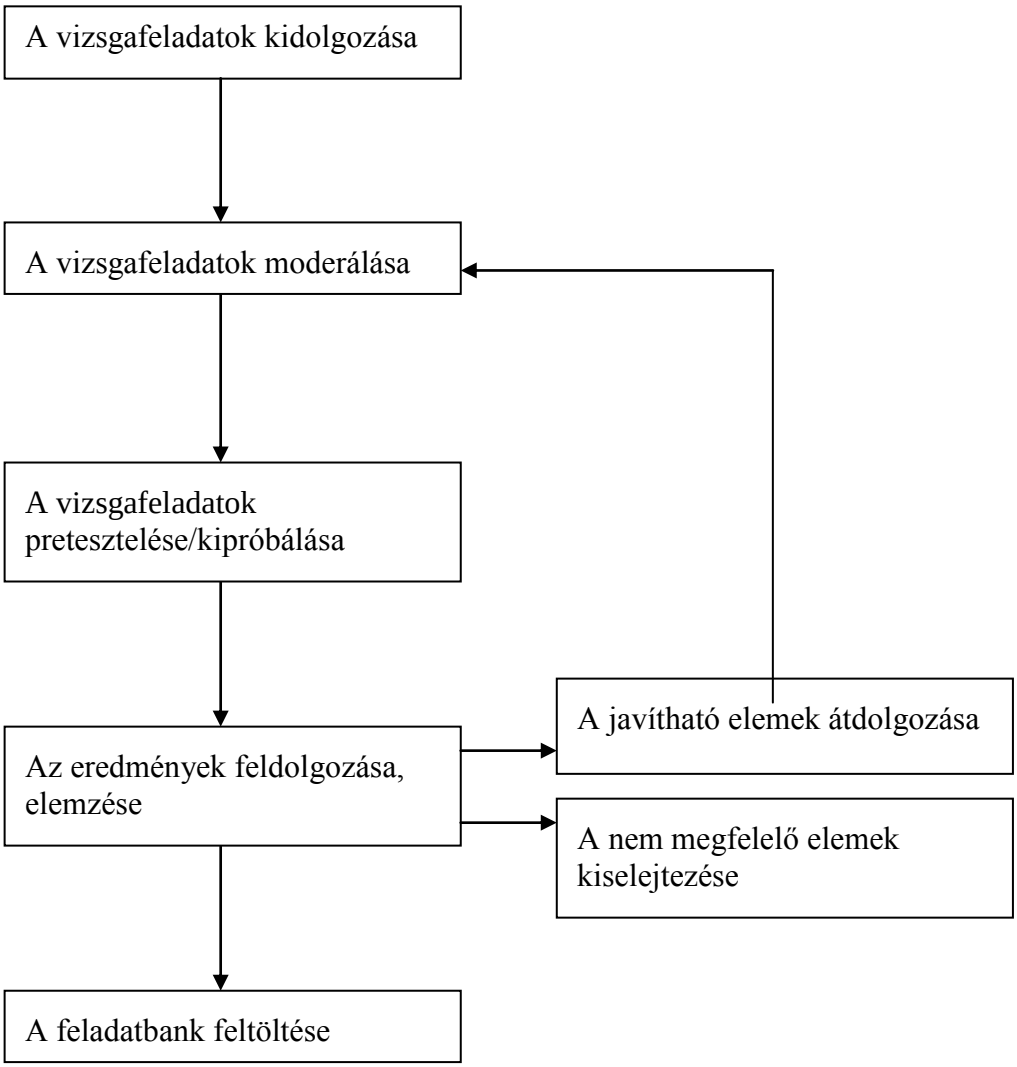

4. ábra

A vizsgafeladatok kidolgozásának lépései

Forrás: ZMNE Nyelvvizsgaközpont, Belső működési rend, 2009. –p. 2.

Csak olyan vizsgafeladatok kerülhetnek be a vizsgadolgozatba, amelyek tartalmilag és formailag megfelelnek a minőségi követelményeknek.

2.3 A VIZSGATELJESÍTMÉNYEK PONTOZÁSA ÉS ÉRTÉKELÉSE

A nyelvvizsga értékelési rendszere a vizsgarendszer egyik legfontosabb eleme. A nyelvvizsga értékelési rendszerének biztosítania kell, hogy a vizsgáztatásban/értékelésben részt vevő tanárok maximálisan objektívan, egységesen pontozzanak, értékeljék a vizsgázók teljesítményét.

E követelmény teljesülése elsősorban a vizsgáztatásba bevont személyek képzésének, továbbképzésének függvénye. Magyarországon „a szakmai nyelvvizsga vizsgáztatója olyan személy lehet, aki az adott idegen nyelvből szerzett diplomája mellett legalább hároméves szakmai nyelvoktatási és vizsgáztatási gyakorlattal rendelkezik, vagy akinek az adott nyelvet hivatalos nyelvként használó országban szerzett szakmai diplomája van."[44] A vizsgáztatók továbbképzése a vizsgaközpontok feladata. A továbbképzéshez tartozik az ismerkedés a nyelvvizsgaközpont munkájával, a nyelvvizsgáztatás elméleti hátterének és gyakorlati elveinek megismerése, ismerkedés az adott vizsgarendszerrel, az írásbeli dolgozatok próbaértékelése és próbaértékelés a szóbeli vizsgán.

Magyarországon a 137/2008.(V.16.) Kormányrendelet 4.§ előírja, hogy a nyelvvizsgán a vizsgázó minden egyes nyelvi teljesítményét két vizsgáztató értékeli. Az értékelő szubjektív véleményalkotásának elkerülése, minimalizálása érdekében a vizsgaközpont a feladatokkal együtt, ahol lehetséges értékelési, javítási útmutatót biztosít, így az olvasott szöveg értése esetében például javító kulcsot ad mintamegoldásokkal. Az írásbeli vizsgadolgozatok és a szóbeli produkció értékelése esetén a javító/vizsgáztató tanárok olyan értékelési kritériumrendszert használnak, amelynek segítségével meg tudják indokolni a vizsgán nyújtott teljesítményért megítélt pontszámot. (5. Melléklet)

A vizsgáztatói értékelések megbízhatóságát statisztikai módszerekkel is lehet mérni. Ilyenkor néhány értékelő, ugyanazokat a vizsgaprodukciókat értékeli, az eredmények statisztikai feldolgozása kimutatja az értékelők közötti értékítélet különbségeket/eltéréseket.

---

[44] Államilag elismert nyelvvizsgák akkreditációs kézikönyve. – Bp.: Nyelvvizsgáztatási Akkreditációs Központ, 1999. - p. 19.

A NYAK 2010 szeptemberében a nyelvvizsgák eredményességének vizsgálata részeként elkészített egy a vizsgáztatók eredményességéről szóló tájékoztató listát minden Magyarországon akkreditált vizsgaközpont számára. A többéves adatok statisztikai feldolgozása alapján a lista a vizsgáztató neve mellett megadja a vizsgázók számát, a sikeres és sikertelen vizsgák számát, valamint az adott vizsgáztatóra vonatkozó sikerarányt. (3. táblázat)

NÉV (Számmal helyettesítve)	Összes vizsgázó	Sikeres vizsga	Sikertelen vizsga	Siker arány
1. vizsgáztató	2.381	1.433	948	60%
2. vizsgáztató	862	488	374	56%
3. vizsgáztató	1.625	759	866	**46%**
4. vizsgáztató	2.308	1.214	1.094	52%
5. vizsgáztató	1.774	1.005	769	56%
6. vizsgáztató	2.261	1.280	981	56%
7. vizsgáztató	1.615	942	673	58%
8. vizsgáztató	1.496	692	804	**46**%
9. vizsgáztató	2.716	1538	1.178	56%
10. vizsgáztató	144	84	60	58%
11. vizsgáztató	266	156	110	58%
12. vizsgáztató	716	424	292	59%

3. táblázat

A NYAK által készített tájékoztató lista a ZMNE NATO STANAG 6001 vizsgáztatók eredményességéről

Forrás: Oktatási Hivatal Nyelvvizsgáztatási Akkreditációs Központ, http://rex.nyak.hu/list/list.asp (2010.11.02)

A fenti adatokból következik, hogy a legtöbb NATO STANAG 6001 rendszerben közreműködő vizsgáztatók, beleértve az utolsó három, a vizsgázók számából ítélve, új vizsgáztatót is, egységesen értékelik a vizsgázók teljesítményét. A kiugró 46-46%-os értékelésnek több oka lehet: vagy a vizsgáztató túl szigorú, vagy nem helyesen értelmezi az értékelési útmutatót, vagy magasabb szinten (pl. 3.

szint/felsőfok) vizsgáztatott, ahol a sikeres vizsgázók aránya alacsonyabb. Minden egyes esetben az adott szakcsoport feladata elemezni az eredményeket és a továbbképzések során korrigálni a hibákat a vizsga minőségének további növelése érdekében.

2.4 A VIZSGAEREDMÉNYEK ELEMZÉSE

A nyelvvizsga feladatok minőségét csak a vizsga sikeres lebonyolítása tudja igazolni. Minőség alatt a nyelvvizsgáztatásban a vizsgafeladatok megbízhatóságát (konzisztens eredmények különböző csoportokban) és érvényességét (a vizsga azt méri, amit mérni hívatott) értjük. A vizsgafejlesztők a vizsga kialakítása során állandóan visszatérnek a specifikációhoz, az abban leírt részletekhez és követelményekhez, amelyek a vizsga megbízhatóságának és érvényességének zálogai. A nyelvvizsgák minőségi profiljának kialakításában a Nyelvi Tesztelők Európai Szövetsége (ALTE)[45] előírásai a mérvadóak. Az ALTE előírja: „A nyelvvizsgaközpont megfelelő nagyságú és reprezentatív vizsgázói mintáról gyűjt adatokat. Megfelelő vizsgázói minta alapján veszik és elemzik a vizsgaeredményeket.”[46]

A nyelvvizsga feladatok minőségét érintő kérdésekre a vizsgaeredmények elemzésével kaphatunk választ. Ahhoz, hogy megtudjuk, képes-e az értékelési eljárás elfogadható minőségi szinten működni, több kérdésre kell megadni a választ:

Elfogadható minőségű-e minden egyes vizsgafeladat kérdés?

- Helyesen válaszolják-e meg a legjobb vizsgázók a vizsgafeladat kérdéseket?
- A vizsgafeladatok valóban azokhoz a szintekhez tartoznak, amelyekhez szánták őket?

Megbízhatóak-e az eredmények?

- Konzisztensek-e a vizsgaeredmények?
- Összehasonlíthatók-e a különféle vizsgáztatók által adott eredmények?
- Stabilak-e a különféle vizsgaalkalmak során szerzett osztályzatok határértékei?

Az értékelési eljárásban alkalmazott különféle módszerek megfelelően működnek?

[45]Association of Language Testers in Europe

[46]Minimum Standards For Establishing Quality Profiles in ALTE Examinations. ALTE Code of Practice. - 1994. http://www.alte.org/standards/index.php (2010.11.03.) Fordítás: Vadász Istvánné

- A vizsgáztatók/pontozók betartják-e az utasításokat?
- Képesek-e a vizsgáztatók jó vizsgateljesítményt kiváltani a vizsgázókból? [47]

A vizsgafeladatok minőségi mutatói a statisztikai tesztelméletek két fő osztályán alapulnak: a klasszikus tesztelméleten (Classical Test Theory), illetve az item-válasz elméleten (Item Response Theory). Mindkettő eljárásai kiegészítik egymást és foglalkoznak mind külön a feladatokkal, mind az egész feladatsorral: a feladatok nehézségi fokával, a tesztek pontértékei megbízhatóságának becslésével és feltárják a megbízhatóság és az érvényesség közötti kapcsolatot is. A statisztikus a vizsgáztatás során nyert adatok statisztikai módszerekkel történő feldolgozásával ad visszajelzést a tesztfejlesztőknek.[48] A következő táblázat egy ilyen statisztikai elemzés részlete. (4. táblázat)

Vizsgakérdések (4. feladat 1. kérdés, stb.)	**4_1**	**4_2**	**4_3**	**4_4**	**4_5**	**4_6**	**4_7**	**4_8**	**4_9**	**4_10**
„Legjobb" vizsgázók közül helyes megoldást választottak száma	8	13	12	14	13	14	12	14	14	14
„Legrosszabb" vizsgázók közül helyes megoldást választottak száma	1	4	5	9	5	0	5	8	7	2
Diszkriminancia index	**0,50**	**0,64**	**0,50**	**0,36**	**0,57**	**1,00**	**0,50**	**0,43**	**0,50**	**0,86**

4. táblázat

Az olvasott szöveg értése 1. szint 4. feladat pretesztelési anyagának statisztikai feldolgozása[49]

Forrás: ZMNE Nyelvvizsgaközpont , 1. szint, olvasott szöveg értése pretesztelési vizsgaanyagok. 2010 november. A vizsgafeladat statisztikai feldolgozását a ZMNE Nyelvvizsgaközpont számára készítette Dr. Gyimesi Gyula.

A megjelölt kérdés diszkriminancia indexe (a feladat nehézségi fokát jelző érték) arra utal, hogy a 4. feladat 4. kérdése túl könnyűnek bizonyult a gyengébb tudású vizsgázók számára is, tehát a kérdést át kell dolgozni (az elfogadható érték 0,4 fölötti.)

Minél inkább konzisztens eredményt ad a megismételt mérés, annál nagyobb a mérési eljárás megbízhatósága. A statisztikai elemzésen túl számos más módszer is elősegíti a vizsga minőségének javítását. Ide tartoznak a rendszeres szóbeli jelentések a vizsgákról, a pontozói jelentések, a vizsgázói és vizsgáztatói kérdőívek és interjúk.

[47] Language Testing Seminar. Course Book. Evaluation of Reading Comprehension, 2001,-p. III-21
[48] A ZMNE Nyelvvizsgaközpont a vizsgaeredmények feldolgozására az SPSS programot használja
[49] Pretesztelés – vizsgaanyagok kipróbálása egy teszt csoporton.

2.5 A VIZSGA LEBONYOLÍTÁSA ÉS LOGISZTIKÁJA

A vizsgázók szempontjából a legfontosabb elem a nyelvvizsgáztatásban a vizsgafolyamatok szabályozása. Ide tartozik a vizsga lebonyolítása és logisztikai háttere, beleértve a dolgozatok kezelését, az adatok biztonságát és titkosságát, a vizsgateljesítmények pontozását és értékelését.

A vizsgaközpontnak olyan infrastruktúrával kell rendelkeznie, amely biztosítja a nyelvvizsgák zavartalan lebonyolítását. A vizsgatermek mérete alkalmas kell, hogy legyen az írásbeli vizsga lefolytatásához, ahol olyan ülésrendet lehet kialakítani, amely mellett a felügyelők biztosítani tudják a vizsga tisztaságát. Nagyon fontos az írásra alkalmas bútorzat, a megfelelő világítás és hőmérséklet, a zajoktól és mozgástól való mentesség. A szóbeli vizsgán szintén fontos biztosítani a zavartalan körülményeket és a megfelelő technikai eszközöket. Biztosítani kell a higiénés feltételeket és a kulturális körülményeket. A vizsgaközpont a Belső Működési Rendben szabályozza az összes nyelvvizsga megszervezésére és lebonyolítására vonatkozó rendelkezést.[50]

Nyilvános vizsgarendszer esetében bárki jelentkezhet vizsgára, beleértve ebbe a fogyatékkal élőket is. Így a vizsgaközpont köteles biztosítani a mozgássérültek akadálymentes bejutását, kidolgozni a stratégiát a hallássérült és diszgráfiás és gyengén látó jelentkezők vizsgáztatására.

Vis major esetén a nyelvvizsgaközpont a vizsgát vagy vizsgarészt egy rendkívüli időpontra, de legkésőbb a következő vizsgaidőszakra halasztja. Ilyen esetek lehetnek, például, bomba vagy tűzriadó, áramszünet, váratlan balesetek, váratlan rosszullét, közlekedési nehézségek (sztrájk, felvonulás, hóakadály) vagy természeti katasztrófa, technikai vagy műszaki probléma.

A megírandó vizsgaanyagokat/dolgozatokat kiváló állapotban és biztonságosan el kell juttatni a vizsgatermekbe. A vizsga lebonyolításáért felelős adminisztrációs rendszer biztosítja az összes vizsgadokumentum biztonságos és nyomon követhető kezelését. A vizsgarendszert megfelelő web szolgáltatások támogatják. A magyarországi akkreditált nyelvvizsgaközpontok egységesen a LEO Integrált nyelvvizsgáztatási ügyviteli rendszert használják, amely a vizsgáztatás teljes ügyviteli folyamatát lefedi (jelentkezések, vizsgabeosztások, vizsgahelyek, termek,

[50] 182/2009. (IX.10.) Kormányrendeletben foglaltak a mérvadóak

vizsgáztatók megbízások, szerződések nyilvántartása, értesítők nyomtatása, elektronikus anyakönyv kompatibilis adatforgalom a NYAK specifikációk szerint).

A vizsga biztonsága érdekében óvintézkedésekre van szükség a vizsgacsalások kiküszöbölése céljából. Ide tartozik a vizsgaanyag titkos és biztonságos kezelése és tárolása, a vizsgázók személyazonosságának ellenőrzése, személycsere megakadályozása, másolás, puskázás, súgás vagy egyéb meg nem engedett kommunikáció megakadályozása. Ez a vizsgáztatásban részt vevő munkatársak továbbképzésével és a vizsgáztatás folyamatának standardizáltságával érhető el.

A vizsgaközpont az érvényben lévő adatvédelemre vonatkozó jogi szabályozással összhangban megfelelő módon biztosítja a vizsgaeredmények és bizonyítványok, valamint a hozzájuk kapcsolódó adatok biztonságát és titkosságát, és a vizsgázókat tájékoztatják az ezen adatokhoz való hozzáférési jogukról.

2.6 A VIZSGAFELHASZNÁLÓVAL VALÓ KOMMUNIKÁCIÓ

A nyelvvizsgaközpont feladatai közé tartozik a vizsgafelhasználóval (vizsgázó) való kommunikáció. Ennek része a vizsgaeredmények közlése, a vizsgafelhasználó információkkal való ellátása a vizsga céljára és a tartalmára vonatkozóan. Magyarországon a 137/2008.(V.16.) Kormányrendelet minden vizsgaközpontnak előírja a vizsgázók kötelező folyamatos tájékoztatatását nyomtatott formában vagy elektronikus felületen.

Magyarországon a NATO STANAG 6001 szaknyelvi nyelvvizsgára jelentkezők a ZMNE Nyelvvizsgaközpont honlapján tájékozódhatnak a nyelvvizsga feladatairól és a vizsga menetéről[51]. A honlapon megtalálható a vizsgarendszer leírása, a vizsgafeladatok és a vizsga menetének leírása, az egy évre előre tervezett vizsgák időpontjai, a nyelvvizsgára való jelentkezés módja, nyelvvizsgadíjak, a nyelvvizsgaközpont ügyfélfogadási ideje, a vizsgahalasztással és a vizsgaeredmények felülvizsgálatával kapcsolatos információ.

A tájékoztatás az államilag elismert nyelvvizsga bizonyítvány megszerzésének feltételeiről és a NATO STANAG 6001 nyelvvizsgarendszer megfeleltetése a Közös Európai Referenciakeret szintjeiről különösen fontos információ a vizsgázók számára. A bizonyítványok kiadása kérdésében az ide

[51] http://portal.zmne.hu/portal/page?_pageid=34,19018&_dad=portal&_schema=PORTAL

vonatkozó szabályok igen szigorú időhatárokat követelnek. „A vizsgázóval az írásbeli, szóbeli vagy komplex vizsga eredményét a vizsgaközpont a vizsga időpontját követően, legkésőbb 30 napon belül közli. A vizsgaközpont a sikeres vizsgákról a vizsgaesemény időpontjától számított legkésőbb 60 napon belül köteles a Hivatal[52] által kiállított vizsgabizonyítványt a vizsgázók rendelkezésére bocsátani.” [53]

A Nyelvvizsgáztatási Akkreditációs Központ honlapján[54] megtalálható egy válogatás a vizsgázók és a nyelvvizsgáztatók számára a nyelvvizsgáztatásra vonatkozó jogszabályokból, európai nyelvpolitikai kérdésekből és a NYAK állásfoglalásaiból különböző kérdésekben, továbbá linkeket biztosít az összes magyarországi vizsgaközponthoz, és „kulcsot” ad a gyakorlati ügyek intézéséhez. Ezzel a magyarországi nyelvvizsgarendszerek maximálisan követik az ALTE ajánlásait a vizsgázóval való kommunikációt illetően.

2.7 A NATO STANAG 6001 SZAKNYELVI VIZSGÁN ALKALMAZOTT NYELVVIZSGA FELADATOK ÉS A CÉLCSOPORTOK

A vizsgaeredménynek, amennyire csak lehet, valós képet kell mutatnia a vizsgázó „releváns” nyelvtudásáról. A nyelvtudásszintet mérő nyelvvizsga feladatok esetében maguk a vizsgafeladat készítők határozzák meg azt a mögöttes tartalmat, amelyet a nyelvvizsga feladatok tükröznek. Ebből kifolyólag állíthatjuk, hogy a tartalmi érvényesség mögött szubjektív elemek is lehetnek. A tartalmi érvényességet növelhetjük, ha a nyelvvizsga feladatok a nyelvhasználati célterület elemzése alapján készülnek.

Egy szaknyelvi vizsga nem lenne érvényes, ha a vizsgafeladatok csak nyelvtani kérdésekből állnának. A nyelvizsga hitelessége attól függ, hogy a vizsgafeladatok milyen mértékben tükrözik az adott tartalmi kört. Így a specifikációk megírása során a vizsgafejlesztőknek a megrendelő szakembereivel kell egyeztetniük, hogy megállapítsák az adott szakterületen történő mintavétel mélységét és az érintett témaköröket.

A NATO STANAG 6001 nyelvvizsga célja a vizsgázók nyelvi készségének mérése, tekintet nélkül arra, hogy a vizsgázó milyen felkészítésben részesült, éppen

[52] Oktatási Hivatal
[53] 137/2008.(V.16.) Kormányrendelet 4. §-a.
[54] http://www.nyak.hu/

ezért nem alapozhat azoknak a nyelvtanfolyamoknak a tartalmára, melyeken a vizsgázók részt vettek. A NATO STANAG 6001 vizsga esetén a célcsoportok a Magyar Honvédség állománya, valamint a védelmi szektor köztisztviselői, közalkalmazottai.[55]

A NATO STANAG 6001 nyelvvizsga feladatai olyan általános katonai és katonapolitikai témakörökből kerülnek ki, melyek lehetővé teszik, hogy bármilyen fegyvernemhez tartozó vizsgázó képes legyen megoldani azokat, ha nyelvtudása a kívánt követelményeknek megfelel. (6. Melléklet)

A nyelvhasználó kommunikatív nyelvi kompetenciája a produkcióhoz, recepcióhoz, interakcióhoz és közvetítéshez kapcsolódó különböző nyelvi tevékenységeken keresztül valósul meg, melyek mindegyike történhet írásban, szóban vagy mindkét módon.

A *produktív tevékenységek a* beszédhez és az íráshoz kapcsolódó tevékenységeket foglalják magukban. A *szóbeli produkció* (beszéd) tevékenységei során a nyelvhasználó szóbeli szöveget hoz létre egy vagy több befogadóból álló közönség számára. A beszédtevékenységek lehetnek: közérdekű megnyilvánulások (információk, utasítások stb.), hallgatóság megszólítása (összejöveteleken tartott beszédek, előadások, stb.). Ezen tevékenységek egyik típusa a spontán beszéd, melyre a NATO STANAG 6001 nyelvvizsgarendszer a fő hangsúlyt helyezi a beszédkészséget mérő vizsgákon.

Az *írásbeli produkció* (írás) tevékenységei során a nyelvhasználó írott szöveget hoz létre egy vagy több olvasóból álló olvasóközönség számára. Az írásbeli tevékenységek a következőket foglalhatják magukban: űrlapok és kérdőívek kitöltése, újság- és folyóirat cikkek, hírlevelek írása, jelentések és ügyiratok írása, jegyzetelés, üzenetek lejegyzése, magánlevelek és hivatalos levelek írása stb. Az írásbeli produkcióhoz kapcsolódó tevékenységek többsége megjelenik a vizsgafeladatokban. Pl. 1 szinten fogalmazást és levelet, 2 és 3 szinteken pedig az általános témáról szóló fogalmazás mellett jelentést, ügyiratot vagy levelet ír a vizsgázó.

A *receptív tevékenységek* a beszédértéshez és az írott szöveg értéséhez kapcsolódó tevékenységek. A beszédértési tevékenységek során a nyelvhasználó egy vagy több beszélőtől származó szöveget hall és dolgoz fel. A beszédértéshez kapcsolódó tevékenységek közérdekű bejelentések hallgatását (információk,

[55] ZMNE Nyelvvizsgaközpont Akkeditációs beadványa, 2004 , - p. 9.

utasítások, figyelmeztetések stb.), média adások hallgatását (rádió, televízió, egyéb hangfelvételek), közönség tagjaként való hallgatást (összejövetelek, tájékoztatók, nyilvános előadások stb.) hallgatását foglalják magukban. A nyelvhasználó céljai ezen tevékenységek esetében különbözőek lehetnek: p1. a lényeg kiszűrése; speciális információ kiszűrése; a hallott szöveg részletekbe menő megértése, stb. A NATO STANAG 6001 nyelvvizsga beszédértést mérő feladatai lefedik a fentebb említett tevékenységek jelentős részét: p1. 3 szinten a vizsgázó általában egy szakmai eligazítást és egy általános nyelvi előadás/média adás részletét hallgatja meg.

Az írott szöveg értéséhez kapcsolódó tevékenységek során a nyelvhasználó egy vagy több személy által írt szöveget olvas el és dolgoz fel. Az írott szöveg értéséhez kapcsolódó tevékenységek a következőket foglalhatják magukban: olvasás általános tájékozódás céljából, olvasás információ szerzés céljából, instrukciók olvasása és követése, valamint ismeretszerzés céljából való olvasás. A nyelvhasználó írott szöveg olvasási céljai eltérőek lehetnek p1.: lényeg kiszűrése, speciális információ kiszűrése, az írott szöveg részletekbe menő megértése, stb. Az írott szöveg értéséhez kapcsolódó tevékenységeket és a nyelvhasználó olvasási céljait modellezik a NATO STANAG 6001 nyelvvizsga írott szöveg értését mérő vizsgafeladatai.

Az *interakciónak,* melynek szerepe alapvető a nyelvhasználatban, mindig legalább két résztvevője van és vagy szóban, vagy írásban zajlik. Az interakció során a produkció és recepció folyamatosan váltakozik. A szóbeli interaktív tevékenységek során a nyelvhasználó folyamatosan váltogatja a hallgató és beszélő szerepét. A szóbeli interakció tevékenységei a következők lehetnek: rövid párbeszédek, kötetlen beszélgetések, kötetlen megbeszélések, hivatalos megbeszélések, tanácskozás, interjú stb.

A NATO STANAG 6001 nyelvvizsgarendszer beszédértést mérő vizsgái mind a három szinten megjelenítik a szóbeli interakcióhoz kapcsolódó tevékenységek lényeges formáit. Pl.: 2 szinten a beszédértést mérő vizsgán a vizsgázó előbb kötetlen általános és szakmai beszélgetést folytat a vizsgáztatóval majd egy aktuális katonapolitikai eseményt vitat meg, végül egy szituációt játszik el.

Az írott nyelven zajló interakció tevékenységei magukban foglalják p1.: üzenetek váltását, továbbítását; levelezést, fax és e-mail írását, on-line komputer konferenciákon való részvételt, megállapodások, szerződések, hivatalos közlemények szövegeinek véglegesítését az előzetes tervezetek, módosítások, korrektúrák elkészítését stb. Az írott nyelven való folyamatos interakció, bár kétségtelenül fontos

része a nyelvhasználattal kapcsolatos tevékenységeknek, nyelvvizsgán tökéletesen nem modellezhető, az íráskészséget mérő vizsgafeladatok e folyamat csak egy-egy fázisát modellezik.

A *közvetítés,* - mely történhet fordítás, tolmácsolás vagy összefoglalás útján - szerepe, hogy érthetővé tegye az eredeti szöveget olyan harmadik fél számára, aki számára az adott szöveg valamilyen oknál fogva nem lenne érthető és befogadható. A NATO STANAG 6001 nyelvvizsga egynyelvű vizsga, így a közvetítéshez kapcsolódó tevékenységek közül a fordítást és a tolmácsolást nem vizsgálja. Megjelenik, viszont p1. a 3 szinten beszédértést mérő vizsga 3. feladatának egy részében az összefoglalás, mely az adott szinten modellezi a célcsoport nyelvhasználati igényeit: egy NATO parancsnokságon szolgálatot teljesítő tiszt gyakran kap olyan feladatokat, hogy olvasson el és röviden foglaljon össze szakmai szövegeket elöljárója számára.

A fentebb említett nyelvi tevékenységek mindig valamilyen konkrét területhez kapcsolódó kontextusban jelennek meg. Ezeknek a területeknek több típusát különböztethetjük meg:

- a személyes terület, amelyben az érintett személy él, főleg a családi életre és barátokra szorítkozik,
- a nyilvános terület, amelyben az érintett személy mint a közvélemény/társadalom vagy valamilyen szervezet tagjaként jár el,
- a szakmai terület, amelyben az érintett személy munkáját végzi,
- az oktatási terület, amelyben az érintett személy részt vesz főleg szervezett oktatásban, de nem feltétlenül oktatási intézményen belül.

Az említett területekhez különböző szituációk kapcsolódnak, melyeket különböző szempontokból lehet jellemezni: helyszínek és időpontok, intézmények és szervezetek, az érintett személyek, a tárgyak, az események stb. Az említett területek szerint osztályozott szituációs kategóriákban további aIkategóriák találhatók. Például az egészség téma a következő alkategóriákra bontható: betegségek, tünetek, kezelés, orvosi ellátás, egészségügy, kórházak, egészséges életmód stb. (6. Melléklet)

A vizsgafeladatok szintenkénti kialakításánál fontos szempont volt azoknak a nyelvi tevékenységeknek a szem előtt tartása, melyeken keresztül a nyelvhasználó kommunikatív nyelvi kompetenciája megvalósul. A vizsgafeladatok ezekre a tevékenységekre koncentrálnak és tükrözik a nyelvhasználók nyelvhasználati céljait

és igényeit. A NATO STANAG 6001 1. szint elsősorban a tiszthelyettesek számára előírt nyelvi szint. A tiszthelyettesek az angol nyelvet elsősorban hadgyakorlatokon és békefenntartó műveletekben való részvétel során használhatják. Olyan nyelvtudásra van szükségük, mely biztosítja a tipikus hétköznapi és szakmai helyzetekben való kommunikációt. A katonai élettel kapcsolatos egyszerű szavak, információk (dátum, számadatok, stb.), kifejezések, szövegek megértése fontos számukra. Lényeges a hétköznapi élettel (utazás, idő kifejezése, étkezés, szállásfoglalás, útbaigazítás, stb.) kapcsolatos szókincs aktív ismerete. Ezen a szinten a vizsgafeladatok részben adaptált, részben autentikus szövegek (hírek, katonai tájékoztatók, katonai élettel és eseményekkel foglalkozó cikkek), melyeket a napi sajtóból, katonai és katona-politikai folyóiratokból, internetről kerülnek ki.

A STANAG 2 szint olyan tisztek és tiszthelyettesek számára előírt nyelvi szint, akik az angol nyelvet bizonyos szakmai feladatok ellátására alkalmazzák. Az említett tisztek és tiszthelyettesek a nyelvet főleg nemzetközi hadgyakorlatokon, békefenntartó műveletekben, NATO parancsnokságokon való munkájuk során használják. Feladataik hatékony végrehajtásához olyan nyelvtudásra van szükségük, mely lehetővé teszi számukra szakmai szövegek megértését, azokból speciális információ kiszűrését, fontos számukra a fegyvernemükben használatos berendezésekkel, felszereléssel kapcsolatos terminológia ismerete, lényeges, hogy nemzetközi találkozókon, tárgyalásokon, közös hadgyakorlatokon kommunikálni tudjanak, és jól ismerjék mind a szakmai, mind az általános nyelvet. Feladatuk lehet egyszerű magánjellegű és szakmai levelek, jelentések, ügyiratok létrehozása is.

Ezen a szinten a vizsgafeladatok főleg autentikus szövegek (hírek, rádióműsorok, katonai és katona-politikai újság- és folyóiratcikkek, katonai tájékoztatók, a napi sajtóban megjelenő általános témájú újságcikkek), melyeket újságokból, katonai és katona-politikai folyóiratokból, internetről, rádióadásokból kerülnek ki.

A STANAG 3 szint olyan tisztek számára előírt nyelvi szint, akik NATO parancsnokságokon, nemzetközi törzsekben dolgoznak, kapcsolatot tartanak a szövetséges erőkkel, rendszeresen nemzetközi konferenciákon, tárgyalásokon vesznek részt, NATO munkacsoportokban tevékenykednek. Rendszeresen tárgyalnak, felszólalnak, beszédet vagy eligazítást tartanak, képviselik az ország álláspontját angol nyelven. Feladataik hatékony végrehajtásához olyan nyelvtudásra van

szükségük, mely mind szakmai, mind általános nyelvi témakörökben magabiztos és hatékony kommunikációt tesz számukra lehetővé.

Ezen a szinten a vizsgafeladatok autentikus szövegek (hírek, rádióműsorok, katonai tájékoztatók, jelentések, katonai és katona-politikai újságcikkek), melyeket közismert újságokból, katonai és katona-politikai folyóiratokból, internetről, rádióadásokból kerülnek ki. A NATO STANAG 6001 vizsgán használt feladatok részletes leírása a 7. mellékletben található.

Az alábbi táblázat a valós élethelyzetekben felmerülő nyelvi igények és a NATO STANAG 6001 nyelvvizsgán alkalmazott 2. szintű nyelvvizsga feladatok kapcsolatát illusztrálja. (5. táblázat)

Készség	Feladatok/Élethelyzetek	Vizsgafeladatok
Beszédértés	Általános témaköröket érintő beszéd alapos megértése; napi feladatakhoz kapcsolódó, speciális információ (indulási és érkezési idő, katonai felszerelés, katonai járművek, fegyverek alkalmazása, stb.) megértése.	- információ lejegyzése (katonai) - feleletválasztós teszt (általános)
Beszédkészség	Társalgás általános és szakmai témáról (beosztás, kiképzés, munkahelyi feladatok), katonapolitikai eseményekről, és kommunikáció hétköznapi beszédhelyzetekben.	- általános társalgás -szakmai beszélgetés aktuális katonapolitikai esemény megvitatása -szituáció
Írott szöveg értése	Terjedelmes szövegek áttanulmányozása rövid idő alatt; konkrét információ/adatok kikeresése	- szókihagyásos feleletválasztós teszt - szöveg-kiegészítés - információ kikeresése - feleletválasztós teszt
Íráskészség	Írásos kommunikáció rutinfeladatokról, ügyiratok létrehozása, helyek, esemenyek, stb. leírása.	-irányított fogalmazás általános témáról -irányított fogalmazás szakmai témáról (levél, ügyirat)

5. táblázat

A NATO STANAG 6001 2 szintű/középfok/B2 vizsgafeladatok valós élethelyzetek/feladatok tükrében

Forrás: ZMNE Nyelvvizsgaközpont Akkreditációs beadványa, 2004, - p. 70.
Szerkesztette: Vadász Istvánné

A kapcsolattartás és az együttes tevékenység alapja a nemzetközi környezetben – NATO intézmények, szervek, törzsek, tanfolyamok, ENSZ feladatokban való részvétel, békefenntartó feladatok, stb. – az idegen nyelv magas szintű alkalmazása. Külön jelentőséget kap a fokozott felelősség miatt az eligazítások, tájékoztatók, feladat-meghatározások, parancsok és értékelések helyes értelmezése. A szakismeretek bővítésének, az idegen nyelvű szakmai irodalom megismerésének, a nemzetközi szakmai rendezvényeken való részvétel feltétele az idegen nyelv ismerete. A NATO beosztásokban és itthon is különböző feladatokat kell a tiszteknek végezniük idegen nyelven. Delegációk fogadásánál, tárgyalásoknál a megfelelő beszédkészség és beszédértés szükséges. A vizsgafeladatok úgy lettek összeállítva, hogy megfeleljenek vizsgázóink nyelvhasználati igényeinek és a tudást árnyaltan mérjék.

ÖSSZEGZÉS

Egy vizsgarendszer csak akkor lehet életképes, ha maradéktalanul betartja a nyelvvizsgáztatásra vonatkozó szabályokat és minőségbiztosítási eljárásokat. Ide tartoznak a klasszikus tesztelési elméletben szereplő, a vizsgafejlesztést, a vizsgateljesítmények pontozását és értékelését, a vizsgaeredmény elemzését és lebonyolítását érintő elvek.

Minden nyelvizsgarendszer a kommunikatív kompetencia egyik elméletére épül. A nyelvvizsgarendszer létrehozásakor fontos szem előtt tartani a vizsgapopuláció kulturális és szakmai hátterét. E cél érdekében a szaknyelvi vizsgák esetében minden specifikáció megírása előtt nagyon alaposan fel kell mérni a vizsgapopuláció igényeit. A vizsgálandó kérdések közé tartozik a nyelvtudás fontossága a feladatok elvégzése során, az egyes feladatok elvégzéséhez szükséges nyelvtudásszint, a nyelvtudást igénylő élethelyzetek leírása , illetve prognosztizálása. Ha a vizsgafeladat nem tükrözi a valós igényeket, a vizsgázók, tanárok és megrendelők joggal utasíthatják el.

A feladatbankok létrehozása, bővítése és karbantartása a nyelvvizsgaközpontok egyik legfontosabb feladata. A nyelvvizsga feladatok kidolgozási folyamatainak betartása, a feladatírók folyamatos továbbképzése mind a standardizáció fontos eleme.

A vizsgaeredménynek, amennyire csak lehet, valós képet kell mutatnia a vizsgázó „releváns” nyelvtudásáról. Ennek megfelelően a vizsgaeredmények értékelésében a nyelvvizsgaközpontoknak a folyamatok lehető legmagasabb szintű standardizációjának elérésére kell törekedniük. A kormányrendeletekben foglaltak, a BILC és az ALTE ajánlások maradéktalan betartása, a vizsgáztatók/értékelők folyamatos továbbképzése a nyelvizsgaközpontok munkájának lényeges része.

A vizsgaeredmények elemzése értékes visszajelzés a nyelvvizsgaközpontnak munkája sikerességéről. A nyelvvizsga eredmények elemzésére használt statisztikai eljárások fontos információval szolgálnak a vizsgafejlesztőknek a vizsgafeladatsorról és az egyes kérdések és itemek viselkedéséről az adott nyelvvizsgán.

A vizsgafelhasználóval való korrekt kommunikáció, minden nyelvvizsgára vonatkozó információ biztosítása, a bizonyítványok gyors és pontos előállítása a nyelvvizsgaközpontok kötelessége és sikeres működésének záloga.

A tesztelési szakemberek egyetértenek abban, hogy a nyelvvizsgáztatás során olyan feladatokat kell megcélozni, amelyek a valós életben is szerepelnek. A specifikációk megírása során a tesztfejlesztőknek a megrendelő szakembereivel kell egyeztetniük, hogy megállapítsák az adott szakterületen történő mintavétel mélységét és az érintett témaköröket. A vizsgatervezőknek a kommunikatív készségek listái és az igények felmérése során szerzett tapasztalatok tudnak segíteni egy olyan vizsgarendszer létrehozásában, amely minden szempontból megfelel az adott szakmai kör igényeinek.

A magyarországi NATO STANAG 6001 szaknyelvi vizsgarendszer a NATO STANAG 6001 szabványra épül. Ez a szabvány egységes követelményeket támaszt a nyelvtudással szemben, de, mivel a nyelvvizsgarendszer országonként változik, egyéni kidolgozású, a feladatok, a vizsgálandó nyelvi elemek, a szövegtípusok kiválasztása mind az adott ország STANAG 6001 nyelvvizsgáztatással foglalkozó nyelvvizsgaközpontjának kompetenciájába tartozik. Ilyen körülmények között a nyelvvizsgáztatók, nyelvoktatók tapasztalata meghatározó szerepet játszik a vizsgálandó nyelvi elemek, vagyis a nyelvi tartalom kiválasztásában. Így indokoltnak látszik annak a vizsgálata, mennyire hitelesen tükrözi a jelenlegi NATO STANAG 6001 nyelvvizsga feladatok szókincse a nyelvhasználók valós igényeit. Értekezésemben a nyelvvizsga feladatok lexikai érvényességének vizsgálatához a nyelvészet új szakterülete, a korpusznyelvészet módszereit alkalmazom.

3. FEJEZET

NYELVI KORPUSZOK A MODERN NYELVÉSZETI KUTATÁSBAN

Mivel kutatásomban a korpusznyelvészet módszereit alkalmazom, ebben a fejezetben bemutatom a korpusznyelvészetet, mint a nyelvtudomány új szakterületét, amely a számítógépes programok elterjedésével jelent meg. Áttekintem a létrehozott nyelvi korpuszokat, és a korpuszok felhasználási lehetőségeit.

3.1 NYELVI KORPUSZOK ÉS KORPUSZNYELVÉSZET

A latin eredetű *korpusz* szó a magyar terminológiában az angol nyelven keresztül honosodott meg. A Longman Dictionary of Contemporary English szótár meghatározása szerint a *korpusz* szó jelentése: „adott típusú, vagy bizonyos személy által létrehozott írások gyűjteménye."[56] Hagyományos felfogásban ez írott szövegek halmazát jelenti, ám a modern nyelvészetben a korpusz már olyan szövegek gyűjteményeként szerepel, amelyek előzőleg számítógépes feldolgozáson mentek keresztül. David Crystal, a korpusznyelvészet neves szakértője definíciója szerint a korpusz „a nyelv reprezentatív mintája, amelyet nyelvészeti elemzés céljából állították össze."[57]

A nyelvészet és az informatika kapcsolata mintegy hat évtizede kezdődött, amikor amerikai kutatók Victor Yngve[58] és Gerard Salton[59] felvetették a gépi fordítás és az információ-visszakeresés lehetőségét. A számítógépes nyelvészet később olyan elméleti és alkalmazott interdiszciplináris tudományággá fejlődött, amely a nyelvek számítógépes feldolgozásával foglalkozik. A különböző típusú szövegek alapján létrehozott számítógépes adatbázisok új perspektívát jelentenek a nyelvi összefüggések és a jelentés vizsgálatában. A szövegek különböző célú számítógépes vizsgálata új nyelvészeti szakterület, a korpuszn yelvészet kialakulásához vezetett. A

[56] Eredetiben:''a collection of all the writings of a special kind, or by a certain person" Longman Dictionary of Contemporary English. – Harlow: Longmann Group UK Limited, 1987.- p. 230.
[57] Crystal, David: An Encyclopedic Dictionary of Language and Languages. -Harmondsworth: Penguin Books, 1994. - p. 410.
[58] Victor Yngve nyelvész, a Chicagoi Egyetem professzora, a számítógépes nyelvészet egyik úttörője.
[59] Gerard Salton (1927-1995) a Cornell Egyetem egyik vezető informatikai professzora volt.

korpusznyelvészet olyan nyelvészeti szakterület, amely rendszerszerűen foglalkozik a nyelvi korpuszokkal, valamint az azokat tároló és feldolgozó eszközökkel. E szakterületet művelő nyelvészek a nyelvi rendszerek és nyelvi funkciók jobb megismerése céljából vizsgálataikban elektronikus eszközöket használnak.

A korpusznyelvészet elsősorban lexikográfiai jellegű kérdéseket vizsgál, ám a korpuszokat arra is használja, hogy rendszeres vizsgálatnak veti alá őket, vagyis gondosan szemügyre veszi a szavak statisztikai jellemzőit (előfordulásuk számát, eloszlását, törvényszerűségeit, együtt-előfordulást). A nyelvi adatbázis szavainak elemzése nyomán a nyelvészek megfelelő számítógépes korpusz-reprezentációt állítanak elő, amellyel a kívánt vizsgálatokat el lehet végezni.

Az első jelentősebb, nem számítógépes korpuszok közé tartozik az Oxford English Dictionary, amelynek 1928-ban megjelent kiadása 414 825 címszót tartalmazott. A számítógépes korszak előtti idők legjelentősebb korpusza az Angol nyelvhasználat korpusza,[60] amelyet elsődlegesen az angol nyelv grammatikájának tanulmányozására hozták létre.

A számítógép, majd az internet elterjedésével a korpuszok építése hihetetlenül leegyszerűsödött, de az egyszerűségen túl talán az egyik legizgalmasabb újdonság, hogy természetes nyelvi megnyilatkozásokat (mondatokat, szövegeket) lehet könnyűszerrel megvizsgálni és elemezni.

3.2 A BROWN KORPUSZ

A modern korpusznyelvészet kezdetét az 1961-ben megkezdett és 1964-ben publikált Brown Korpusz[61] megjelenésétől számíthatjuk. A Brown Korpusz volt az első számítógéppel összeállított, elsődlegesen nyelvészeti célokra készített korpusz. Végső formája mintegy 1 014 312 szót tartalmaz, amit 500 darab átlagosan 2 000 szót tartalmazó amerikai angol nyelven írott összefüggő szöveg alkot. Minden benne szereplő szöveg 1961-ben került kiadásra az Amerikai Egyesült Államokban.

A Brown Korpusz célja az amerikai angol nyelv reprezentálása volt, így abba sok, különböző típusú szöveg került be. A korpusz úgynevezett „informatív” prózára és szépprózára oszlik. A szépprózán belüli kategóriák a következők: általános, detektívregény, tudományos-fantasztikus irodalom, kalandregény és western,

[60] Survey of English Usage Corpus
[61] Brown University Standard Corpus of Present-Day American English

romantikus és szerelmes regények, valamint humoros művek. Az „informatív” próza a riport, a vezércikk, a kritika és az ismertetés, a vallási, a szaknyelvi szövegek, illetve a hobbi, népszerű ismeretek, szépirodalom és egyéb tudományokkal kapcsolatos kiadványok. Az alkategóriák további alcsoportokra oszthatók. Például az egyéb tudományok kategória több szöveget tartalmaz az alábbi felosztásban: természettudomány, orvostudomány, matematika, társadalomtudományok, politikai tudományok, jog, oktatás, bölcsészettudományok valamint technológia, illetve mérnöki tudományok. A 6. táblázat az első számítógépes korpusz, a Brown Korpusz fő kategóriáit és alkategóriáit mutatja be.

Műfaj: informatív próza	**Szövegek száma**	**Szövegek aránya**
Riportok	44	8,8%
Vezércikkek	27	5,4%
Kritika és ismertetés (színház, könyv, zene, tánc)	17	3,4%
vallás	17	3,4%
Hobbi és egyéb ismeretek	36	7,2%
Folklór és kulturális ismeretek	48	9,6%
Szépirodalom (életrajz, memoár)	75	15,0%
Vegyes (kormány dokumentumok, katalógusok)	30	6,0%
Ismeretterjesztő és oktató (matematika, természettudományok, politika, jog)	80	16,0%
Műfaj: szépprózа	**Szövegek száma**	**Szövegek aránya**
Általános	29	5,8%
Detektívregény	24	4,8%
Tudományos-fantasztikus	6	1,2%
Kalandregény és western	29	5,8%
Romantikus és szerelmes regények	29	5,8%
Humor	9	1,8%

6. táblázat

A Brown korpusz összetétele

Forrás: Francis, Nelson, Kucera, Henry: Brown Corpus Manual. – 1964.
http://dilbilim.info/yukseklisans/Corpus%20Based/Brown_Corpus_Manual.pdf.(2011.04.18.)
Szerkesztette: Vadász Istvánné

3.3 JELENTŐSEBB ANGOL NYELVŰ KORPUSZOK

A fent már leírt Brown korpusz után több korpusz is született. Ezek közül a legnagyobbak és legjelentősebbek a LOB Korpusz, a Cobuild Projekt, a Brit Nemzeti Korpusz (British National Corpus),[62] a Nemzetközi Angol Korpusz (International Corpus of English)[63] és a Modern Amerikai Nyelv Korpusza (Corpus of Contemporary American English).[64]

A LOB Korpuszt (Lancaster-Oslo/Bergen Corpus) [65] 1978-ban hozták létre. A korpusz létrehozásában a Lancasteri egyetem, az Oslói egyetem és a Norvég Társadalomtudományi Számítástechnikai Központ vett részt. A korpusz létrehozásakor azt tartották szem előtt, hogy a Brown korpusszal összehasonlítható legyen, ezért a szövegeket ennek megfelelően a Brown korpusz szövegeivel azonos évből, 1961-ből válogatták. A korpuszok így gyakorlatilag azonos jellegűek és összehasonlíthatók.

1991-ben a Freiburgi Egyetem hallgatóinak egy csoportját megbízták azzal, hogy számítógépre vigyenek nagyjából 2000 szavas kivonatokat brit újságokból. A projekt célja a korai kilencvenes évekre jellemző egymillió szavas korpuszok létrehozása volt. A korpuszokat úgy állították össze, hogy minél jobban hasonlítsanak a LOB és a Brown korpuszokhoz, ezáltal lehetőséget adva a nyelvészeknek a nyelv változásainak tanulmányozására.

A COBUILD projektet 1980-ban indították el. Résztvevői a Birminghami egyetem és a Collins Publishers kiadó voltak. A projekt célja nagy terjedelmű, számítógéppel feldolgozott modern angol nyelvű korpusz gyűjtése és elemzése, valamint az eredmények publikálása, illetve az angolt idegen nyelvként tanuló diákok és oktató tanárok számára készült referencia és oktató könyvek széles skálájának létrehozása. A projekt példaértékű volt. Minden nagyobb szótárkiadó követte a példáját. Az első korpusz 7,3 millió szót tartalmazott. A korpuszépítés azonban nem állt meg és átment egy új projektbe, amely Az Angol Nyelv Tárháza (Bank of English)[66] nevet kapta. Az Angol Nyelv Tárháza jelenleg 650 millió szót tartalmaz, amelyeket a mindennapi angol nyelvet tükröző, gondosan kiválogatott forrásokból állítottak össze. A korpusz állandóan növekszik, havonta új adatokkal bővül. A

[62] http://www.natcorp.ox.ac.uk/ (2010. 10.11.)
[63] http://ice-corpora.net/ice/index.htm (2010. 10.11.)
[64] http://www.americancorpus.org/ (2010. 10.11.)
[65] http://khnt.hit.uib.no/icame/manuals/lob/index.htm (2010. 10.11.)
[66] http://www.titania.bham.ac.uk/docs/svenguide.html (2011.06.08.)

korpuszt brit, amerikai és ausztrál eredetű forrásokból állítják össze. Weboldalak, világszerte kiadott újságok, magazinok, könyvek nyomtatott szövegei, rádió és TV adások, mindennapi beszélgetések kerülnek bele a korpuszba.

A Brit Nemzeti Korpusz számos intézmény és kiadó együttműködésének eredményeképpen jött létre, melyek a következők: Oxfordi Egyetemi Kiadó,[67] Longman Csoport,[68] Chambers Kiadó, a British Library, valamint az Oxford és Lancasteri Egyetem. A korpusz készítésének megkezdése előtt igen komoly tervező munkát végeztek annak érdekében, hogy a korpuszba kerülő anyagok a lehető legjobban tükrözzék az angol nyelvet. A korpusz kialakítása 1991-ben kezdődött és 1994-ben fejeződött be. A Brit Nemzeti Korpusz 100 millió, többféle forrásból összegyűjtött élő és írott nyelvi mintát tartalmaz és e minőségében a XX. század végi írott és beszélt brit angol nyelvet reprezentálja.

A Brit Nemzeti Korpusz írott forrásai (90%) között szerepelnek a regionális és nemzeti újságok, különböző korosztályoknak és érdeklődési köröknek kiadott szakmai kiadványok, tudományos könyvek és népszerű irodalom, publikált és nem publikált levelek és emlékeztetők, iskolai és egyetemi dolgozatok és egyéb szövegek. A beszélt szövegek (10%) nagy számban tartalmaznak olyan, különféle korosztályba, vidékre és társadalmi osztályba tartozó személyek által rögzített informális információkat, amiket nem írtak le és a beszélt nyelvet különböző kontextusokban tartalmazzák a formális üzleti, vagy kormányzati kommunikációtól a rádióműsorokig és betelefonálásokig. A Brit Nemzeti Korpusz legutóbbi kiadása 2007-ben jelent meg.[69]

A Nemzetközi Angol Korpuszon 1990-ben kezdtek el dolgozni azzal a céllal, hogy az angol nyelv világszerte beszélt változataiból gyűjtsenek összehasonlítható mintákat. Világszerte 20 munkacsoport állítja össze a saját nemzeti, vagy regionális angol nyelvi elektronikus alkorpuszát. Mindegyik alkorpusz 1 millió, 1989 után gyűjtött írott és beszélt nyelvi mintát tartalmaz. A résztvevő országok: Ausztrália, Kamerun, Kanada, Kelet-Afrika, Fidzsii, Nagy Britannia, Hong Kong, India, Írország, Jamaica, Kenya, Málta, Malajzia, Új-Zéland, Nigéria, Pakisztán, Fülöp-szigetek, Sierra Leone, Szingapúr, Dél-Afrika, Sri Lanka, Trinidad és Tobago, valamint az Amerikai Egyesült Államok.

---

[67] Oxford University Press
[68] Longman Group
[69] http://www.natcorp.ox.ac.uk/docs/URG/ (2011.06.09.)

Mindegyik alkorpusz 500-2000 szavas szöveg szavait tartalmazza, azaz összesen 1 millió szót. A mintavételi módszer olyan, amilyet a Brown Korpusz összeállításakor alkalmaztak. Ugyanakkor a Brown Korpusztól, a LOB korpusztól, vagy az olyan megakorpuszoktól eltérően, mint a Brit Nemzeti Korpusz, ezek a korpuszok jobbára a beszélt nyelv szövegeiből nyert szavakból állnak. A Nemzetközi Angol Korpusz alkorpuszai 60%-ban (600 000 szó) ortografikusan átírt beszélt angol szavakat tartalmaznak. A projekt elindítója Sidney Greenbaum Randolph Quirk és Jan Svartvik, a London - Lund Korpusz összeállítóinak példáját követve a beszélt nyelvet részesítették előnyben. A beszélt nyelv ilyen jellegű hangsúlyozása különbözteti meg a Nemzetközi Angol Korpusz-t egyéb korpuszoktól, amelyek jobbára írott szövegeken alapulnak.

A Modern Amerikai Nyelv Korpusza az amerikai angol jelenleg elérhető legnagyobb korpusza és az egyetlen publikusan hozzáférhető amerikai angol korpusz, amely a különféle műfajokból válogatott szövegekből áll. Minden évben legalább kétszer új szövegeket adnak hozzá (évente 20 millió szó). A korpuszt a Bringham Young Egyetem korpusz lingvisztikai professzora Mark Davies hozta létre. A több mint 160 000 szövegből összeállított korpusz 410 milliónál is több szót tartalmaz, és ebben benne van az 1990 és 2010 között hozzáadott több millió szó is. A korpusz egyenlő mértékben tartalmazza öt kiválasztott műfaj anyagait, ezek a beszélt nyelv, szépirodalom, népszerű magazinok, újságok és tudományos folyóiratok.

- Beszélt nyelv: közel 150 különböző rádió és TV programban elhangzott beszélgetés átirata.
- Szépirodalom: novellák és színdarabok irodalmi újságokból, gyerekmagazinokból és népszerű hetilapokból, az 1990 óta kiadott első kiadású könyvek első fejezete és filmforgatókönyvek.
- Népszerű magazinok: körülbelül 100 különböző újság különféle területekről (hírek, egészség, otthon, kertészet, nők, gazdaság, vallás, sport, stb.)
- Hírlapok: tíz hírlap az Egyesült Államokból különféle hírcsoportokból, úgy, mint helyi hírek, tárcák, sport, gazdaság, stb.
- Tudományos kiadványok: közel 100 különböző szemlézett folyóirat a Kongresszusi Könyvtárból.

Kialakítása miatt ez egy olyan angol nyelvi korpusz, amely a nyelv éppen végbemenő változásait is tükrözi. A korpusz anyagai többféle forrásból érkeznek. A Modern Amerikai Nyelv Korpuszt 2008-ban tették széles körben hozzáférhetővé,[70] és azóta havonta szakemberek tízezrei használják (nyelvészek, tanárok, fordítók és egyéb kutatók).

3.4 MAGYAR NYELVŰ KORPUSZOK

A legnagyobbra tervezett magyar korpusz a Magyar Nemzeti Szövegtár. A Magyar Nemzeti Szövegtár munkálatai 1998 elején kezdődtek el a Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézetének Korpusznyelvészeti Osztályán. A korpusz tartalmazza a mai magyar nyelv jellegzetes megnyilvánulásait. A korpusz jelenleg 187,6 millió szót tartalmaz, öt regionális nyelvváltozatra oszlik, és ezen belül öt stílusrétegből tartalmaz szövegeket.

2002-ben indult a Magyar Nyelvi Korpusz projekt, amelynek célja a teljes Kárpát-medence magyar nyelvhasználatának rögzítése volt. Itt a cél határon túli korpusz létrehozása volt. 2005-ben elkészült a szlovákiai, kárpátaljai, erdélyi és vajdasági nyelvváltozatokkal kiegészült Magyar Nemzeti Szövegtár. A Nyelvi Irodák és a Korpusznyelvészeti Osztály együttműködésének köszönhetően az első olyan magyar nyelvi korpusz jött létre, amely a magyarországiak mellett a határon túli magyar nyelvváltozatokra is kitér**.** A teljes korpusz anyaga kizárólag írott szövegekből áll és beszélt nyelvi alkorpuszt nem foglal magában. (7. táblázat)

	magyarországi	**szlovákiai**	**kárpátaljai**	**erdélyi**	**vajdasági**	**összesen:**
sajtó	71,0	5,7	0,7	5,5	1,5	84,5
szépirodalom	35,5	1,4	0,4	0,8	0,2	38,2
tudományos	20,5	2,3	0,7	1,6	0,3	25,5
hivatalos	19,9	0,2	0,3	0,6	0,1	20,9
személyes	17,8	--	0,4	0,4	0,1	18,6
összesen:	164,7	9,5	2,5	8,9	2,0	187,6

7. táblázat

A Magyar Nemzeti Szövegtár Felépítése
(a számszerű adatok millió szóban vannak megadva, százezer szóra kerekítve)

Forrás: Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományos Intézete. A Magyar Nemzeti Szövegtár tájékoztatója. http://corpus.nytud.hu/mnsz/ (2010. 04.05.)

[70] http://americancorpus.org. (2011.06.10.)

A sajtószövegek, amelyek a korpusz majdnem felét teszik ki, a nyelvi változatok széles skáláját mutatják be. A magyarországi szépirodalmi alkorpusz a Digitális Irodalmi Akadémia[71] anyagaiból lett összeállítva. A korpusz magyarországi tudományos szövegei a Magyar Elektronikus Könyvtárból származnak. A hivatalos szövegek szabályokat, törvényeket, rendeleteket, parlamenti vitákat tartalmaznak. A személyes alkorpusz internetes fórumok (az index.hu fórumainak és több kárpátaljai fórum) beszélgetéseit tartalmazza. Ez a nyelvi változat azért fontos, mert ez áll a legközelebb a spontán nyelvi kommunikációhoz, bizonyos esetekben nagyon hasonlít a beszélt, élő kommunikációhoz.

A Magyar Irodalmi és Köznyelv Nagyszótárának Korpusza/Magyar Történeti Korpusz 1772 és 2000 közötti szövegeket tartalmaz, melyek összesen 25 millió szót tesznek ki. (8. táblázat)

Mintavétel		**Műfajeloszlás**	
XVIII. század	2 millió szó	próza ebből szépirodalom	82% 31%
XIX. század	7 millió szó	vers	8.5 %
XX. század	16 millió szó	dráma	5.7 %

8. táblázat

A Magyar Történeti Korpusz főbb adatai

Forrás: Pajzs Júlia: Mitől nagy a Nagyszótár? http://corpus.nytud.hu/mtn/pajzs.ppt. (2011.06.10.)
Szerkesztette: Vadász Istvánné

A szövegrészleteket az egyes korszakok irodalomtudósai válogatták ki oly módon, hogy a gyűjtemény a lehető legjobban reprezentálja a szótár által felölelni kívánt időszak szókincsét. Az ismertebb szerzőktől több, a kevésbé ismertektől kevesebb, kisebb terjedelmű részletet rögzítettek számítógépre. Tekintettel arra, hogy egy-egy kötetből folyamatosan általában csak néhány oldal terjedelmű szöveget vittek be, a felvitt részletek többsége nem teljes mű, csupán a rövidebb versek, novellák, tárcák kerülnek fel teljes terjedelmükben.

[71] http://pim.hu/object.d8f182da-fdfa-45ba-914f-2688ce822346.ivy

A Hunglish Korpusz[72] a Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézetének kétnyelvű, szinkronizált mondatpárokból álló magyar-angol korpusza. A Hunglish projekt 2004-ben indult a Budapesti Műszaki Egyetemen. A projekt fő célja egy gépi nyersfordító rendszer kifejlesztése volt. A feladat megoldásához létre kellett hozni egy mondatszinten illesztett, magyar-angol párhuzamos korpuszt. A magyar és angol szövegek párhuzamos tárát 50 millió szóra tervezték. A korpusz az alábbi forrásokból épül fel: irodalmi szövegek, EU-s joganyagok, szoftverdokumentáció, filmfeliratok, kétnyelvű magazinok és pénzügyi jelentések. A korpusz mondatszintű illesztése (több mint 2 millió mondatpár) egy számítógépes programmal történt.
(9. táblázat)

Szövegtípusok	**Angol szó (millió)**	**Magyar szó (millió)**
irodalom	14,6	11,5
jog	24,1	18,3
filmfelirat	2,5	1,9
szoftver	0,8	0,7
magazinok	0,3	0,3
sajtó	2,1	1,7
összesen:	44,5	34,5

9. táblázat

A Hunglish Korpusz összetétele szövegtípusok szerint

Forrás: Halácsy Péter et al.: A Hunglish korpusz és szótár, http://www.inf.u-szeged.hu/projectdirs/mszny2005/2005.pdf (2010.09.25.)

3.5 A NYELVI KORPUSZOK FAJTÁI

A korpuszokat reprezentativitás, mintavétel módja és felhasználás módja szerint több csoportba lehet osztani. Például, általános korpusz, speciális korpusz, nyelvtanulói korpusz, stb. A korábban említett Brown korpusz 1961-ben az Amerikai Egyesült Államokban kiadásra került szövegeket tartalmazza és az úgynevezett statikus korpuszokhoz tartozik, így nem bővíthető. A dinamikus korpuszokat folyamatosan lehet bővíteni, vagy kivenni belőlük egyes fájlokat. A kettő

[72] A Hunglish szó - a Hungarian és English (azaz magyar és angol) nyelv keveréke. Azon angol nyelvhasználati, helyesírási vagy stilisztikai hibák humoros elnevezése, amelyek a magyar nyelv hatására jönnek létre.

kombinációja, a monitor korpusz, ötvözi a statikus és a dinamikus korpusz tulajdonságait, vagyis ez egy bővíthető statikus korpusz, ami lehetővé teszi a nyelv változásainak követését.

Az általános korpusz első sorban a nyelvészeknek készül. Az ilyen korpusz lehetőséget ad a nyelv elemzésére és a változások követésére. A korpusz létrehozásakor a legfontosabb törekvés a nyelv minél nagyobb minta elemzése, ezáltal a nyelv minél hitelesebb reprezentálása. A különböző műfajok és ezáltal különböző lexika szerepeltetése a korpuszban mindig az adott kor függvénye. A Brown korpusz 15 műfajhoz tartozó szövegeket elemez, amit a kutatók akkor hitelesnek és arányosnak tartottak.

A speciális korpusz olyan szövegeket tartalmaz, amelyeket bizonyos céllal, az adott vizsgálat érdekében válogattak ki. A cél lehet például egy-egy társadalmi réteg vagy műfaj nyelvészetének elemzése. A nyelvi mintát a vizsgálat kívánt iránya határozza meg.

A fordítók és a nyelvtanulók is nagyon sokat profitálhatnak az összehasonlítható korpuszok használatából. Ha a korpuszokat azonos szempontok szerint állították össze, és a méretük is azonos, akkor összehasonlíthatóak. Az összehasonlítható korpusz egyik változata a párhuzamos korpusz. A párhuzamos korpuszban azonos szövegek különböző nyelvű fordításai szerepelnek. Az ilyen korpusz nagy segítséget nyújt a fordítóknak és a nyelvtanulóknak egyes kifejezések fordítási megfelelőinek azonosításában. A nyelvtanulói korpusz létrehozása bármely idegen nyelvet oktató intézményben lehetséges. Az ilyen korpusz az idegen nyelvet tanulók által létrehozott szövegek gyűjteménye, ami azzal a céllal készül, hogy illusztrálja, hogy miben különbözik a tanulók nyelvezete az anyanyelvi beszélőkétől.

A pedagógiai korpusz azon szövegek összessége, amelyekkel egy adott kurzuson a résztvevő diákok találkoznak az idegen nyelv tanulása során. Tulajdonképpen ez a kurzus teljes anyagát jelenti. Az autentikus szövegekből álló korpuszok számos előnnyel rendelkeznek, így hasznos oktatói és tanulói eszközt jelentenek mind a tanárok, mind a diákok számára.

A történelmi korpusz az adott nyelv történeti változásainak követéséhez, a múltbeli adatok feldolgozásához összeállított korpusz. A különböző időszakokból származó szövegek gyűjteménye lehetővé teszi a nyelv változásának követését és elemzését. A következő táblázat a különböző korpuszok fajtáit mutatja be.

(10. táblázat)

Statikus korpusz	**Brown Corpus** http://dataarchives.ss.ucla.edu/da_catalog/da_catalog_titleRecord.php?studynumber=M091V1 **LOB Corpus** http://khnt.hit.uib.no/icame/manuals/lob/index.htm
Dinamikus korpusz	**Cobuild Corpus** http://www.encyclopedia.com/doc/1O29-COBUILD.html
Általános korpusz	**British National Corpus** http://www.natcorp.ox.ac.uk/ **Magyar Nemzeti Szövegtár** http://corpus.nytud.hu/mnsz/
Speciális korpusz	**Cambridge and Nottingham Corpus of Discourse in English** http://www.cambridge.org/us/esl/catalog/subject/custom/item3646595/Cambridge-International-Corpus-Cambridge-and-Nottingham-Corpus-of-Discourse-in-English-(CANCODE)/?site_locale=en_US
Összehasonlítható korpuszok	**Australian Corpus of English** http://khnt.hit.uib.no/icame/manuals/ace/INDEX.HTM
Párhuzamos korpusz	**English-Swedish Parallel Corpus** http://www.sol.lu.se/engelska/corpus/corpus/espc.html
Nyelvtanulói korpusz	**Cambridge International Corpus** http://www.cambridge.org/us/esl/catalog/subject/custom/item3637700/Cambridge-International-Corpus-Cambridge-International-Corpus/?site_locale=en_US
Történeti korpusz	**International Computer Archive of Modern and Medieval English** http://www.content-analysis.de/2007/10/01/international-computer-archive-of-modern-and-medieval-english.html

10. táblázat

Néhány példa a korpuszok fajtáiból

Szerkesztette: Vadász Istvánné

3.6 A NYELVI KORPUSZOK FELHASZNÁLÁSA

A korpusznyelvészet, mint tudományág a 90-es évek végétől vált egyre népszerűbbé, miután a nyelvészek, a könyvkiadók, a tankönyvkészítők és az oktatók felfedezték a korpuszokban rejlő lehetőségeket. Több cikk és könyv jelent meg a témában, egyre több konferencián hangzottak el a korpuszokkal foglalkozó szakemberek előadásai.

A korpuszok megjelenése és fejlesztése forradalmasította a nyelvészeti kutatásokat. A számítógépes programok segítségével a nyelvészek hozzájutottak a

nyomtatás korától napjainkig terjedő forrásanyagokhoz, amelyekben a szövegeket igény szerint morfológiai, nyelvtani, vagy történelmi szempontból lehet elemezni. A korpuszok többek közt információval szolgálnak arra vonatkozóan, hogy hogyan használják a szavakat, mit jelentenek, mik a szavak lehetséges összetételei és milyen gyakran használják őket.

Az ebben rejlő lehetőségeket igen gyorsan felismerték a szótár kiadók is. Az első korpusz alapú szótár az 1987-ben kiadott Collins COBUILD English Language Dictionary[73] volt. Napjainkban a modern szótárak már mind korpusz alapúak, mivel a korpuszok elemzéséből adódóan a célközönségtől függően a szótárak szókincse a minimális társalgási szinttől egészen a komoly szakértői szintig terjed. Mivel a modern korpuszok a nyelv változását is követik, az újabb szótárak mindig a modern nyelv használatát tükrözik.

A korpuszok vizsgálata kiváló anyaggal szolgálhat a tankönyvek készítéséhez is, hiszen lehetőség nyílik arra, hogy a tankönyv szókincsét a szóhasználat gyakorisága alapján válogassák ki. Ilyenek például a Grammar Patterns 1: Verbs [74] és Grammar Patterns 2: Nouns and Adjectives,[75] vagy Vocabulary Builders 1-4 Keywords in the Media, Keywords in Business, stb.[76]

A korpusz alapú nyelvtanítás egyre népszerűbb a nyelvtanárok és a nyelvtanulók körében is. A nyelvoktatás segédeszközeként kiválóan alkalmazható a tanteremben és az önálló tanulásban. A nyelvtanuló hiteles információt kap az adott szó/kifejezés használatáról, előfordulásáról, és a különböző nyelvi szerkezetek viselkedéséről. Az alábbi táblázat azt illusztrálja, hogy egy gombnyomásra mennyi információt lehet megtalálni az „agree” (egyetért) ige használatáról a Collins korpuszban. (11. táblázat)

[73] Collins COBUILD English Language Dictionary.-London: Harper Collins Publishers, 1987.
[74] Nyelvtani szerkezetek 1: igék. SINCLAIR, John et al.: The Collins Cobuild Grammar Patterns 1: Verbs. – London: Harper Collins Publishers Ltd , 1996.
[75] Nyelvtani szerkezetek 2: főnevek és melléknevek. FRANCIS at al.: The Collins COBUILD Grammar Patterns 2: Nouns and Adjectives. – London: Harper Collins Publishers Ltd, 1998.
[76] Szóépítés. Kulcsszavak a médiában, kulcsszavak a bizniszben. MASCULL, Bill: Keywords in the Media, Keywords in Business. – London: Harper Collins Publishers Ltd, 1997.

…In Chile, which was supposed to	**agree**	on environmental protection….
...Chargecard Service /h/ /p/ 1 We	**agree**	to provide you with BT Charge.
...Terms. Mr King and his adviser	**agree**	that there is a need to top……
..oorishness of rock. /p/ I couldn't	**agree**	more-but I still wish they'd……
..reader. /p/ Despite the problem, I	**agree**	it is still the best means of…….
.the first affected unless managers	**agree**	to talks at the conciliation……..
..time that Vietnam is prepared to	**agree**	to the principle of forcible…….
.ons of political opinion in Turkey	**agree**	that a new consultation is……..
.ink Markus is much more likely to	**agree**	with /f/ you /f/ on church ma…

11. táblázat

A Collins korpuszban megtalálható „agree" ige használatának lehetséges variációi

Forrás: http://www.mycobuild.com/about-collins-corpus.aspx (2011.06.11.)

Ez a tanulási módszer nagy előnyt jelent a hagyományos módszerekkel szemben, mert motiválja a tanulókat, lehetőséget nyújt a nyelv önálló felfedezésére, és a kezdőtől a haladó szintig alkalmazható.

ÖSSZEGZÉS

Az informatika fejlődése és a számítógépes programok fejlesztése új fejezetet nyitott a nyelvészeti kutatásban és életre hívott egy új nyelvészeti szakterületet, a korpusznyelvészetet. A nyelvészet és az informatika kapcsolata mintegy hat évtizede kezdődött és azóta a számítógépes kereséseket lehetővé tevő, strukturált szövegegyüttesen alapuló korpusznyelvészeti tudomány egyre nagyobb teret nyert.

A Brown Korpusz, az első jelentős nyelvi korpusz létrehozása után több neves kutató és egyetem hozott létre saját nyelvi korpuszokat különböző szempontok alapján és különböző célból. A korpuszokat a felhasználás, reprezentativitás és mintavétel szerint több csoportba lehet osztani. A legfontosabbak a dinamikus, speciális és történeti korpuszok. Habár jelenleg az angol nyelv rendelkezik a leggazdagabb, legjobban strukturált korpuszokkal, az új szakterület gyakorlati jelentőségét felismerve, a magyar nyelvészek is megalkottak több korpuszt, melyek közül a legjelentősebb a Magyar Nemzeti Szövegtár, amely a határon túl élők nyelvhasználatát is képviseli.

A korpuszok megjelenése és fejlesztése forradalmasította a nyelvészeti kutatásokat. A gazdag forrásanyagok lehetőséget adnak a szövegek kívánt kutatási irány szerint elemzésére. A korpuszok első felhasználói a kiadók voltak, akik a szótárak elkészítéséhez nagy mennyiségű szöveget dolgoztak fel. A modern nyelvi korpuszok nem csak a nyelvészeti kutatásban fontosak, hanem a nyelvoktatásban is. Mivel minden szakterület bőséges írott anyaggal rendelkezik, szaknyelvi korpusz bármely szakterület számára létrehozható. Az ilyen korpuszok nyelvoktatásban való felhasználása mind népszerűbbé válik.

A nyelvi korpuszok létrehozása egyre egyszerűbb a fejlődő és mindenki számára elérhető számítástechnikának, számítógépes programoknak és információáramlásnak köszönhetően. A korpuszok létrehozásának egyetlen alapvető feltétele a korpusz alapját képező anyagok elektronikus rögzítése. Az Internet bőséges anyagot kinál sok témában, ami lehetővé teszi az anyagok összegyűjtését különböző szempontok alapján. Egy korpuszt elméletileg bárki létrehozhat, feltéve, hogy ez a korpusz nem véletlenszerűen kiválogatott adatok/szövegek halmaza. Egy korpusz mögött kell, hogy legyen egy elgondolás arra vonatkozóan, hogy milyen céllal hozzuk létre ezt a korpuszt, milyen nyelvhasználati réteget képvisel és milyen a korpusz lehetséges alkalmazása.

A korpusz alapú kutatásokban az adatok (szövegek) írott formában kerülnek feldolgozásra. Mivel a korpusznyelvészet egy adatorientált szakterület, a kapott eredményeket nehéz megkérdőjelezni, hiszen ezeket mindig nagy mennyiségű adattal lehet alátámasztani. Ebből kiindulva, a magyarországi NATO STANAG 6001 nyelvvvizsgaanyagok lexikai érvényességét a korpusznyelvészeti módszerekkel számszerűsítve probálom meghatározni.

4. FEJEZET

A MAGYARORSZÁGI NATO STANAG 6001 NYELVVIZSGA FELADATAI LEXIKAI ÉRVÉNYESSÉGÉNEK VIZSGÁLATA

Ebben a fejezetben a tartalmi és azon belül a lexikai érvényesség kérdésének jelentőségével, a nyelvi korpuszok létrehozásának elveivel, és a békeműveleti korpusz tervezésével foglalkozom. Bemutatom az elemzésre szánt szaknyelvi mintát, leírom a békeműveleti korpusz létrehozásának főbb lépéseit, részletesen ismertetem az általam kidolgozott vizsgálati módszert és ennek alkalmazásával megvizsgálom, mennyire felelnek meg a magyarországi NATO STANAG 6001 vizsgarendszerben használt vizsgaanyagok a célcsoport valós igényeinek.

4.1 A NYELVVIZSGA FELADATOK ÉRVÉNYESSÉGE

Az egyik legfontosabb minőségi mutató a nyelvvizsgáztatásban a nyelvvizsga feladatok érvényessége. Általános értelemben bármely mérési eszköz érvényesnek mondható, ha azt méri, amit mérni hivatott, vagyis, az érvényesség a vizsgapopuláció valós nyelvhasználati igényeinek való megfelelőség mértékét mutatja, így az érvényesség kérdésének a nyelvteszteléssel foglalkozó szakemberek igen fontos szerepet tulajdonítanak. A nyelvi tesztelésben a vizsgafeladatok érvényességének néhány alapvető típusát különböztetjük meg: a szerkezeti érvényesség, a kritériumfüggő érvényesség, a prediktív érvényesség és a tartalmi érvényesség,

A szerkezeti érvényesség elméleti és gyakorlati szemszögből is megközelíthető. Mindkét megközelítésnek az a célja, hogy a vizsgázó nyelvvizsgán nyújtott teljesítményén alapuló következtetéseinket érvekkel támasszuk alá. A szerkezeti érvényességet több nyelvtesztelési szaktekintély igen fontosnak tartja. Alan Davies szerint a szerkezeti érvényesség összefügg a mögötte álló nyelvtudás elmélettel és azt jelzi, hogy egy nyelvvizsga feladatsor milyen mértékben reprezentálja azt.[77] Lyle Bachman és David Palmer rámutattak, hogy „a szerkezeti érvényesség összefügg azokkal a következtetésekkel, melyeket le lehet vonni a

[77] Davies et al: Dictionary of Language Testing. Cambridge University Press, 1999.

vizsgaeredmények alapján."[78] A feladatsorok szerkezeti érvényességét csak a nyelvvizsga feladatok kidolgozása és értékelése során érvényben lévő eljárások maradéktalan betartása biztosítja.

Kritériumfüggő érvényességről akkor beszélünk, amikor az adott vizsgarendszer által alkalmazott feladatok érvényességét egy független kritérium segítségével próbáljuk igazolni. Egy ilyen külső kritérium lehet, például egy kalibrált, már kipróbált standardizált nyelvvizsga feladatsor, a NATO STANAG 6001 szaknyelvi vizsga esetén a BILC által ajánlott kalibrált teszt. (Lásd: 1.3 alfejezet). A nyelvvizsga eredményeinek feldolgozása fontos visszajelzés a különböző országoknak arról, hogy mennyire alkalmasak, vagy hitelesek az ő vizsgáztatási szakembereik által alkalmazott nyelvvizsga feladatok a NATO STANAG 6001 nyelvtudás szintjeinek meghatározására. Ugyanakkor elég nehéz bizonyítani, hogy két nyelvi teszt ugyanazokat a tényezőket ugyanazokkal a módszerekkel méri. A megegyező érvényességet úgy is lehet igazolni, hogy a vizsgaeredményeket a tanárok a nyelvtanuló csoport tagjairól készített értékeléseivel összehasonlítjük. A módszer nem nagyon megbízható, mivel egyes tanárok szubjektív értékelésére épül, de az eredmények hozzájárulhatnak az összkép kialakításához.

A katonai szaknyelvi vizsga eredménye a vizsgázó számára gyakran „jogosítványt" jelent a további szakmai előrehaladáshoz. Így a nyelvvizsga prediktív érvényessége, azaz bizonyos fokú előrejelzés arra vonatkozóan, hogyan lesz képes a vizsgázó használni nyelvtudását különböző élethelyzetekben a jövőben, szintén fontosnak tekinthető a vizsgatervezésnél. A tesztelési szakemberek egyetértenek abban, hogy a nyelvvizsgarendszernek olyan feladatokat kell megcélozni, amelyek a valós életben is szerepelnek. A vizsgatervezőknek a kommunikatív készségek listái és az igények felmérése során szerzett tapasztalatok tudnak segíteni egy olyan vizsgarendszer létrehozásában, amely minden szempontból megfelel az adott szakmai kör igényeinek.

A tartalmi érvényesség arra vonatkozik, hogy a nyelvvizsga feladat milyen mértékben fedi le azt a tartalmat, amely elvárható tőle. Ide tartozik, például, az olvasott szöveg értése vizsgarésznél a szövegek gondos kiválasztása a vizsgaspecifikációnak megfelelően. Egy gazdasági szaknyelvi vizsgára készült szöveget a hozzá készült feladatokkal együtt fel lehet használni a katonai szaknyelvi

[78] Bachman, Lyle, Palmer, Adrian: Langusge Testing in Practice. - Oxford University Press, 1996. – p. 21.

vizsgán is, elképzelhető, hogy a vizsgázók meg is oldják a feladatokat, viszont ez nem tükrözheti a valós nyelvtudásukat. A szaknyelvi vizsgák esetében a nyelvvizsga anyagok kiválasztása ideális esetben szakértők közreműködésével történik. A moderáló bizottságok feladata megvizsgálni a szöveget lexikai sűrűsége, nyelvtani komplexitása és egyéb paraméterek szempontjából. A vizsgafejlesztők egyik feladata kidolgozni a mintavételi eljárásokat, melyek segítségével ki lehet választani a célnak megfelelő anyagokat. A tartalmi érvényesség része a lexikai érvényesség, vagyis konkrétan mennyire hitelesen tükrözi az adott vizsgaanyag a célcsoport valós nyelvi használatát lexikai szinten.

4.2 A LEXIKAI ÉRVÉNYESSÉG KÉRDÉSE A NYELVÉSZETI KUTATÁSBAN

Mennyi lexikai egység szükséges bizonyos szakmai feladatok ellátásához? Ez a kérdés régóta foglalkoztatja a nyelvészeket. Paul Nation és Robert Waring, szerint a lexikai kompetencia önmagában kevés a nyelvhasználathoz, ugyanakkor a nyelvhasználat alapvető feltétele.[79] A kérdés megválaszolásához Harold Dupoy a Webster's International Dictionary-t vette alapul, és amikor kizárta az összetett és régi szavakat, rövidítéseket, tulajdonneveket, és a szavak ragozott formáit, csak az alapszavakból 54 000-et számolt.[80] Nem csak az idegen nyelvet tanulók között, hanem anyanyelvi szinten angolul beszélők között is kevés az olyan ember, aki ilyen szókinccsel rendelkezik. A művelt anyanyelvi szinten angolul beszélő ember szókincsének meghatározása nagyon fontos a nyelvoktatásban, hiszen azok számára, akik a nemzetközi környezetben szándékoznak dolgozni vagy tanulni, jobban fel tudják mérni, mekkora erőfeszítést kell megtenniük az idegen nyelv elsajátítása során. Robert Goulden szerint egy egyetemet végzett ember kb. 20 000 szóból álló szókinccsel rendelkezhet.[81] 1944-ben jelent meg a Tanári Referencia Könyv.[82] A könyv 30 000 lexikai egységet tartalmazott, amelyek 5 000 000 szóból lettek kiválogatva. Edward Thorndike és Irving Lorge ezzel a munkával segítséget kívántak

[79] Nation, Paul, Waring, Robert: Vocabulary Size, Text Coverage and Word Lists. – In. Schmitt, N. and McCarthy, M.: Vocabulary: Description, Acquisition and Pedagogy. - Cambridge: Cambridge University Press, 1997. - p. 6-19.

[80] Dupoy, Harold: The Rationale, Development and Standardization of a Basic Word Vocabulary Test. - Washington, DC: US Government Printing Office, 1974.

[81] Goulden et al.: How Large Can a Receptive Vocabulary Be? - Applied Linguistics, 1990. 11 évf. 4. sz. - p.341-363.

[82] Thorndike, Edward and Lorge, Irving: The Teacher's Wordbook of 30,000 words. Teachers College, Columbia University, 1944.

nyújtani mindazok számára, akik tudni akarták, hogyan kell használni a szavakat és mennyire gyakoriak ezek az adott kor nyelvhasználatában. Egyes kiemelt fontosságú lexikai egységeknek, a szerzők szerint, az oktatás során több figyelmet kell szánni. Ez lesz a diákok aktív szókincse. Ha egy szó nem található a listán, az csak az adott szövegkörnyezetben fontos, és később el lehet felejteni.

Egy nyelv gazdag szókincsében nem minden szó rendelkezik ugyanolyan súllyal. A szó fontosságának egyik mércéje, milyen gyakran használja a nyelv az adott szót. Statisztikai elemzések szerint az angol köznapi beszédben, például, aránylag kevés szót használnak viszonylag gyakran, így sikeresen lehet elsajátítani azt a minimumot, amely szükséges az elégséges kommunikációhoz. Ez az elégséges szókincs meghatározása több kutatás tárgyát képezi a nyelvészetben és különösen fontos a szaknyelvi oktatás területén. 1953-ban Michael West kiadta az Univerzális listát,[83] amely a leggyakrabban előforduló 2000 szót tartalmazta egy 5 millió szavas általános szövegben való előfordulási számuk alapján. Az alábbi részlet az Univerzális listából azt illusztrálja, hogy nem mindig a jelentősebb szavak a leggyakoribbak. (12. táblázat)

Gyakoriság rangsora (a lista eleje)	**Előfordulás gyakorisága**	**Szó**
1	69975	the (névelő)
2	39175	be (lenni)
3	36432	of (nak-nek)
4	28872	and (és)
5	26800	a (névelő)
6	26190	to (hoz-hez)
(a lista folytatása jelentősebb szavakkal)		
422	274	effort (erőfeszítés)
423	273	wait (vár)
424	273	department (osztály)
425	273	able (képes)
426	272	political (politikai)

12. táblázat

A szavak előfordulási gyakorisága az Univerzális lista alapján

Forrás: Michael West. The General Service List. http://jbauman.com/gsl.html (2010.11 16.)

[83] The General Service List. http://jbauman.com/gsl.html (2010.11 16.)

Az 1971-ben megjelent Amerikai Örökség Lista[84] az amerikai iskolák által használt tankönyvek alapján készült és a szerzők célja ugyanúgy az volt, hogy segítséget nyújtson a tanároknak a tanulók szókincsének fejlesztésében

A nyelvészek egyre nagyobb terjedelmű szóanyaggal dolgoztak, hogy azonosítsák az adott nyelv legjelentősebb szókincsét. Ezen a területen az egyik legjelentősebb munka a Brown Korpusz volt (lásd: 3.2 alfejezet), amely új korszakot nyitott a nyelvészetben és alapot biztosított a további korpusz-alapú kutatásokhoz. A nyelvészek sikeresen alkalmazzák a módszert a szaknyelv-kutatás területén is.

4.3 A NYELVI KORPUSZOK TERVEZÉSE

Bármely eddig ismert nyelvi korpusz létrehozását alapos tervezés előzte meg. A korpusz összeállításakor a nyelvészek elsősorban az elvégezni kívánt nyelvi elemzést tartották szem előtt. Így a korpusz nem pusztán a szövegek halmaza, hanem tudatosan megtervezett szöveggyűjtemény. A korpuszok létrehozásakor több kérdés vetődik fel:

- ki hozza létre,
- milyen céllal,
- miből áll a korpusz,
- milyen nyelvi vagy szakmai réteg nyelvhasználatát szándékozik vizsgálni,
- milyen mértékben képviseli a korpusz a kiválasztott réteg nyelvhasználatát,
- mekkora legyen a korpusz mérete és mi a korpusz további lehetséges alkalmazása.

A korpuszok mindenekelőtt nyelvészeknek és különböző lingvisztikával foglalkozó szakembereknek készülnek. Itt felmerül a kérdés: kinek a feladata a nyelvi korpuszok létrehozása? John Sinclair, a korpuszok neves brit szakértője szerint a korpusz létrehozása a számítástechnikai háttérrel és tudással rendelkező nyelvészek, vagy nyelvészeti tapasztalattal rendelkező számítástechnikai szakemberek feladata.[85]

[84] The American Heritage List. Carroll et al: The American Heritage Word Frequency Book. New York, American Heritage Publishing Co, 1971.

[85] Sinclair, John: Corpus and Text - Basic Principles in Developing Linguistic Corpora: a Guide to Good Practice. - Oxford: Oxbow Books, 2005. – p. 1-16.

A kutatás tárgya meghatározza a korpusz tartalmát. Ehhez el kell dönteni, hogy a rendelkezésre álló anyagokból melyek azok, amelyek a kutatási célnak megfelelően legjobban képviselik az adott korszak, vagy szakmai rétegre jellemző nyelvhasználatot. A nyelvi korpusz tartalmának kiválasztásakor az alábbi szempontokat kell figyelembe venni:

- a szövegek megjelenési formája: a kiválasztott anyag állhat írásban rögzített hangfelvételekből, írott anyagokból, vagy elektronikus úton elérhető szövegekből;
- a szövegek típusa: dolgozhatunk könyvek, magazinok, levelek, stb. anyagával;
- a szövegek műfaja: tudományos, ismeretterjesztő, vagy egyéb;
- a szövegek nyelvezete: attól függően, hogy melyik társadalmi réteg nyelvhasználatát szeretnénk elemezni, megcélozhatjuk a standard irodalmat, az adott korszakra jellemző nyelven írott műveket/szövegeket, vagy a nyelv egyéb változatait;
- a szövegek földrajzi eredete: dolgozhatunk különböző nyelvterületekről származó anyagokkal;
- a mintavétel kronológiai vonatkozásai: mely korszakból származó anyagokkal szeretnénk dolgozni.

A fent felsorolt alapvető szempontokon túl különböző helyeket, eseményeket, és a nyelvhasználók sokaságát is figyelembe lehet venni a korpusz tervezése során. E tényezőket azonban nem mindig lehet számításba venni, hiszen a korpusz fajtája néha eleve meghatározza a korpusz tartalmát és megszabja a korpusz határait. Így például, egy úgynevezett párhuzamos korpusz azonos szövegek különböző nyelvű fordításait hasonlítja össze, tehát az ettől eltérő szempontok irrelevánssá válnak.

A nyelvi korpusz anyagainak kiválasztása a nyelvi korpusz tervezőinek feladata és a kutatás kívánt irányától függ. Sinclair kizár néhány lehetőséget, mint lehetséges korpusz anyagforrást. Szerinte, például, a világháló, egy archívum, vagy idézetek gyűjteménye nem tekinthető nyelvi korpuszépítő anyagnak azért, mert szerinte ezek mögött az anyagok mögött nem mindig látszik a nyelvhasználói réteg, így a megbízható mintavétel lehetetlen.

Ahhoz, hogy a nyelvi korpusz hiteles legyen, Sinclair szerint az egyik legfontosabb elv az, hogy a korpusz, ahol csak lehetséges, kerek egész szövegekből álljon. Alapvető elv, hogy egy korpuszon belül egyetlen dokumentum se kerüljön túlsúlyba és ne befolyásolja a nyelvi kutatások eredményét. A korpusz méretére

vonatkozóan azonban eddig nem készültek pontos útmutatások, így ez egyelőre nyitott kérdés marad. Hitelesebb lesz-e a korpusz, ha igen nagyméretű, vagy meg kell szabni a határt a kutatási céltól függően? Susan Hunston, egy másik brit korpusz szakértő az ilyen típusú vitát „akadémikusnak" tartja. Szerinte a méret nem, a reprezentativitás viszont befolyásolhatja a kutatás hitelességét.[86]

A nyelvi korpusz reprezentativitása akkor megfelelő, ha az a nyelvhasználói réteg kerül előtérbe, amelyet a korpusz képviselni kíván. Itt több kérdésre meg kell adni a választ. Milyen írásos dokumentumokat használ ez a réteg, mit olvas, hogyan kommunikál? Az írásos anyagok közül ki kell választani a legnépszerűbbeket, legfrekventáltabbakat. Speciális nyelvi korpusz létrehozása esetén a korpusz képviselhet egy szakmai réteget, ezen belül bizonyos tevékenységet, vagy szakterületet. Itt ügyelni kell a szigorú értelemben vett úgynevezett „szakmai" és az „általános" nyelv arányaira. A modern korpuszok elképzelhetetlenek média anyagok nélkül, hiszen ezek az anyagok hitelesen tükrözik az adott kor nyelvezetét és követik a nyelvi változásokat.

4.4 BÉKEMŰVELETI KORPUSZ TERVEZÉSE

Egy nyelvvizsgarendszer létrehozásakor, illetve a nyelvvizsga feladatok kidolgozáskor a szakemberek több – a tesztelési szakemberek által ajánlott – útmutatóra támaszkodhatnak. A nyelvi tesztelés legnagyob szaktekintélyei Arthur Hughes,[87] Charles Alderson,[88] Lyle Bachman és Adrian Palmer[89] részletes utasításokal látják el a nyelvtesztelőket arra vonatkozóan, hogyan kell létrehozni egy vizsgarendszert, működtetni a feladatbankot, mire kell figyelni a feladatkidolgozásban, hogyan kell értékelni a vizsga dolgozatokat és milyen módszerekkel lehet feldolgozni a vizsgaeredményeket.

Habár a hozzáférhető szakirodalom a nyelvi tesztelés több problémájára kitér, a nyelvizsgarendszer tartalmi részének meghatározása mindig az adott nyelvizsgarendszer működtetőinek a feladata marad. Így volt ez a NATO STANAG 6001 szaknyelvi vizsgarendszer esetén is. A BILC fennállása óta igen nagy munkát végzett a nyelvvizsgáztatás standardizálasa terén, viszont a vizsga tartalmi részére

[86] Hunston, Susan: Corpora in Applied Linguistics. - Cambridge University Press, 2002.
[87] Hughes, Arthur: Testing for Language Teachers. – Cambridge University Press, 1989.
[88] Alderson, Charles et al: Language Test Construction and Evaluation.- Cambridge University Press, 1995.
[89] Bachman, Lyle, Palmer, Adrian: Language Testing in Practice. –Oxford University Press, 1996.

még soha sem tett ajánlatot. A BILC tagjai által elvégzett tanulmányok között sem született az ilyen jellegű munka.[90]

Magyarországon a NATO STANAG 6001 vizsgarendszer létrehozásákor a szakemberek az adott szakterület szakmai közösségére vonatkozó nyelvhasználati jellemzőket és a megcélzott szaknyelv jellegzetességeit tartották szem előtt. Ma a magyar fegyveres erők tagjainak az angol nyelvtudásra elsősorban a nemzetközi együttműködés terén és békeműveletekben van szüksége. Így a nyelvoktatás és a nyelvvizsgáztatás során elsősorban a béketámogató missziókban résztvevő katonák tipikus feladatai és az ezek ellátásához szükséges nyelvi igények kerültek előtérbe.

A nyelvi igényfelmérés és a nyelvvizsgáztatók, nyelvoktatók tapasztalata meghatározó szerepet játszik a vizsgálandó nyelvi elemek, vagyis a nyelvi tartalom kiválasztásában. Értekezésemben vizsgálom, mennyire tükrözi a jelenlegi NATO STANAG 6001 nyelvvizsga feladatok szókincse a nyelvhasználók valós igényeit.

Kutatásom első lépése a békeműveleti korpusz létrehozása. Ezután a NATO STANAG 6001 vizsgafeladatok szókincsét a békeműveleti korpusszal való összehasonlítását tervezem. A békeműveleti korpusz tervezéséhez szükséges anyagok gyűjtését az elmúlt évek legjelentősebb konfliktusai - a délszláv háború, az afganisztáni háború és az iraki háborús események - áttekintésével kezdtem.

A délszláv háború (1991-2001) a volt Jugoszlávia hat tagköztársaságának függetlenedési törekvései nyomán robbant ki és összesen tíz évig tartott. A NATO és a nemzetközi szerepvállalás döntő fontosságú volt a háborús események lefolyásában, a háború befejezésében és a konfliktus utáni rendezésben.

Az iraki háború (második öbölháború) 2003-ban az Egyesült Államok és szövetségesei Irak elleni inváziójával kezdődött. Az iraki hadsereg legyőzése után a háború a különböző iraki ellenálló csoportokkal szemben végzett hadműveletekkel folytatódott. A koalíciós hadsereg 2010. szeptember 1-jén befejezte a harcokban való részvételt.

A 2001. szeptember 11-i támadás után az Egyesült Államok hadműveleteket indított az al-Kaida terrorista szervezet afganisztáni kiképző táborai ellen. Az Egyesült Államok katonái azt is feladatul kapták, hogy kényszerítsék a Taliban kormányát, adja ki Oszama bin Ladent és számos más al-Kaida tagot. 2003-ban a NATO átvette a Nemzetközi Biztonsági Közreműködő Erő (ISAF)

[90] A BILC kutatási projektjei: http://www.bilc.forces.gc.ca/rp-pr/index-eng.asp (2011.06.02.)

főparancsnokságát. Afganisztán továbbra is heves harcok színtere. Folytatódnak a tálib felkelők akciói, veszélyt jelentenek az al-Kaida támadásai. 2007 elején a tálibok növekvő jelenlétére válaszul a NATO növelte csapatai létszámát.

Mindhárom háború esetén a konfliktus kezelés lényeges mozzanatait figyelhettük meg, azaz a háborús hadviselést, a békekényszerítést, a hagyományos békefenntartást és a terrorizmus elleni harcot. Mindhárom háborúról készült az interneten elérhető anyagokat alapos elemzés után alkalmasnak találtam arra, hogy a békeműveleti korpusz szaknyelvi mintájául felhasználhassam.

A hírközlés, a számítástechnika és a kommunikáció fejlődése lehetővé tette a háborús események napi szinten történő nyomon követését. Az első „virtuális" háborúnak az első Öböl háborút tartják. A háborús előkészületeket, a katonai erők felvonultatását, a hadműveleteket mind „élőben" láthatta, követhette a nyilvánosság. Bár az események közvetítésére és a tudósításokra nyilvánvalóan befolyással volt a közvetítők hovatartozása, ettől függetlenül a média figyelemmel kísérte és részletesen rögzítette az eseményeket. A nemzetközi média jelentős szerepet játszott a balkáni térségben zajló fegyveres összecsapások során is, ahol rendszeres és részletes tájékoztatást nyújtott a háború borzalmairól, és ezzel hozzájárult a nemzeti összefogáshoz a konfliktus megoldása érdekében.

Nem csak a tömegtájékoztatás terén végbement technológiai fejlődés, hanem a hadsereg megváltozott hozzáállása is lehetővé tette azt, hogy a tömegtájékoztatás nyomon követhessen minden fegyveres konfliktust. Az USA Védelmi Minisztériuma 2001-ben meghatározta a hadműveletekről szóló tájékoztatás alapelveit, amelyek szerint „biztosítani kell a nyílt és független tájékoztatást, a tömegtájékoztató eszközök megfelelő időben történő hozzáférését a hadműveletekhez és az összes jelentősebb katonai egységhez. A katonai hatóságok nem avatkozhatnak a tájékoztatás folyamatába, lehetővé kell tenni az újságíróknak és tudósítóknak a katonai járművek és repülőgépek alkalmi használatát, valamint biztosítani kell az eszközöket arra, hogy a sajtóanyagokat időben és biztonságosan továbbíthassák."[91]

Az iraki és afganisztáni inváziók már a TV nézők millióinak szeme előtt zajlottak. Több száz újságírót osztottak be különböző alakulatokhoz a folyamatos tömegtájékoztatás érdekében. A média jelenleg is részletekbe menően foglalkozik

[91] DoD Directive 5122.5. - US Department of Defense, 2001, szept 27. Fordította: Vadász Istvánné.

minden jelentősebb hadműveletel, a nemzetközi katonai jelenlét különböző aspektusaival, a helyi lakosság helyzetével, és a humanitárius segélynyújtással.

Kutatásom során az interneten megjelent anyagokat használtam fel. Az általam létrehozott békeműveleti korpuszt három részből állítottam össze: a délszláv háborúról, az iraki háborúról és az afganisztani háborúról megjelent anyagaiból. (5. ábra)

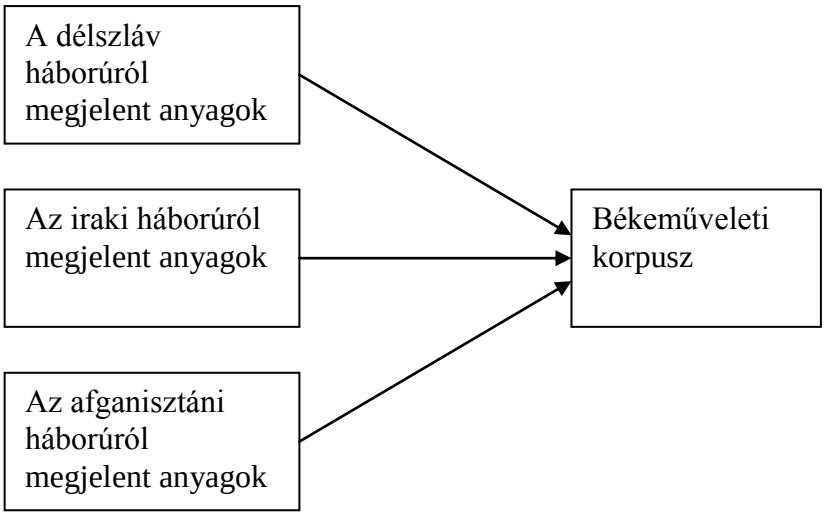

5. ábra

A békeműveleti korpusz tervezése

Készítette: Vadász Istvánné

4.5 A BÉKEMŰVELETI KORPUSZ ANYAGAINAK KIVÁLASZTÁSA

Az első alkorpusz forrásául az SFOR Informer című újságot választottam. Az újságot 1995-ben alapították, amikor az első NATO hadműveleteket indították Bosznia-Hercegovinában. Az első újság IFOR Informer címmel jelent meg. Később megjelent az újság on-line kiadása is. A kiadvány feladata az volt, hogy megmutassa az SFOR misszió munkáját és célját, a misszióban tevékenykedő többnemzetiségű egységeket, ezek katonáit, mindennapjaikat, hogyan történik a kapcsolatépítés a helyi lakossággal, illetve a térség stabilizációja érdekében tett erőfeszítéseket. Az újság népszerűségét legjobban bizonyítja az a tény, hogy az on-line újságnak naponta átlagosan 6000 olvasója volt. Az SFOR Informer riporterei több ezer kilométert tettek meg, hogy a legfrissebb híreket eljuttassák olvasóikhoz. Az újság a térségben szolgáló katonáknak készült, az ő életükről és munkájukról szólt. Az SFOR Informer

számokban riportokat találunk a térségben lezajlott gyakorlatokról, a nemzetközi csapatok együttműködéséről, a járőrözésekről, fegyverbegyűjtésekről és egyéb eseményekről. A 6. ábrán látható, milyen gazdag egy szám tartalma.

6. ábra

Az SFOR Informer egyik online oldala

Forrás: http://www.nato.int/sfor/indexinf/169/content.htm (2011. 06.12.)

A fenti számban az újság foglalkozik az SFOR erők rendeltetésével és tapasztalataival (Lead by Example, Forge the Future), aknamentesítéssel a térségben (VF & VRS in Joint De-Mining Training), légi szállítással (The Road Bridge Air Bridge), civil-katonai kapcsolatokkal (Making Futures Bright), a nemzetközi egységek között megszervezett versennyel (Binational Manning Yields Success), stb. Minden egyes cikk olyan szókincset tartalmaz, amelyre a békeműveletekben résztvevő katonáknak napi feladataik végrehajtása során szükségük lehet. Példa az SFOR egyik számában előforduló békeműveletekben gyakori szókincsre:

- removal of illegal weapons (illegális fegyverek elkobzása)
- hazardous ammunition (veszélyes lőszerek)
- storage areas (raktárterületek)
- equipment operator (kezelő)
- de-mining (aknamentesítés)
- shipment by air (légiszállítás)
- co-ordination meeting (egyeztetés)
- loading of the equipment (a berendezések berakodása)
- operational mission (hadműveleti feladat)[92]

A másik két alkorpusz a Global Security portál[93] híranyagai alapján készült. Az internetes oldal gazdag anyaggal rendelkezik több katonapolitikai és katonai témából, mint például

- fegyverrendszerek,
- katonai létesítmények,
- intézmények, hadműveletek,
- védelempolitika,
- védelmi költségvetés,
- hírszerzés,
- valamint híranyag az aktuális hadműveletekről.

Az internetes oldal célközönsége katonai szakemberek, katonai vezetők és a békeműveletekben szolgálatot teljesítő katonák.

[92] http://www.nato.int/sfor/indexinf/169/content.htm (2011. 06.12) Fordította: Vadász Istvánné
[93] www.globalsecurity.org/(2010. 11.02)

Az oldal katonai híranyagai aprólékosan és részletesen írják le azokat a helyzeteket és eseményeket, amelyekkel a katonák valós harci feladataik végrehajtása közben találkozhatnak, a tudósítások szókincse és szóhasználata a katonai szaknyelv élő példája. A portál 1991-től archiválja az aktuális hadműveletekről szóló híreket. Az alábbiakban bemutatott iraki háború mindennapjaival foglalkozó cikk az ilyen anyagok tipikus példája. A megjelölt szavak, kifejezések és mondatrészek a feladatok végrehajtásában használt aktív szókincset jelölik. (7. ábra)

AMERICAN FORCES INFORMATION SERVICE
NEWS ARTICLES

U.S. Iraqi Forces Kill Terrorists, Detain Suspects, Seize Weapons

American Forces Press Service

WASHINGTON, Jan. 10, 2006 – U.S. and Iraqi forces killed and detained suspected terrorists and uncovered various weapons caches yesterday and today, military officials in Baghdad reported.

Iraqi soldiers from 8th Iraqi Army Division, supported by Multinational Division Central South soldiers, killed two terrorists and detained four others in a small village in southern Diwaniyah province today. One coalition soldier was wounded. He was taken to a coalition forces medical facility and was reported to be in stable condition. The detainees are suspected of murder, kidnapping and selling drugs, officials said.

Task Force Band of Brothers soldiers uncovered weapons caches throughout northern Iraq yesterday. Local police and soldiers from the 1st Brigade, 5th Iraqi Army Division, along with U.S. troops from the 3rd Heavy Brigade Combat Team, 4th Infantry Division, found artillery and mortar rounds and rockets near Muqdadiyah.

U.S. soldiers also discovered bomb-making materials near Logistics Support Area Anaconda, southeast of Balad. While investigating a suspected improvised explosive device, they noticed detonating cord running to a nearby house. The soldiers searched the house and found the materials.

Soldiers from the 101st Airborne Division's 1st Brigade Combat Team found mortar rounds and large artillery shells southwest of Kirkuk. A separate patrol north of Kirkuk found mortar rounds and rocket-propelled-grenade warheads.

Acting on a tip, troops from the 3rd Brigade, 2nd Iraqi Army Division, teamed with soldiers from the 3rd Armored Cavalry Regiment and local police to raid a house near Tal Afar. The security forces found a variety of IED-making materials in a portion of the house that officials said was extremely well hidden. A tip also led soldiers from the 172nd Stryker Brigade Combat Team to mortar rounds and detonating fuses hidden in a Mosul cemetery.

Iraqi troops from the 1st Battalion, 4th Brigade, 1st Iraqi Army Division, and coalition forces discovered a weapons cache yesterday south of Karmah. The cache contained 82 cases of 23 mm ammunition, one rocket-propelled grenade launcher and one RPG round.

7. ábra

Részlet a Global Security portál híroldalról

Forrás: www.globalsecurity.org/ (2010.11.14.) A szöveg fordítása a 8. Mellékletben található.

A fent említett források mellett áttanulmányoztam több, az ENSZ és NATO erők békeműveleti felkészítésében használt anyagot is. Ezek közül a legjellemzőbbek:

- Military Operations Other than War, Air Force Doctrine Document 2-3, 2000[94]
- Peace Ops Training Vignettes[95]
- FM 3-19 Military Police Operations.[96]
- Peace Operations Field Manual 100-23[97]
- Joint TTP(Tactics, Techniques and Procedures) for Peace Ops, JP3-07.3[98]
- Joint Tactics, Techniques, and Procedures for Noncombatant Evacuation Operations[99]
- Joint Task Force Commander's Handbook for Peace Operations[100]
- UN Civilian Police Handbook[101]
- UN Military Observers Handbook[102]

A felsorolt tansegédletek igen fontos információval látják el azokat, akik részt vesznek különböző békeműveletekben. A következő kivonat a UN Civilian Police Handbook (ENSZ civil rendészet) című tansegédletből - General Security Measures (Általános biztonsági óvintézkedések) - például elmagyarázza, mi az a helyes magatartás, ami hozzájárulhat az ENSZ erők biztonságához szolgálat teljesítés közben. (Fordítás: 9. melléklet)

Habár ez az információ vitathatatlanul hasznos, az előző cikk tartalma (7.ábra) sokkal jobban tükrözi azt a szókincset, amellyel a helyszínen, a mindennapi szolgálati kommunikációban, a feladatok végrehajtása során leginkább lehet találkozni.

---

[94] http://www.dtic.mil/doctrine/jel/service_pubs/afd2_3.pdf
[95] http://www.globalsecurity.org/military/library/report/1995/call-95-2_peace-ops-vignettes_toc.htm
[96] http://dspace.wrlc.org/doc/get/2041/63340/00101display.pdf
[97] http://www.dtic.mil/doctrine/jel/service_pubs/fm100_23.pdf
[98] http://smallwarsjournal.com/documents/jp3073.pdf
[99] http://www.globalsecurity.org/military/library/policy/dod/jp3_07_5.pdf
[100] http://www.dtic.mil/doctrine/doctrine/research/k516.pdf
[101] http://www.saint-claire.org/resources/civpol_hand_en.pdf
[102] UN Department of Peace-Keeping Operations, New-York, 2001.

General Security Measures

Neutrality. A display of neutrality contributes to your own protection as well as to the protection of the force. It further ensures that you do not become a target of needless hostility. Ensure that the UN flag is prominently displayed on buildings and vehicles.

Photography. Photography may become a point of concern. Do not photograph military installations, equipment and personnel or any other sensitive area or object. Mission SOPs will promulgate specific instructions about this matter.

Sites and Accommodation. Observers must always remain on guard against the possibility of attack by extremist fringe groups; do not develop regular times for routine tasks; do not become complacent and predictable. Personnel. Exercise extreme caution when discussing UN operational matters and, in particular, when handling documents in the presence of local staff and non-UN personnel.[103]

Tekintélyes mennyiségű anyag áttanulmányozása után úgy döntöttem, hogy az elektronikus sajtóban megjelent békeműveletekről készült, valós élethelyzeteket tükröző anyagok képezik a legalkalmasabb alapot a békeműveleti korpusz létrehozásához.

4.6 A BÉKEMŰVELETI KORPUSZ LÉTREHOZÁSA

A korpuszok összeállítása a gyakorlatban úgy történik, hogy kiválogatjuk a korpuszok alapjául szolgáló szövegekből a szavakat és megszámláljuk őket. Ez elvégezhető a kinyomtatott szövegek olvasásával és kijegyzetelésével is, de minél hosszabb a szöveg, annál hosszabb és fárasztóbb a munka, ami elég nagy hibaaránnyal járhat. Sokkal hatékonyabb megoldás mindezt a számítógépre bízni, amely a fenti feladatot egy megfelelő programmal gyorsan és hibamentesen végzi el, majd a végeredményt a kívánt formátumban prezentálja. A korpuszokat létrehozó programmal szemben az alábbi követelményeket támasztottam:

[103] UN Civilian Police Handbook, UN Department of Peace-Keeping Operations. New York, 1995-p. 97. http://www.saint-claire.org/resources/civpol_hand_en.pdf

- Mivel a korpusz létrehozására használt számítógép MS Windows XP operációs rendszert futtat, a programnak működnie kell ez alatt az operációs rendszer alatt.
- A korpusz alapjául szolgáló dokumentumok különféle szövegfájl formátumokban állnak rendelkezésre, ezért szükséges, hogy a program többféle szövegfájl formátumot kezeljen (.txt, .rtf, .doc, .html, stb.…)
- A kutatás során egy dinamikus békeműveleti korpuszt szándékoztam létrehozni, ezért fontos volt, hogy a létrehozott korpuszhoz utólag tetszőleges mennyiségű további forrásfájlt lehessen hozzáadni.
- A további vizsgálatok és összehasonlítások érdekében a program kimenetének (az adott korpuszban szereplő szavak és előfordulási számuk) strukturált, további számítógépes feldolgozásra alkalmas formátumban kell rendelkezésre állnia (.txt, .csv, .xls).
- A program rendelkezzen részletes kezelési útmutatóval, legyen megfelelően dokumentált és támogatott, valamint legyen letölthető az internetről.

Luciana Diniz, a Georgia State University doktorandusza Comparative Review: TextStat 2.5, AntConc 3.0, and Compleat Lexical Tutor 4.0 című dolgozatában három interneten ingyenesen hozzáférhető korpusz feldolgozó programot ismertet.

A programok mindegyike rendelkezik a szükséges szövegfeldolgozó és statisztikai képességekkel. A programok vizsgálata után a TextStat 2.8 mellett döntöttem, mivel ez a program a szokásos szövegfájlokon (.txt) kívül alkalmas MS Word (.doc) és .html fájlok feldolgozására is, míg a másik kettő nem, tehát a feldolgozás előtt konvertálni kellene az állományokat. A programok rövid összefoglalását az alábbi táblázat tartalmazza. (13. táblázat)

Cím	TextSTAT 2.8	AntConc 3.0	Compleat Lexical Tutor 4.0
Platform	PC, Macintosh	PC	PC
Hozzáférés	letölthető	letölthető	on-line használat
Minimum software követelmények	Windows (95/98/NT/2000/XP), Linux, and Mac OS-X	Windows (version 3.0) and Linux (version 2.2)	Windows vagy Linux
Publikáló	Mattias Huning http://www.niederlandistik.fu-berlin.de/textstat/software-en.html	Lawrence Anthony http://www.antlab.sci.waseda.ac.jp/antconc_index.html	Tom Cobb http://www.lextutor.ca/
Támogatás	letölthető kézikönyv pdf formátumban	rövid tájékoztató a honlapon	használati útmutató mindegyik képernyőnél
Nyelv	többnyelvű	angol	angol és francia
Célközönség	kezdőktől haladókig	kezdőktől haladókig	kezdőktől haladókig
Ár	ingyenes	ingyenes	ingyenes

13. táblázat

Az interneten hozzáférhető korpusz feldolgozó programok

Forrás: Diniz, Luciana: Language Learning and Technology, Vol. 9, No. 3, Georgia State University, September 2005, szept.- p. 22-27.

A korpusz alapjául szolgáló szövegeket a 4.5 alfejezetben leírt forrásokból válogattam ki. A korpusz létrehozása az alábbi lépésekben történt:

1. A szövegek elemzése és kiválasztása
2. A szövegek letöltése
3. A szövegek számítógépes feldolgozása – a korpusz kialakítása.

A kiválasztott szövegeket egy-egy könyvtárba mentettem, így létrehozva az SFOR könyvtárat (a boszniai békeműveletek anyagai), az ISAF könyvtárat (az afganisztáni műveletek anyagai), illetve az iraki könyvtárat (az iraki műveletek anyagai). A könyvtárak kialakítása után a TextStat 2.8 programmal létrehoztam a három alkorpuszt. A korpuszok létrehozásának lépéseit az alábbiakban ismertetem.

A korpusz létrehozásához alkalmazott TextStat program intuitív legördülő menüvel rendelkezik, a főbb funkciókat ikonokkal is el lehet indítani. A program elindítása után a “Corpus” menü “New Corpus” funkciójával, vagy a „New Corpus” ikon megnyomásával lehet létrehozni a kívánt korpuszt. (8. ábra)

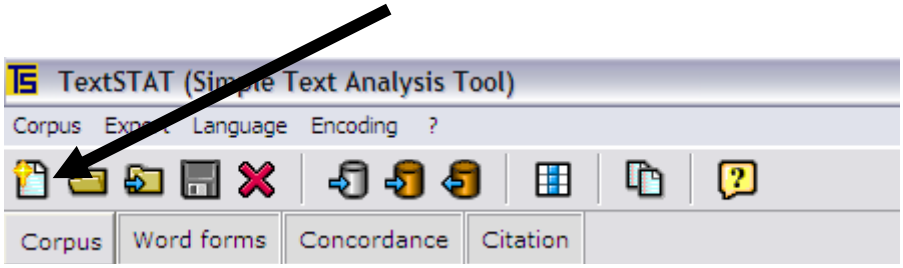

8. ábra

A korpusz létrehozásának indítása a „New Corpus" ikonnal

Forrás: TextStat program

A NATO STANAG 6001 nyelvvizsga anyagai lexikai érvényességi vizsgálatához a TextStat programmal négy önálló adatállományt (alkorpuszt) hoztam létre:

- Iraq texts.crp - az iraki műveletekről készült tudósítások anyagai
- ISAF.crp- az afganisztáni műveletekről készült tudósítások anyagai
- SFOR_materials_truncated.crp – az SFOR Informer cikkeinek anyaga
- Stanag.crp - A ZMNE NATO STANAG 6001 szaknyelvi nyelvvizsga "reading" és "listening" anyagai

A következő ábra a korpusz létrehozásának egyik előkészületi lépését illusztrálja. (9.ábra)

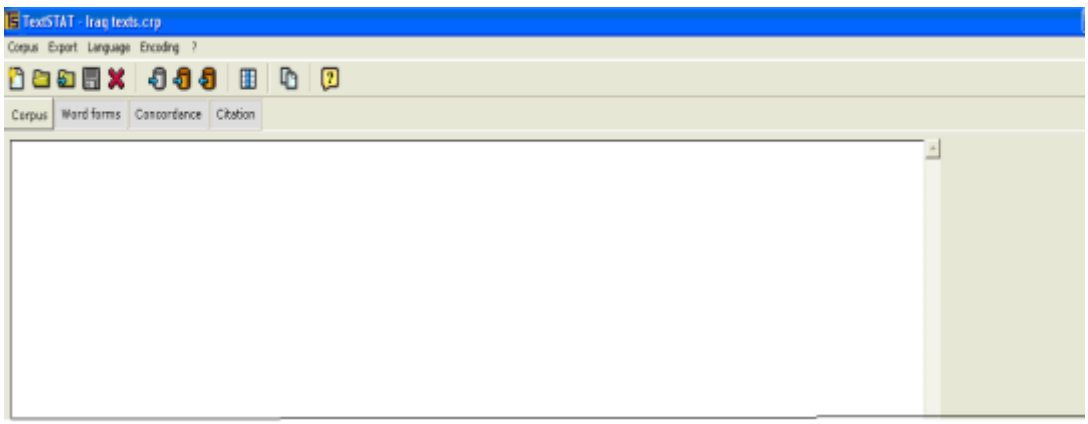

9. ábra

A létrehozott (egyelőre üres) Iraqi texts.crp nevű korpusz a TextStat programban

Forrás: TextStat program

A TextStat programmal létrehozott üres korpusz „keret” feltöltése lehetséges közvetlenül az internetről a forrásfájlok elérési útvonalának megadásával, vagy helyben tárolt, korábban kigyűjtött szövegekkel. Az alkorpuszok kialakítása során mind a két módszert alkalmaztam. Az iraki, ISAF és SFOR szövegeket a megfelelő internetes honlapokról töltöttem le az alkorpuszokba, a STANAG alkorpusz szövegeit pedig adathordozóról másoltam be. (10. ábra)

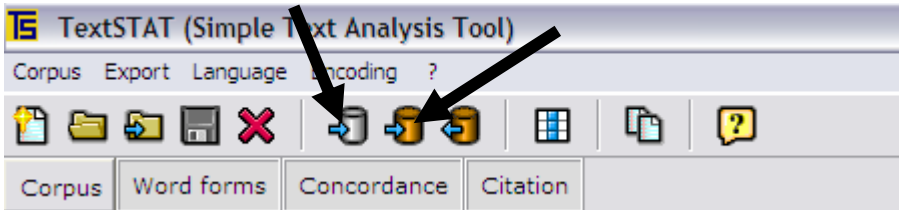

10. ábra

Fájl hozzáadásához használt parancsikonok TextStat programban

Forrás: TextStat program

Fájl hozzáadása internetről (bal nyíl), fájl hozzáadása helyi tárolóról (jobb nyíl)
A fájlok hozzáadása után a korpusz ablakában megjelennek a hozzáadott fájlok nevei, illetve elérési útvonalai. (11.ábra)

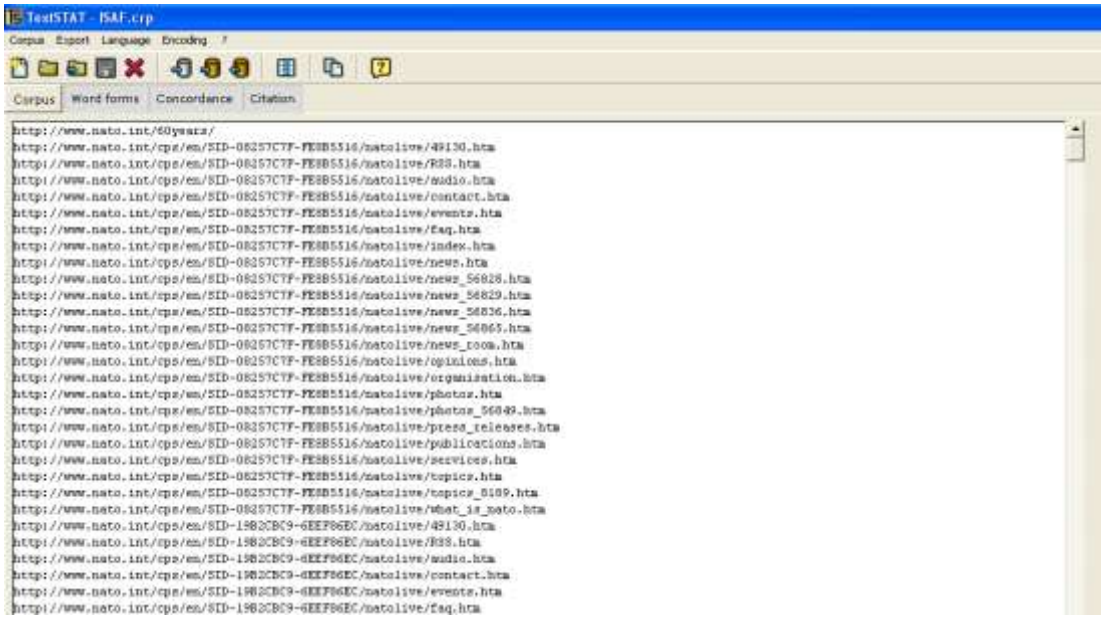

11. ábra

A fájlokkal feltöltött ISAF.crp nevű korpusz a TextStat programban

Forrás: TextStat program

Miután az összes kívánt fájl hozzáadásra került, a Wordcount (számláló) utasítás kiadásának hatására a program meghatározza a korpuszban foglalt szövegek szavainak számát és azokat a kívánt sorrendbe rendezve megjeleníti. A rendezés történhet egyenes, vagy fordított ABC sorrendben, illetve az előfordulás gyakorisága (szavak száma) szerint, ahogy ezt az alábbi ábra illusztrálja. (12. ábra)

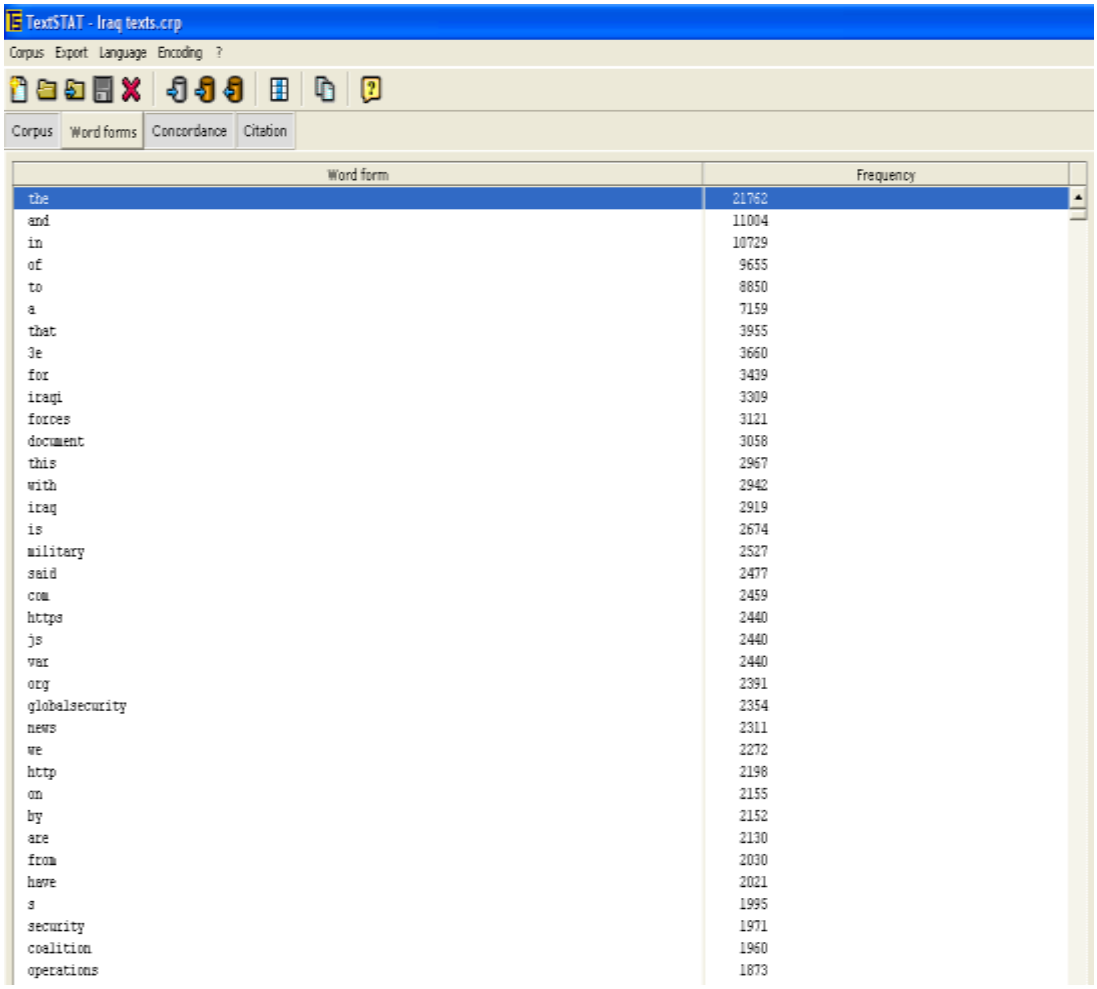

Word form	Frequency
the	21762
and	11004
in	10729
of	9655
to	8850
a	7159
that	3955
3e	3660
for	3439
iraqi	3309
forces	3121
document	3058
this	2967
with	2942
iraq	2919
is	2674
military	2527
said	2477
com	2459
https	2440
js	2440
var	2440
org	2391
globalsecurity	2354
news	2311
we	2272
http	2198
on	2155
by	2152
are	2130
from	2030
have	2021
s	1995
security	1971
coalition	1960
operations	1873

12. ábra

Az Iraq texts.crp nevű korpusz szavai előfordulásuk gyakorisága szerint rendezve a TextStat programmal (részlet)

Forrás: TextStat program

Az előfordulás gyakorisági listáját csv, vagy .xls formátumú fájlba lehet exportálni. A korpuszt, vagyis a megadott forrásfájlokból kivett szavakat a program egy .crp kiterjesztésű fájlban menti el.

Az első három alkorpusz összeállításához az interneten elérhető forrásokból (SFOR Informer, Global Security Portal) 3 539 szöveget válogattam ki, amelyek 1 748 172 szót tartalmaztak, ebből a TextStat program 62 008 különböző karaktersort (szót) azonosított.

A válogatáskor arra törekedtem, hogy a három különböző forrásból származó alkorpusz mérete nagyjából azonos legyen. (13. ábra)

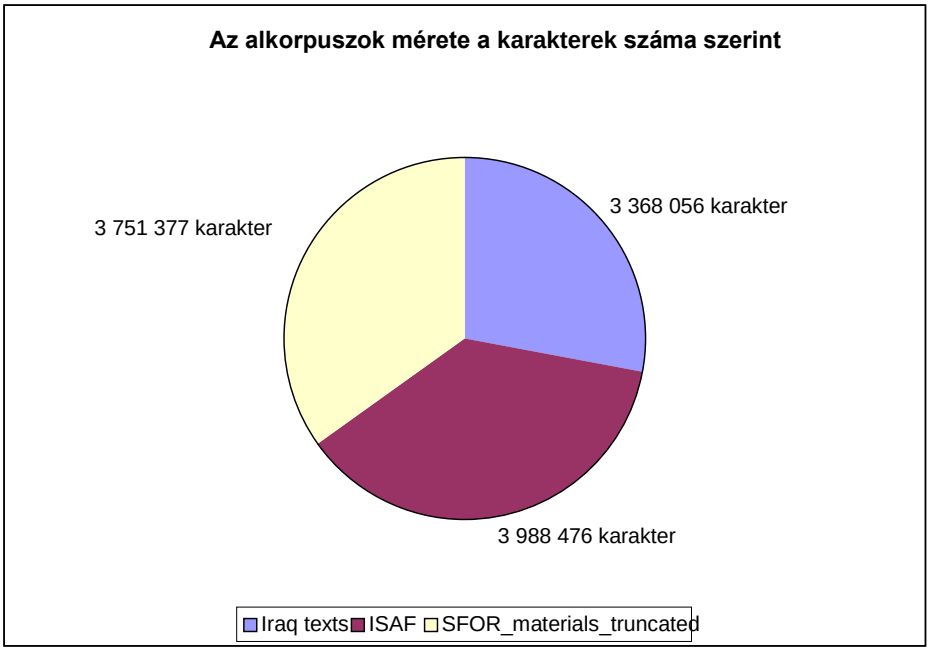

13. ábra

A három, internet források alapján összeállított alkorpusz mérete

Szerkesztette: Vadász Istvánné

Az alábbi táblázatban (14. táblázat) a három alkorpusz és a NATO STANAG 6001 nyelvvizsga feladatokból létrehozott korpusz statisztikai adatai találhatók.

Alkorpusz neve	Szövegek (file-ok) száma	Karakterek száma	Szavak száma	Különböző szavak száma
Iraki szövegek	610	3 368 056	490 578	14 629
ISAF szövegek	1 771	3 988 476	643 922	22 015
SFOR szövegek	1 158	3 751 377	613 672	25 364
STANAG szövegek	270	2 077 867	329 073	11 682

14. táblázat

A békeműveleti alkorpuszok és a STANAG korpusz főbb paraméterei

Szerkesztette: Vadász Istvánné

A három alkorpusz (SFOR, ISAF, Iraki szövegek) létrehozása és a lexikai egységek gyakoriságának TextStat programmal történő meghatározása után egy MSAccess lekérdezés futtatásával azonosítottam az alkorpuszok közös szókincsét, vagyis meghatároztam azokat a szavakat, amelyek mindegyik alkorpuszban előfordultak. Ezáltal elkülönítettem egy olyan szókészletet, amely jellemző mind a három kiválasztott misszió szóhasználatára, vagyis létrehoztam a békeműveleti korpuszt.

A közös szókészlet meghatározását MS Access adatbázis kezelő program segítségével végeztem. A TextStat program által létrehozott gyakorisági listákat a program „Export" funkciójával MS Excel formátumúvá alakítottam, majd becsatoltam egy Access adatbázisba (korpuszok.mdb). A közös szókészletet egy Access lekérdezéssel válogattam le. (14. ábra)

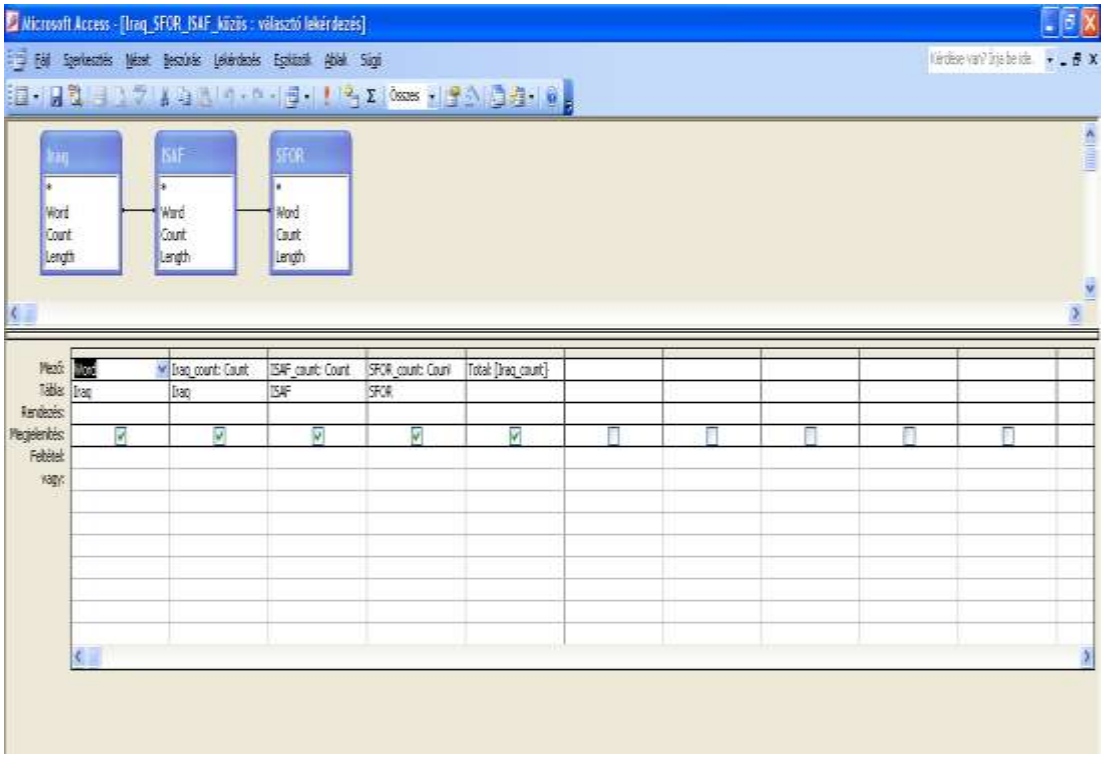

14. ábra

A lekérdezés létrehozása az MSAccess felületén

Forrás: TextStat program

A választó lekérdezés SQL szövege:

SELECT Iraq.Word, Iraq.Count AS Iraq_count, ISAF.Count AS ISAF_count, SFOR.Count AS SFOR_count, [Iraq_count]+[ISAF_count]+[SFOR_count] AS Total

FROM (Iraq INNER JOIN ISAF ON Iraq.Word = ISAF.Word) INNER JOIN SFOR ON Iraq.Word = SFOR.Word;

Az alábbi ábrán a lefutott lekérdezés eredményének egy részlete látható. Így például a terrorist (terrorista) szó mind a három alkorpuszban előfordul: az iraki szövegekben 592-szer, az ISAF szövegekben 40-szer, az SFOR szövegekben pedig 8-szor. (15. ábra)

Iraq_SFOR_ISAF_közös : választó lekérdezés

Word	Iraq_count	ISAF_count	SFOR_count	Total
involved	235	175	234	644
space	564	13	66	643
defence	3	495	143	641
terrorist	592	40	8	640
small	109	199	332	640
community	82	186	371	639
building	201	192	244	637
conducted	253	243	137	633
projects	126	265	241	632
still	175	87	367	629
hospital	63	326	239	628
exercise	11	35	581	627

Rekord: 1 összesen 5725

15. ábra

Példa a három alkorpusz közös szókincsére: az MS Access alatt futtatott lekérdezés eredményének egy részlete

Forrás: TextStat program

Ezzel a módszerrel a közös korpuszból automatikusan kiesett az a szókincs, amely a három hadszíntér közül csak az egyikre volt jellemző.

Az alábbi példában levő lekérdezés „Left Joint” utasítással készült, vagyis tartalmazza az iraki szókincs összes szavát, ugyanakkor az ISAF és az SFOR szókincsből csak azokat, amelyek az irakiban is szerepelnek. A példából látható, hogy a „sectarian” és a „ramadi” szavak, amelyek az iraki korpuszban 106, illetve 104 alkalommal fordulnak elő, az ISAF és az SFOR alkorpuszokból hiányoznak, ennek megfelelően nincsenek benne a közös korpuszban sem. (16. ábra)

Lekérdezés1 : választó lekérdezés

Word	Iraq_Count	ISAF_count	SFOR_count
find	106	116	157
staff	106	272	556
artillery	106	82	80
sectarian	106		
networks	106	26	11
doing	105	332	190
devices	105	97	40
within	105	201	380
armed	104	110	327
combined	104	113	92
southern	104	775	38
ramadi	104		
every	104	128	471
percent	104	55	180
thank	104	70	67
neighborhood	103	2	1
medical	103	633	410
airborne	103	121	57
began	103	100	205
seen	102	64	100

Rekord: 1 összesen 12138

16. ábra

Példa a szókincsek különbözőségére a három alkorpuszban

Forrás: TextStat program

Az alkorpuszok metszete 5725 szót tartalmaz, vagyis ennyi azon szavak száma, amelyek mindegyik korpuszban előfordulnak. (17. ábra)

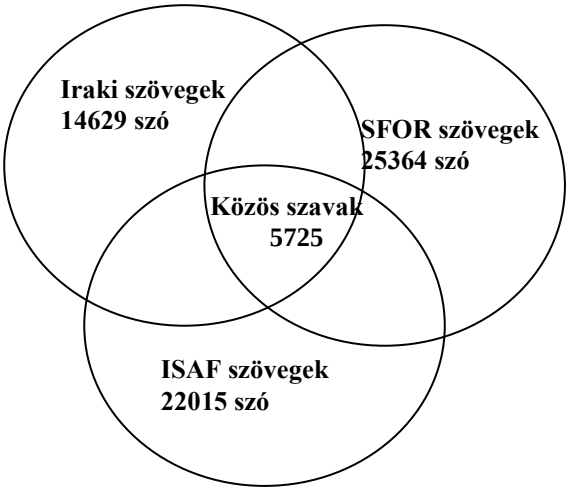

17. ábra

Az alkorpuszok metszete

Szerkesztette: Vadász Istvánné

4.7 A NATO STANAG 6001 VIZSGAANYAGOK LEXIKAI ÉRVÉNYESSÉGÉNEK VIZSGÁLATA

A 4.6 alfejezetben leírt módon létrehozott közös békeműveleti korpusz és a STANAG korpusz egy-egy nyers nyelvi mintát képeztek, mivel minden szó szerepelt bennük, amely az eredeti szövegekben is megtalálható volt. Ezeknek egy része a vizsgálat szempontjából irreleváns, bizonyos esetekben akár meg is hamisíthatja a végeredményt. Ilyenek például a névelők, a fejezetek sorszámozása, egyedülálló betűk, rövidítések, fegyvertípus megjelölések, stb. Egyes igék különféle ragozott alakjai, illetve a főnevek egyes és többes számú alakjai is mind különböző szóként jelentek meg, vagyis szükséges volt a nyers korpuszok megtisztítása ezektől a nem releváns elemektől.

Első lépésként az MS Excel szűrő és rendező funkcióit felhasználva kitöröltem az egyértelműen kiválogatható elemeket (számok, számmal kezdődő karaktersorok, egy, illetve kétbetűs szavak). A tisztítás második lépésében végigvizsgáltam a korpuszokat és elimináltam a vizsgálataim szempontjából indifferens szavakat.

A statisztikai feldolgozásra alkalmas korpuszok mérete az alábbiak szerint alakult: (15. táblázat)

Korpusz neve	**Különböző szavak száma**	
	Nyers korpusz	Feldolgozásra szánt korpusz
Békeműveleti	5725	3537
STANAG	11682	4772

15. táblázat

A vizsgálatra előkészített korpuszok mérete

Szerkesztette: Vadász Istvánné

A NATO STANAG 6001 nyelvvizsga anyagok lexikai érvényességi vizsgálatához tehát rendelkezésre állt két korpusz: a három forrásból (iraki szövegek, SFOR szövegek, ISAF szövegek) összeállított békeműveleti korpusz, illetve a NATO STANAG 6001 szaknyelvi nyelvvizsga vizsgaanyagaiból összeállított STANAG korpusz. A vizsgálat célja annak meghatározása, hogy a STANAG vizsgaanyagokban szereplő lexikai egységek mennyiben felelnek meg a valós műveleti körülményeket

leíró anyagok szókincsének. E célból összehasonlítottam a két korpusz szókészletét. Az összehasonlítást az MS Access program felhasználásával végeztem. A korpuszokat becsatoltam a korpuszok.mdb adatbázisba és egy MS Access lekérdezés segítségével meghatároztam a közös szókincset, vagyis azokat a szavakat, amelyek mindkét korpuszban megtalálhatóak. (18. ábra)

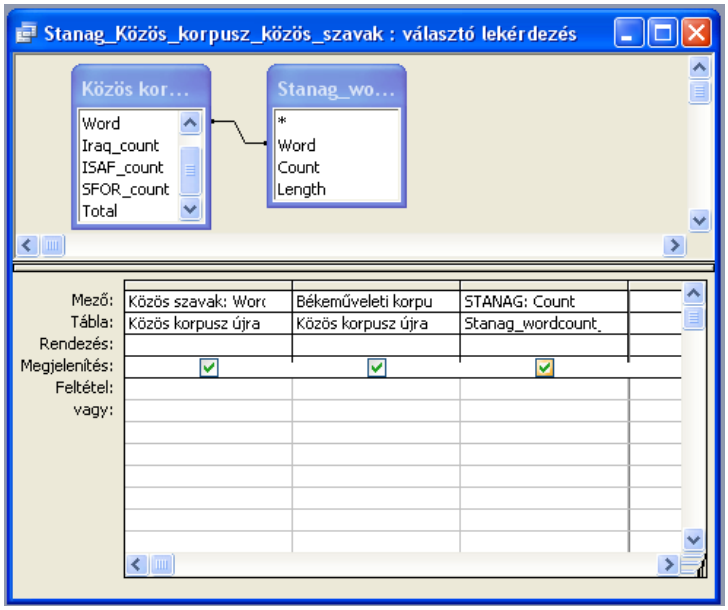

18. ábra

A közös szókincs meghatározására írt lekérdezés Access felületen

Forrás: Access program egyik ablaka

A lekérdezés szövege SQL-ben:

SELECT [Közös korpusz újra purifikált].Word AS [Közös szavak], [Közös korpusz újra purifikált].Total AS [Békeműveleti korpusz], Stanag_wordcount_purified.Count AS STANAG

FROM [Közös korpusz újra purifikált] INNER JOIN Stanag_wordcount_purified ON [Közös korpusz újra purifikált].Word = Stanag_wordcount_purified.Word;

A lekérdezés eredményeképpen létrejött lista minden olyan szót tartalmaz, amely mindkét korpuszban előfordul, ugyanakkor előfordulásuk gyakorisága eltérő lehet. A következő ábra a lekérdezés eredményének egy részletét mutatja. (19. ábra)

Stanag_Közös_korpusz_közös_szavak : választó le...

Közös szavak	Békeműveleti korpusz	STANAG
office	14	77
publication	10	76
come	789	76
carry	84	76
once	845	76
increasingly	23	75
central	9	74
peace	860	74
light	6	74
artillery	15	73
deploy	58	73
build	21	73
commercial	11	72
available	26	71
pass	86	71
again	26	71
green	11	71
department	33	70
land	24	70
choose	5	69
know	61	69
ballistic	25	69
open	190	69

Rekord: 1 összesen 2526

19. ábra

A STANAG korpusz és a békeműveleti korpusz közös részének meghatározására szolgáló lekérdezés eredménye (részlet)

Forrás: Access program egyik ablaka

A lekérdezés eredményeképpen előállt a két vizsgált korpusz szókészletének közös része: 2526 lexikai egység. (20. ábra)

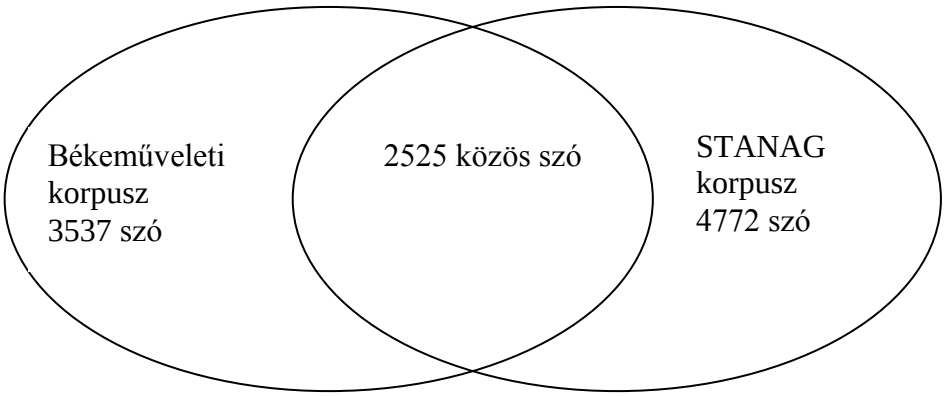

20. ábra

A békeműveleti és a STANAG korpusz metszete

Szerkesztette: Vadász Istvánné

Az összevetés kimutatta, hogy békeműveleti korpusz szavainak **71,41**%-a szerepel a NATO STANAG 6001 nyelvvizsga feladatok korpuszában. Ez az igen magas arány arra enged következtetni, hogy a NATO STANAG 6001 nyelvvizsga feladatok lexikai érvényessége megfelelő, vagyis a nyelvvizsga feladatok azt a szókincset tesztelik, amellyel a békeműveletekben részt vevő állomány feladata végrehajtása során találkozik.

Önmagában ez az érték, bármilyen magasnak tűnik is, csak akkor bír valós jelentéssel, ha az adott területen végzett kutatások referencia értékeihez viszonyítjuk. Ugyanakkor kutatásaim során ilyen jellegű, referenciaként használható kutatási eredményekkel nem találkoztam. Megfelelő külső referencia értékek hiányában más eszközökkel igazolom, hogy a kutatás során kapott érték valóban releváns lexikai érvényességet jelent.

Mivel a NATO STANAG 6001 egy katonai szaknyelvi vizsga, az első lépésben indokoltan hasonlítottam össze a vizsgaanyagok szókincsét katonai jellegű szövegekkel. Feltevésem szerint, ha a STANAG korpuszt egy véletlenszerűen kiválasztott, általános jellegű korpuszhoz hasonlítom, akkor az összehasonlítás eredményeképpen kapott értéknek alacsonyabbnak kell lenni, mint a békeműveleti korpusszal történt összehasonlítás esetében.

A fentieknek megfelelően a már ismertetett eljárással létrehoztam több referencia korpuszt. A korpuszok szövegkészletét úgy állítottam össze, hogy két angol nyelvű hírportál anyagait véletlenszerű kiválasztással letöltöttem és ezekből több, a STANAG korpusz méretével összemérhető alkorpuszt képeztem. Az egyik hírportál az Independent című brit napilap honlapja volt.[104] Az Independent egy viszonylag nagy példányszámban megjelenő független napilap. Az online kiadvány számos témakörben kínál cikkeket, tudósításokat, elemzéseket és híreket. A cikkek, amelyek az alkorpuszok alapját képezték a következő rovatokban jelentek meg: hírek, vélemények, környezet, sport, élet és divat, művészetek, üzleti élet, utazás, szórakozás. (21. ábra)

[104] http://www.independent.co.uk/

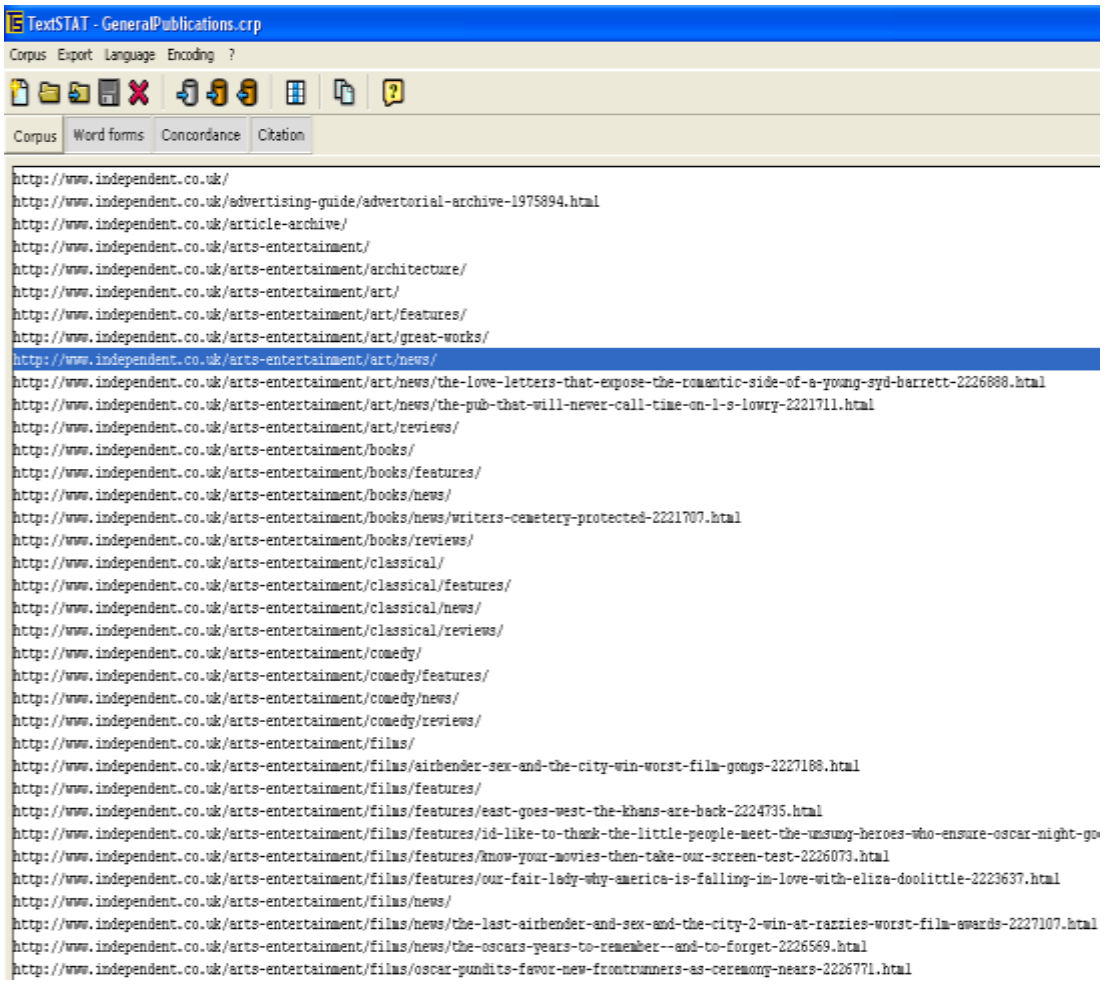

21. ábra

Az Independent véletlenszerűen kiválasztott anyagaiból összeállított korpusz alapjául szolgáló fájllista részlete

Forrás: TextStat program

A másik, erre a célra kiválasztott hírportál a BBC[105], Nagy-Britannia fő műsorszolgáltatójának hírportálja volt a következő rovatokkal: hazai (brit) és nemzetközi hírek, sport, időjárás, utazás, üzleti élet, egészség, tudomány, technika, oktatás, kultúra és szórakozás.[106]

A TextStat programmal létrehoztam a hírportálok véletlenszerűen letöltött anyagaiból a referencia alkorpuszokat és az előbbiekben már ismertetett eljárással meghatároztam a referencia alkorpuszok és a NATO STANAG 6001 nyelvvizsga feladatok alapján képzett korpusz közös szókincsét. (22. ábra)

[105] British Broadcasting Corporation
[106] http://www.bbc.co.uk/

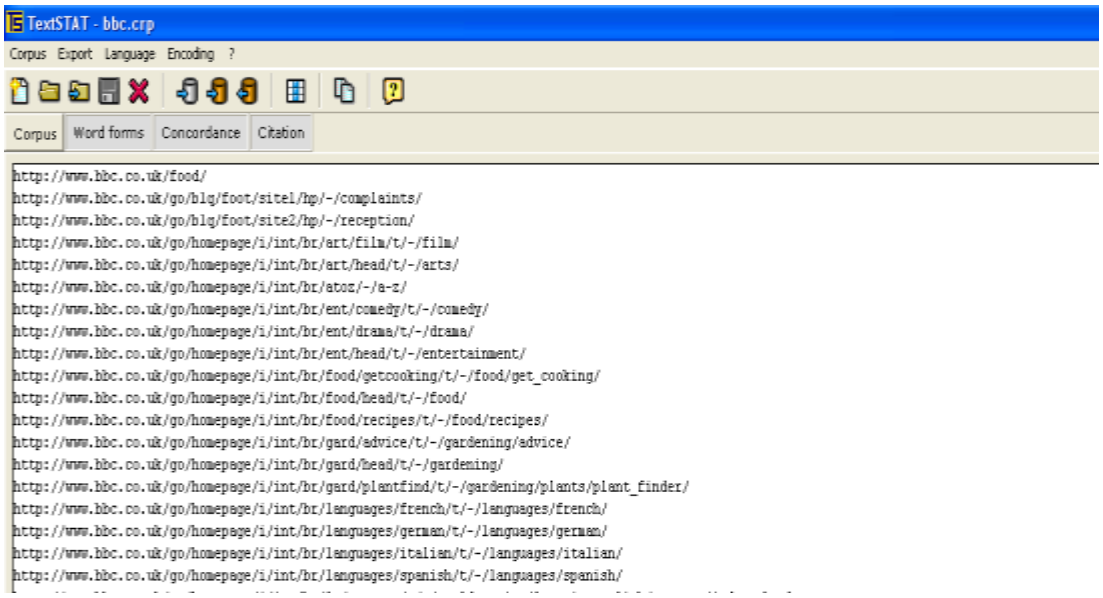

22. ábra

A BBC véletlenszerűen kiválasztott anyagaiból összeállított korpusz alapjául szolgáló fájllista részlete

Forrás: TextStat program

A következő táblázat a STANAG korpusz és az általános korpuszok szókincse összevetésének eredményeit tartalmazza. (16. táblázat)

Alkorpusz	Szavak Száma	Az alkorpuszok és a STANAG korpusz közös szavainak száma	Közös szavak aránya
Independent 1	3791	597	15,75%
Independent 2	3830	562	14,67%
Independent 3	3879	626	16,14%
Independent 4	3899	630	16,16%
Independent 5	3856	602	15,61%
BBC1	4749	821	17,29%
BBC2	4926	777	15,77%
BBC3	4765	745	15,63%

16. táblázat

A referencia alkorpuszok és a STANAG korpusz összehasonlítása

Szerkesztette: Vadász Istvánné

A vizsgálat tehát kimutatta, hogy a STANAG korpusz szókincse és a referencia alkorpuszok szókincsének metszete 14 és 17% között mozog, ami sokkal alacsonyabb érték, mint az előző vizsgálat során kapott 71,39%. A bemutatott eredmények igazolják, hogy a NATO STANAG 6001 nyelvvizsga feladatok

szókincse nagymértékben megfelel a szakmai, békeműveleteket leíró anyagok szókincsének, ugyanakkor az általános anyagok esetében a közös szókincs aránya sokkal alacsonyabb. Összeségében az általam elvégzett NATO STANAG 6001 nyelvvizsga feladatok lexikai érvényességének vizsgálatát a 23. ábra illusztrálja.

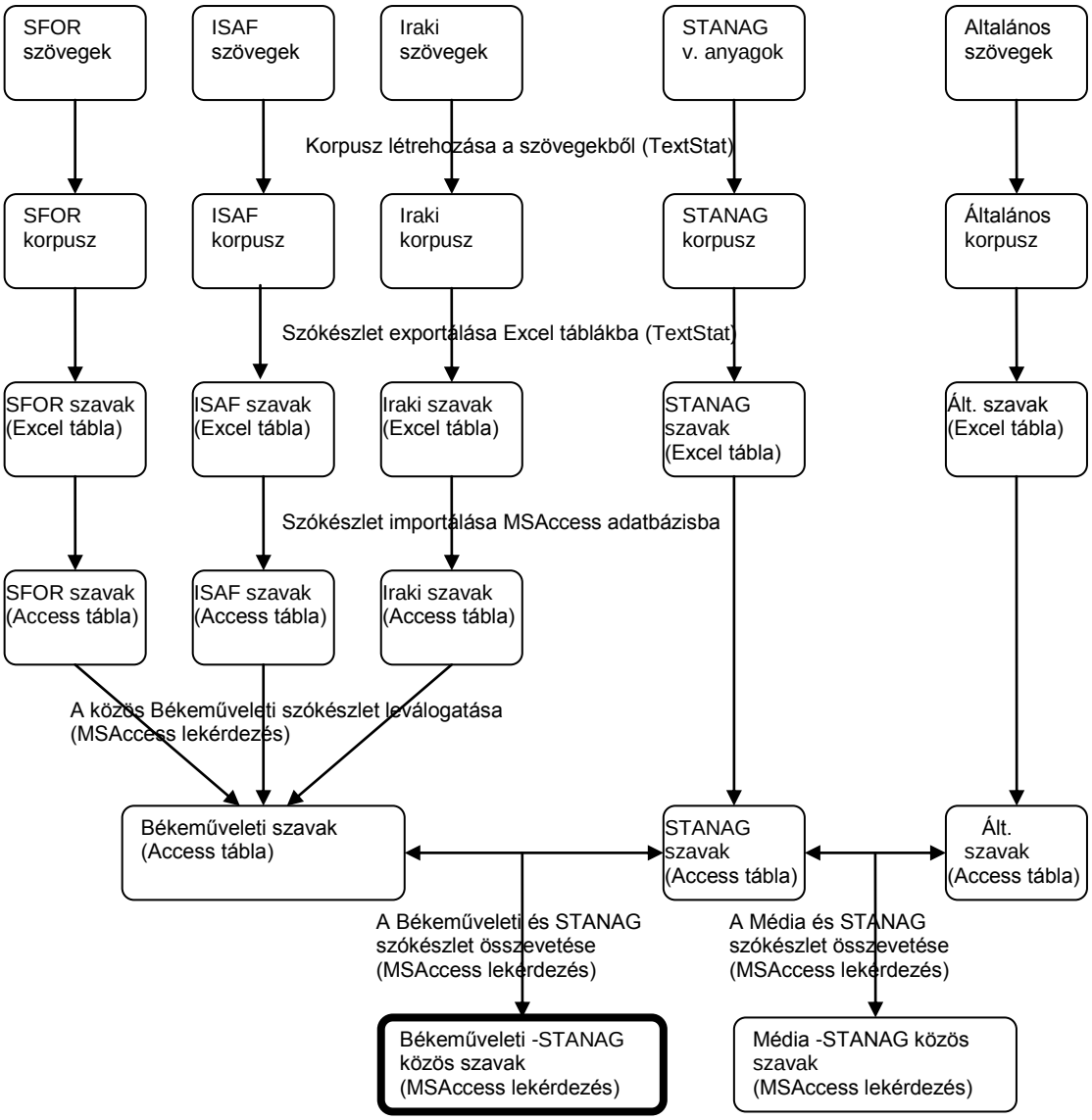

23. ábra

A lexikai érvényesség vizsgálatának folyamata

Szerkesztette: Vadász Istvánné

4.8 A BÉKEMŰVELETI KORPUSZ ALKALMAZÁSI LEHETŐSÉGEI

A kutatás során létrehozott békeműveleti korpusz referencia anyagként használható, mind a nyelvvizsgáztatásban a vizsgafeladatok alapjául szolgáló anyagok kiválasztásában, mind a nyelvoktatásban az állomány nyelvi felkészítésben.

A vizsgálat elején meghatároztam a három alkorpusz (iraki szövegek, ISAF szövegek, SFOR szövegek) közös szókincsét. Ezek azok a szavak, amelyekkel a katonák feladatuk ellátása során legtöbbször találkozhatnak jelentések, tájékoztatók, parancsok, események leírásának formájában. A nyelvoktatás és a nyelvvizsga feladatok kidolgozása során tehát erre a szókincsre kell tekintettel lenni. Íly módon kialakítottam egy szaknyelvi oktatásban és vizsgáztatásban is használható referencia listát. A referencia listát több szempont szerint lehet sorba rendezni: a szavak ABC sorrendjében, vagy az előfordulási gyakoriság szerint alkorpuszonként, vagy együttesen. (17. táblázat)

Szó	Előfordulási gyakoriság az iraki alkorpuszban	Előfordulási gyakoriság az ISAF alkorpuszban	Előfordulási gyakoriság az SFOR alkorpuszban	Előfordulási gyakoriság mindhárom alkorpuszban
headquarters	1746	1485	2720	5951
logistics	413	942	1027	2382
technique	573	672	977	2222
surface	413	765	796	1974
key	3	1859	3	1865
naval	211	1408	210	1829
translate	240	616	919	1775
heroic	201	487	596	1284
wound	227	259	543	1029
release	15	57	937	1009
negotiation	372	266	223	861
briefings	24	151	590	765
maintenance	170	193	372	735
civilian-military	305	280	109	694
sniper	109	199	332	640
majority	560	11	34	605
command	143	94	365	602
collaboration	567	1	19	587
confirmation	59	375	142	576
religious	242	278	17	537

17. táblázat

Példa a szavak előfordulási gyakoriságára a békeműveleti korpuszban és a három alkorpuszban

Szerkesztette: Vadász Istvánné

A TextStat program lehetőséget ad a szavak előfordulásainak vizsgálatára különböző szövegkörnyezetben, azaz az úgynevezett konkordancia vizsgálatára. Konkordancia vizsgálatokat a programmal csak létrehozott korpuszokon lehet végezni. Jelenleg három erre a célra is használható korpuszt hoztam létre.
(18 táblázat)

Korpusz neve	A korpusz tartalma	A korpusz mérete
Iraq texts.crp	az iraki háborúról készült tudósítások anyagai	490578 szó
ISAF.crp	az afganisztáni háborúról készült tudósítások anyagai	643922 szó
SFOR_materials.crp	az SFOR Informer cikkeinek anyaga	613672 szó

18. táblázat

Konkordancia vizsgálat céljára használható korpuszok

Szerkesztette: Vadász Istvánné

A konkordancia vizsgálat a programba betöltött korpuszon a következőképpen végezhető:

1. Kiválasztjuk a vizsgálatra szánt szót (pl. patrol/bomb/attack)
2. Kiválasztjuk a TextStat program „Concordance” funkcióját
3. A keresőmezőbe beírjuk a vizsgálandó szót, a keresési opcióknál („Options”) megadhatjuk a keresés feltételeit: a szövegkörnyezet nagyságát és jellegét (pl. csak teljes szavakat ad ki), illetve a rendezés szempontjait.
4. A keresés „Search” gomb megnyomása után a program elvégzi a korpusz konkordancia vizsgálatát és a keresési szempontoknak megfelelően megjeleníti a találatokat.

Az alábbi példa illusztrálja a „patrol” szó előfordulásait különböző szövegkörnyezetekben az ISAF (afganisztáni) korpuszban. (24 ábra)

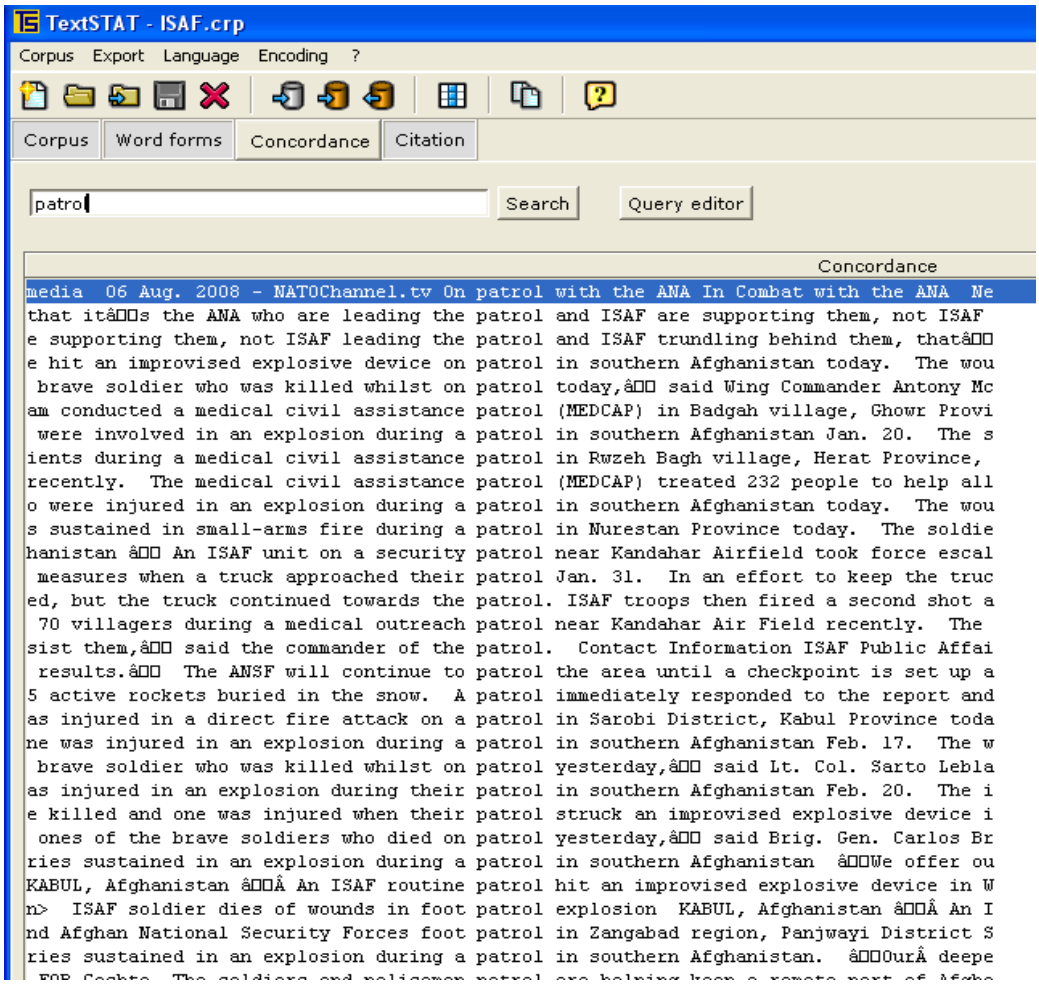

24. ábra

A „patrol” szóra végzett konkordancia vizsgálat eredményének részlete

Forrás: TextStat program

A program lehetőséget ad kifejezések és szókapcsolatok előfordulásának vizsgálatra is, ehhez biztosít egy szerkesztési segédprogramot (Query Editor), amellyel meg lehet adni a vizsgált szókapcsolatban szereplő szavakat, illetve a szavak közti minimális és maximális távolságot. (25 ábra)

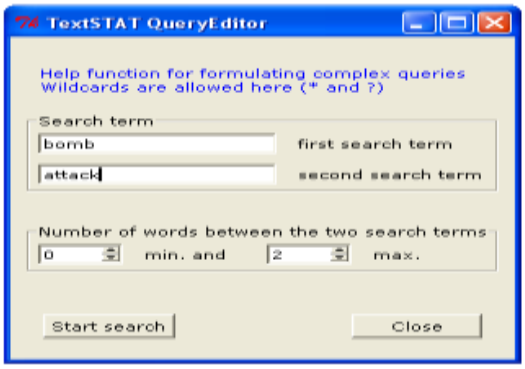

25. ábra

A szókapcsolatok megadása a TextStat Query Editorban

Forrás: TextStat program

Az alábbi példa a „bomb attack” kifejezés szövegkörnyezeteit mutatja az ISAF (afganisztáni) korpuszban. (26 ábra)

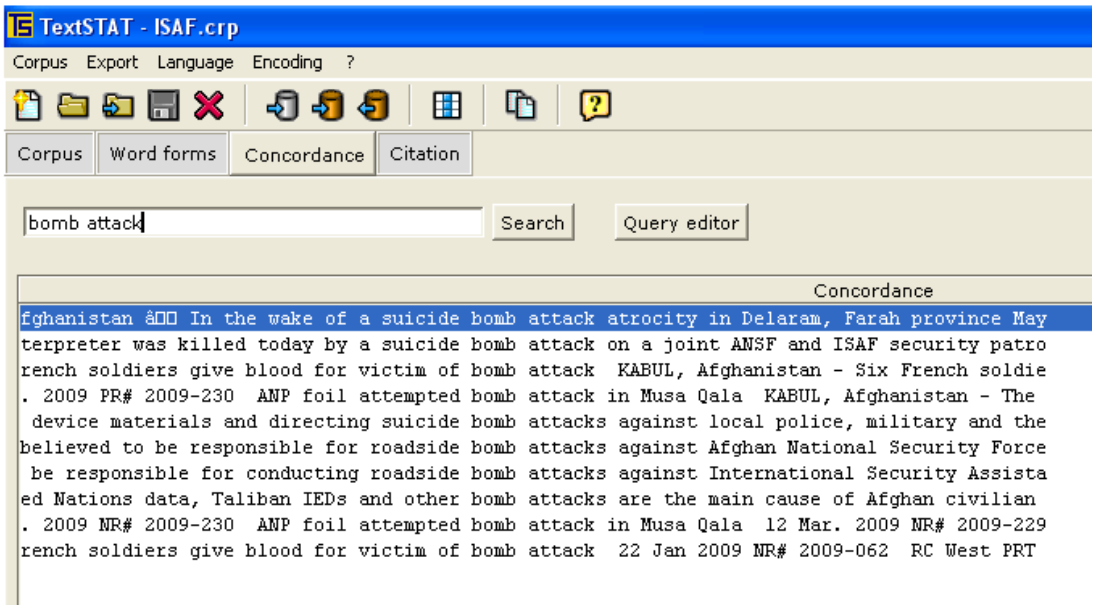

26. ábra

A „bomb attack” kifejezés előfordulásai az ISAF korpuszban

Forrás: TextStat program

A tanuló egy helyen, szinte azonnal megkapja az információt arról, hogy egy adott szó milyen szövegkörnyezetben fordulhat elő, tehát hogyan használható. Így a konkordanciák használata kiváló eszköz a nyelvoktatásban és nyelvtanulásban.

ÖSSZEGZÉS

A nyelvvizsga feladatok tartalmi, és azon belül lexikai érvényességének egyik alapvető ismérve az, hogy a vizsgafeladatok mennyire felelnek meg a célcsoport valós igényeinek. Ezért alapvető fontosságú a vizsgafeladatok alapjául szolgáló anyagok oly módon történő megválasztása, hogy azokat az adott szakmai kör természetesnek érezze.

A NATO STANAG 6001 nyelvvizsga feladata a nemzetközi katonai együttműködésben részt vevő fegyveres erők tagjai nyelvtudásának mérése. A nemzetközi katonai együttműködés elsősorban a béketámogató műveletekben a NATO szövetségesekkel való együttes részvételt és az erre történő felkészítést jelenti, így a nyelv olyan alkalmazásáról beszélünk, amely az ilyen feladatok végrehajtása során lehetővé teszi a kommunikációt.

A vizsgafeladatok lexikai érvényességét a vizsgafeladatok alapjául szolgáló anyagok gondos kiválasztásával lehet biztosítani, ahol az egyik legfontosabb szempont az olyan szókincs, amellyel a vizsgázók a feladatok végrehajtása során is találkoznak. Kutatásomban korpusznyelvészeti módszereket alkalmaztam. Célom egy olyan speciális korpusz létrehozása volt, amely e szókincs meghatározására alkalmas.

Minden korpusz létrehozását alapos tervezés előzi meg. A kutatási céloknak megfelelően figyelembe kell venni a korpuszba kerülő szövegek tipusát, a megcélzott társadalmi réteg, vagy szakmai csoport nyelvhasználatát és a mintavétel kronológiai vonatkozásait. A források elemzése után megállapítottam, hogy bár a szabályzatok és a különböző tanfolyamok anyagai igen hasznos információt nyújtanak a békeműveletekben résztvevőknek, mégis a helyszínen készült riportok képviselik azt a valós feladatok végrehajtásában használt szókincset, amelyet a nyelvvizsga anyagokban, illetve a nyelvoktatás során érdemes kiemelni. A forrásanyagok elemzése után létrehoztam három nyelvi alkorpuszt, amelyekbe nemrég lezajlott, illetve most is folyamatban lévő hadi eseményekről készült, katonai szakembereknek, illetve békeműveletek résztvevőinek szánt riportok, a délszláv háborúról, az iraki háborúról és az afganisztáni háborúról szóló, elektronikus sajtóban megjelent anyagok kerültek be. Közös szókincsük képezte a békeműveleti korpusz alapját, amelyet összehasonlítottam a Magyarországon készült NATO STANAG 6001 vizsgafeladatok szókincséből létrehozott korpusszal, vagyis elvégeztem a nyelvvizsga feladatok lexikai érvényességének vizsgálatát. Az adatok elemzése a nyelvészeti

korpusz alapú kutatásokra létrehozott TextStat program, illetve MSExcel és MSAccess programok segítségével történt.

Mivel e témában nem áll rendelkezésre semmilyen referencia anyag, a vizsgálati eredményeket úgy verifikáltam, hogy a NATO STANAG 6001 vizsgafeladatok szókincsét más, nem katonai szakmai területről származó anyagokból összeállított korpuszokkal vetettem össze. Összességében, a korpusznyelvészeti módszerekkel elvégzett vizsgálatok kimutatták, hogy az általam vizsgált nyelvvizsga feladatok szókincse szakmai szempontból igényes, vagyis azok lexikai érvényessége megfelelő.

5. FEJEZET

A TUDOMÁNYOS KUTATÓMUNKA ÖSSZEGZÉSE

A KUTATÁS EREDMÉNYEINEK ÖSSZEGZÉSE

A kutató munka során kitűzött kutatási célokat elértem. Abból kiindulva, hogy a nyelvtudás és a nyelvtudás megbízható mérése igen fontos szerepet játszik a Magyar Honvédség állományának felkészítésében a békeműveletekben való részvételhez, kutatásom fő céljául a jelenleg rendelkezésre álló NATO STANAG 6001 katonai szaknyelvi vizsgaanyagainak vizsgálatát tűztem ki abból a szempontból, hogy mennyire felelnek meg a békemissziókba készülő állomány nyelvi igényeinek. A NATO STANAG 6001 vizsgarendszer működtetésének főbb jellemzői:

- A vizsgarendszer egységes követelményrendszerre épül.
- A NATO jelentős támogatást biztosított a vizsgaközpontoknak tanfolyamok, konferenciák, szemináriumok formájában a nyelvvizsgáztatás terén, beleértve a nyelvvizsgáztatás elméleti hátterét, a vizsga lebonyolítását, értékelését, az eredmények statisztikai feldolgozását és a nyelvvizsgaközpontok menedzselését.
- Magyarországon, akkreditált nyelvvizsgarendszerként a NATO STANAG 6001 vizsgáztatással megbízott ZMNE Nyelvvizsgaközpont a NYAK és a NYAT nyelvvizsgáztatást irányító testületek szigorú felügyelete alatt működik, ami kiterjed az egész vizsgarendszer működtetésére a vizsgafeladatok kidolgozásától a vizsgaeredmények statisztikai feldolgozásáig.

Vizsgálatom fő iránya a NATO STANAG 6001 nyelvvizsga feladatok lexikai érvényességének vizsgálata volt. Egy ilyen vizsgálatot azért tartottam indokoltnak, mert bár a NATO STANAG 6001 katonai szaknyelvi vizsgarendszer egységes követelményekre épül, maga a vizsgarendszer létrehozása, a vizsgafeladatok kidolgozása, és azok tartalma országonként változik, és általában az adott ország

kijelölt vizsgaközpontjainak feladata. Pontos útmutatók hiányában a gyakorlatban a nyelvvizsga feladatok tartalma a nyelvvizsgaközpontokban tevékenykedő szakemberek képzésének, tapasztalatának, és hozzáértésének függvénye.

Doktori értekezésemben elvégzett kutatásaim alapján igazoltam a bevezetésben felállított munkahipotéziseket:

- A nyelvvizsga anyagok lexikai érvényességét számítástechnikai eszközök és módszerek felhasználásával objektívan (számszerűsítve) meg lehet határozni.
- A korpusznyelvészeti módszerek alkalmazhatóak a NATO STANAG 6001 vizsgarendszerben használt feladatok lexikai érvényességének vizsgálatára.
- A ZMNE Nyelvvizsgaközpont által készített, vizsgálatom alá vett NATO STANAG 6001 vizsgarendszerben használt vizsgafeladatok lexikai érvényessége megfelel a célcsoport igényeinek.

Értekezésemben igazoltam, hogy a nyelvvizsga anyagok lexikai érvényességét objektívan meg lehet határozni. A nyelvtanítási, nyelvvizsgáztatási és külföldi tanulmányutak során szerzett tapaszalatokra támaszkodva megállapítottam, hogy a háborús események mindennapjait rögzítő sajtó anyagok a legjobban képviselik azt a szókincset, amelyet a békeműveletekben részt vevők használnak.

Az általam kiválogatott anyagokból a TextStat nyelvi elemző program segítségével kiszűrtem a béketámogató missziókban leggyakrabban előforduló szókincset, így létrehoztam egy békeműveleti korpuszt, amelyet összehasonlítottam a magyarországi NATO STANAG 6001 vizsgarendszerben alkalmazott feladatok szókincséből alkotott korpusszal. Az elvégzett vizsgálat kimutatta, hogy a ZMNE Nyelvvizsgaközpont által 2005. január 1. és 2009. december 31. között készült NATO STANAG 6001 nyelvvizsga feladatok lexikai érvényessége megfelelő.

A kutatási eredményeim alapján bebizonyosodott, hogy a korpusznyelvészeti módszerek alkalmasak arra, hogy a mindenkori nyelvvizsga feladatok lexikai érvényességét megvizsgáljuk, továbbá, hogy az oktatók és a nyelvvizsgáztatók e módszerek segítségével a kívánt szakterületnek megfelelően referenciaanyagokat hozzanak létre, amelyek hozzájárulhatnak az oktatás és a nyelvvizsgáztatás minőségének növeléséhez

TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

A kutatásom tudományos eredményei az alábbiakban összegezhetők. Kutatásom során:

1. A korpusznyelvészet modern módszereinek felhasználásával **kidolgoztam** egy objektív, korpusz alapú, számítógépes, statisztikai adatokon és számításokon alapuló eljárást a nyelvvizsga feladatok lexikai érvényességének vizsgálatára.
2. A hadieseményekkel foglalkozó sajtóanyagok elemzése után **létrehoztam** a békeműveleti korpuszt, amelynek szókincse leginkább megfelel napjaink angol katonai szóhasználatának és referenciaként használható a nyelvoktatásban és nyelvvizsgáztatásban.
3. Az általam kidolgozott eljárás alkalmazásával **megvizsgáltam** a magyarországi NATO STANAG 6001 szaknyelvi vizsga ZMNE Nyelvvizsgaközpont által 2005. január 1. és 2009. december 31. között alkalmazott feladatait és **kimutattam**, hogy ezek lexikai érvényessége megfelelő.

A KUTATÁS EREDMÉNYEINEK HASZNOSÍTHATÓSÁGA

Jelen doktori értekezés reményeim szerint hozzájárul a nyelvvizsga feladatok minőségi mutatók növeléséhez. Az általam kidolgozott eljárás alkalmazható a nyelvvizsga feladatok lexikai érvényességének vizsgálatára, valamint felhasználható a nyelvoktatásban az anyagok kiválasztására, vagy tansegédletek készítésére.

A kutatás során létrehozott békeműveleti korpusz referencia anyagként használható, mind a nyelvvizsgáztatásban a vizsgafeladatok alapjául szolgáló anyagok kiválasztásában, mind a nyelvoktatásban az állomány nyelvi felkészítésben.

Az általam kiválasztott program lehetőséget ad az úgynevezett konkordancia (a szavak előfordulása különböző szövegkörnyezetben) lista létrehozására, amely kiváló referencia anyagként szolgálhat a szaknyelvoktatás és nyelvtanulás során. A program segítségével elvégezhető konkordancia vizsgálat csak a meglévő korpuszon

lehetséges, ami ebben az esetben a releváns szókincset képviselő békeműveleti korpusz. A kutatás során az általam létrehozott korpuszokat a szabadon letölthető TextSTAT programmal és használati utasításssal együtt a jelen értékezéshez mellékelem, és kész vagyok az eredményeket közkinccsé tenni.

A TOVÁBBI KUTATÁS LEHETSÉGES IRÁNYAI

Kutatásom során a magyarországi NATO STANAG 6001 nyelvvizsgán használt feladatok általános lexikai érvényességét vizsgáltam. Vizsgálatom nem tért ki az egyes szintek/készségek feladatainak részletes lexikai érvényességi vizsgálatára, de az általam kidolgozott eljárás alkalmas ezek szókincsének vizsgálatára is. Az eljárással ugyancsak meghatározható a szaknyelvi oktatásban használt anyagok alkalmazhatósága is (tansegédletek, kiegészítő anyagok, fordításra, hallás utáni megértésre szánt szövegek, stb.).

Az általam alkalmazott módszerrel ki lehet alakítani minden katonai szakterület szakmai referencia listáját, ami a továbbiakban felhasználható a nyelvoktatásban, nyelvvizsgára való felkészítésben és a szakmai feladatokra történő felkészítés során.

A nyelvoktatásban felhasználható konkordancia lista összeállítható minden szakterületen a rendelkezésre álló szaknyelvi anyagokból, amely a nyelvoktatás során felhasználható kezdőtől haladó szintig a szókincs kialakítására és bővítésére.

BETŰSZÓ-JEGYZÉK

BILC	Bureau for International Language Coordination	Nyelvi Koordinációs Iroda
BW OPS COM	Bundeswehr Operations Command	Bundeswehr Hadműveleti Parancsnokság
ENSZ	Egyesült Nemzetek Szervezete	
EU NAVFOR	European Naval Force	Európai Haditengerészeti Erők
EU SEC RD CONGOEU	Advisory and Assistance Mission for Security Reform in the Democratic Republic of Congo	Tanácsadói és segítségnyújtási misszió a Kongói Demokratikus Köztársaság biztonsági reformjának támogatására
EU	Európai Unió	
EUFOR HQ	European Forces Headquarters	Európai Haderő Parancsnoksága
IFOR	Implementation Force	Végrehajtó Erő
ILR	Interagency Language Roundtable	Nemzetközi Nyelvi Kerekasztal
ISAF	International Security Assistance Force	Nemzetközi Biztonsági Közreműködő Erő
KER	Közös Európai Referenciakeret	
KFOR	Kosovo Force	Koszovói Erő
KMCS	Különleges Műveleti Csoport	
LOB	Lancaster-Oslo-Bergen	Lancaster-Oslo-Bergen
MFO	Multinational Force and Observers	Többnemzetiségű Erők és Megfigyelők
MH	Magyar Honvédség	
MINURSO	United Nations Mission for the Referendum in Western Sahara	ENSZ Misszió a Nyugat-Szaharai Választások Biztosítására
NATO MLO	Military Liaison Office	Katonai Összekötő Iroda
NATO	North Atlantic Treaty Organisation	Észak-Atlanti Szerződés Szervezete
NHQSA	NATO Headquarters Sarajevo	Szarajevói NATO Parancsnokság
NTM	NATO Training Mission	NATO Kiképzési Misszió
NYAK	Nyelvvizsgát Akkreditáló Testület	
NYAT	Nyelvvizsgáztatási Akkreditációs Testület	
OHQ	Operational Headquarters	Hadműveleti Parancsnokság
OM	Oktatási Minisztérium	
OMLT	Operational Mentor and Liaison Team	Hadműveleti Tanácsadó és Összekötő Csoport
PARP	Planning And Revision Program	Tervezési és

		Felülvizsgálati Program
PfP	Partnership for Peace	Békepartnerség
PRT	Provincial Reconstruction Team	Tartományi Újjáépítő Csoport
SFOR	Stabilisation Force	Stabilizációs Erő
SHAPE	Supreme Headquarters Allied Powers Europe	Szövetséges Erők Európai Főparancsnoksága
SLP	Standardized Language Profile	Egységes nyelvtudásszint
SQL	Standard Query Language	Szabványos lekérdezési nyelv (számítógépes adatbáziskezelésben)
STANAG	Standardization Agreement	Szabványosítási Szerződés
TFW	Task Force West	Nyugati Alkalmi Harci Kötelék
UNFICYP	United Nations Peacekeeping Force in Cyprus	ENSZ Ciprusi Békefenntartói Misszió
UNIFIL	United Nations Interim Force in Lebanon	ENSZ Ideiglenes Libanoni Haderő
ZMNE	Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem	

TÁBLÁZATOK

1. táblázat: NATO STANAG 6001 szabványban rögzített nyelvtudásszintek leírása14
2. táblázat: A NATO STANAG 6001 nyelvvizsgarendszer megfeleltetése a Közös Európai Referenciakeret szintjeinek 32
3. táblázat: A NYAK által készített tájékoztató lista a ZMNE NATO STANAG 6001 vizsgáztatók eredményességéről 40
4. táblázat: Az olvasott szöveg értése 1. szint 4. feladat pretesztelési anyagának statisztikai feldolgozása 42
5. táblázat: A NATO STANAG 6001 2 szintű/középfok/B2 vizsgafeladatok valós élethelyzetek/feladatok tükrében..... 50
6. táblázat: A Brown korpusz összetétele 55
7. táblázat: A Magyar Nemzeti Szövegtár Felépítése 59
8. táblázat: A Magyar Történeti Korpusz főbb adatai..... 60
9. táblázat: A Hunglish Korpusz összetétele szövegtípusok szerint 61
10. táblázat: Néhány példa a korpuszok fajtáiból 63
11. táblázat: A Collins korpuszban megtalálható „agree” ige használatának lehetséges variációi 65
12. táblázat: A szavak előfordulási gyakorisága az Univerzális lista alapján..... 70
13. táblázat: Az interneten hozzáférhető korpusz feldolgozó programok..... 83
14. táblázat: A békeműveleti alkorpuszok és a STANAG korpusz főbb paraméterei87
15. táblázat: A vizsgálatra előkészített korpuszok mérete 91
16. táblázat: A referencia alkorpuszok és a STANAG korpusz összehasonlítása 96
17. táblázat: Példa a szavak előfordulási gyakoriságára a békeműveleti korpuszban és a három alkorpuszban 98
18. táblázat: Konkordancia vizsgálat céljára használható korpuszok 99

ÁBRÁK

1. ábra NATO STANAG 6001 vizsgázók száma és szintek szerinti megoszlása az 1998-2009 közötti időszakban 6
2. ábra: BILC helye a NATO-ban 16
3. ábra: A nyelvvizsgarendszerek akkreditációjának három alappillére 27
4. ábra: A vizsgafeladatok kidolgozásának lépései 38
5. ábra: A békeműveleti korpusz tervezése 76
6. ábra: Az SFOR Informer egyik online oldala 77
7. ábra: Részlet a Global Security portál híroldalról 79
8. ábra: A korpusz létrehozásának indítása a „New Corpus” ikonnal 84
9. ábra: A létrehozott (egyelőre üres) Iraqi texts.crp nevű korpusz a TextStat programban 84
10. ábra: Fájl hozzáadásához használt parancsikonok TextStat programban 85
11. ábra: A fájlokkal feltöltött ISAF.crp nevű korpusz a TextStat programban 85
12. ábra: Az Iraq texts.crp nevű korpusz szavai előfordulásuk gyakorisága szerint rendezve a TextStat programmal (részlet) 86
13. ábra: A három, internet források alapján összeállított alkorpusz mérete 87
14. ábra: A lekérdezés létrehozása az MSAccess felületén 88
15. ábra: Példa a három alkorpusz közös szókincsére: az MS Access alatt futtatott lekérdezés eredményének egy részlete 89
16. ábra: Példa a szókincsek különbözőségére a három alkorpuszban 90
17. ábra: Az alkorpuszok metszete 90
18. ábra: A közös szókincs meghatározására írt lekérdezés Access felületen 92
19. ábra: A STANAG korpusz és a békeműveleti korpusz közös részének meghatározására szolgáló lekérdezés eredménye (részlet) 93
20. ábra: A békeműveleti és a STANAG korpusz metszete 93
21. ábra: Az Independent véletlenszerűen kiválasztott anyagaiból összeállított korpusz alapjául szolgáló fájllista részlete 95
22. ábra: A BBC véletlenszerűen kiválasztott anyagaiból összeállított korpusz alapjául szolgáló fájllista részlete 96
23. ábra: A lexikai érvényesség vizsgálatának folyamata 97
24. ábra: A „patrol” szóra végzett konkordancia vizsgálat eredményének részlete 100
25. ábra: A szókapcsolatok megadása a TextStat Query Editorban 101
26. ábra: A „bomb attack” kifejezés előfordulásai az ISAF korpuszban 101

MELLÉKLETEK

1. Melléklet

MH részvétel a békeműveletekben (2010.01.11. állapot)

Forrás: Magyar Honvédség Műveleti Központ (2010.01.12)

http://www.hm.gov.hu/container/files/attachments/6026/misszosletszam.pdf (2011.03.28)

Misszió megnevezése	**Misszió helye**	**Meglévő létszám**	**Megjegyzés**
UNFICYP	Ciprus/Nicosia	84	Békefenntartó
MINURSO	Nyugat- Szahara	6	Katonai megfigyelő
UNIFIL	Libanon	5	Térképész
EU SEC RD CONGO	Kongó/Kinshasa	2	EU szakértő
EU NAVFOR ATLANTA OHQ	Northwood	1	Web-adminisztrátor
EU MONITORING MISSION	Grúzia	3	
EUFOR HQ	Szarajevó	10	
EUFOR KONTINGENS	Szarajevó	145	
MFO	Sínai-félsziget	23	
ENSZ,EBESZ, EU-AU, MFO missziók összesen:		**279**	
KFOR TÖRZS	Pristina	9	Törzstiszt-tiszthelyettes
KFOR HUNNIC	Pristina	2	Nemzeti felderítő részleg
KFOR MEL	Pristina	9	Eü. labor
KFOR TFW törzs	Pec	9	Törzstiszt
KFOR KONTINGENS	Pec	209	
NHQSA törzs	Szarajevó	5	Törzstiszt (1 fő váltás)
NATO MLO	Belgrád	1	Összekötő tiszt
NTM-I	Irak/Bagdad	3	Törzstiszt
ISAF MH PRT	Afganisztán(PeK)	230	7 fő egyéni be., 2 fő civil, 6 fő tolmács, 2 fő EUPOL, 2 fő rendőr
ISAF XII	Afganisztán	47	
ISAF-KMCS	Afganisztán	15	(+1fő tolmács)
MH OMLT-1	Afganisztán	32	(+28 fő amerikai)
BW OPS COM	Potsdam	1	Összekötő tiszt
NATO missziók összesen:		**572**	
Missziók mindösszesen:		**851**	

2. Melléklet

A Közös Európai Referenciakeret követelményei

Forrás: Common European Framework Common European Framework of Reference for Languages- http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/cadre_en.asp

Szint	Leírás
A1	Képes egyszerű kapcsolatteremtésre, ha a másik személy hajlandó a mondanivalóját kissé lassabban vagy más kifejezésekkel is megismételni, illetve segíti a mondanivaló megformálását. Fel tud tenni és meg tud válaszolni olyan kérdéseket, amelyek a mindennapi szükségletek konkrét kifejezésére szolgálnak. Egyszerű kifejezésekkel és mondatokkal be tudja mutatni a lakóhelyét és az ismerőseit.
A2	Az egyszerű, rutinszerű helyzetekben egyszerű és közvetlen módon cserél információt mindennapi tevékenységekről vagy témákról. A nagyon rövid információcserére még akkor is képes, ha egyébként nem ért meg eleget ahhoz, hogy a társalgásban folyamatosan részt vegyen. Egyszerű eszközökkel és mondatokkal tud beszélni a családjáról és más személyekről, életkörülményeiről, tanulmányairól, jelenlegi vagy előző szakmai tevékenységeiről.
B1	Elboldogul a legtöbb olyan nyelvi helyzetben, amely utazás során adódik. Felkészülés nélkül részt tud venni az ismert, az érdeklődési körének megfelelő, vagy a mindennapi témákról (pl. család, szabadidő, tanulás, munka, utazás, aktuális események) folyó társalgásban. Egyszerű kifejezésekkel tud beszélni élményekről, eseményekről, álmairól, reményeiről és céljairól. Röviden is meg tudja magyarázni, indokolni véleményét és terveit.
B2	Az anyanyelvi beszélővel természetes, könnyed és közvetlen kapcsolatteremtésre képes. Aktívan részt tud venni az ismert témákról folyó társalgásban, úgy, hogy közben érvelve kifejti a véleményét Világosan és kellő részletességgel fejezi ki magát számos, az érdeklődési körébe tartozó témában. Ki tudja fejteni a véleményét valamely aktuális témáról úgy, hogy részletezi a különböző lehetőségek előnyeit és hátrányait.
C1	Folyamatosan és gördülékenyen fejezi ki magát, ritkán keresi a szavakat és kifejezéseket. A nyelvet könnyedén és hatékonyan használja a különböző társadalmi és szakmai kapcsolatokban. Gondolatait, véleményét pontosan ki tudja fejteni; hozzászólásait a beszélőtársakéhoz tudja kapcsolni. Világosan és részletesen tud leírni bonyolult dolgokat úgy, hogy más kapcsolódó témaköröket is bevon, egyes elemeket részletez, és mondanivalóját megfelelően fejezi be.
C2	Könnyedén részt tud venni bármilyen társalgásban, vitában; nagy biztonsággal alkalmaz sajátos kifejezéseket és különböző nyelvi fordulatokat. Világosan és folyamatosan, stílusát a helyzethez igazítva ír le vagy fejt ki bármit, előadását logikusan szerkeszti meg; segíti a hallgatót abban, hogy a lényeges pontokat kiragadja és megjegyezze.

3. Melléklet

Az általános szintleírások (Az Európa Tanács skála és a NATO STANAG 6001 szintek) összevetése (részlet)

Forrás: NATO STANAG 6001 KER szintillesztés. ZMNE, Nyelvvizsgaközpont, 1. kötet, p.130.

3 szintje	**Általános szintleírás az Európa Tanács hatfokú három szintjéhez**	**A NATO STANAG 6001 nyelvvizsga 3 szintje**	**Általános szintleírás a STANAG vizsga három szintjéhez**
Haladó szint C1	Meg tud érteni igényesebb és hosszú szövegeket a különböző szövegek széles körében. Folyamatosan és természetes módon tudja kifejezni magát. A nyelvet rugalmasan és hatékonyan tudja használni társasági, tanulmányi és szakmai célokra. Világos, jól szerkesztett részletes szöveget tud alkotni összetettebb témákban is.	**NATO STANAG 6001 3 szint Felsőfok**	A vizsgázó szinte tökéletesen érti az általános és szakmai témákban íródott, autentikus szövegeket, beleértve a számára ismeretlen témákat is. Meglehetősen könnyedén képes megvitatni sajátos érdeklődési kört és speciális szakmai területeket érintő kérdéseket. Képes absztrakt fogalmakat közvetíteni. Kiválóan használja a kohéziós eszközöket.
Közép szint B2	Meg tudja érteni az összetettebb konkrét vagy elvont témájú szövegek fő gondolatmenetét, beleértve a szakterületének megfelelő szakmai beszélgetéseket is. Folyamatos és természetes módon olyan szintű normális interakciót tud folytatni anyanyelvű beszélővel, hogy az egyik félnek sem megterhelő. Világos, részletes szöveget tud alkotni különböző témák széles körében, és ki tudja fejteni a véleményét egy aktuális témáról.	**NATO STANAG 6001 2 szint Középfok**	Jól érti, és könnyen kommunikál a standard dialektusban, normál beszédtempóban beszélő anyanyelvi beszélővel. Képes megérteni konkrét és elvont témák széles skáláját. Megérti a szakterülethez kapcsolódó tájékoztatókat, beszédeket, vitákat. Véleményét ki tudja fejteni, meg tudja védeni, képes tényeket közölni, összehasonlítani és szembeállítani. Képes továbbá szakmai témájú leveleket, ügyiratokat, jelentéseket, hétköznapi témákról szóló szövegeket írni. Világosan és egyértelműen kommunikál.
Küszöb szint B1	Megérti a fontosabb információkat olyan világos, standard szövegekben, amelyek ismert témákról szólnak a munka, az iskola, a szabadidő stb. terén. Elboldogul a legtöbb olyan helyzetben, amely a nyelvterületre történő utazás során adódik. Egyszerű, összefüggő szöveget tud alkotni olyan témákban, amelyeket ismer. Le tud írni élményeket és eseményeket. Röviden meg tudja indokolni és magyarázni a különböző álláspontokat.	**NATO STANAG 6001 1 szint Alapfok**	A vizsgázó képes egyértelmű beszédhelyzetekben megérteni a mindennapi élettel, munkával, katonai élettel kapcsolatos ismerős kifejezéseket és egyszerű rövid mondatokat. A kommunikáció során képes egyszerű, személyes igényeit kielégíteni. Élményeket, eseményeket tud elmesélni egyszerű, összefüggő mondatokkal. Képes arra, hogy munkájával kapcsolatos rutinfeladatokról kommunikáljon. Tud üzeneteket, magánleveleket, meghívókat írni.

4. Melléklet

A ZMNE Nyelvvizsgaközpont által kiállított bizonyítvány a KER szerinti besorolással

Forrás: ZMNE Nyelvvizsgaközpont bizonyítvány minta

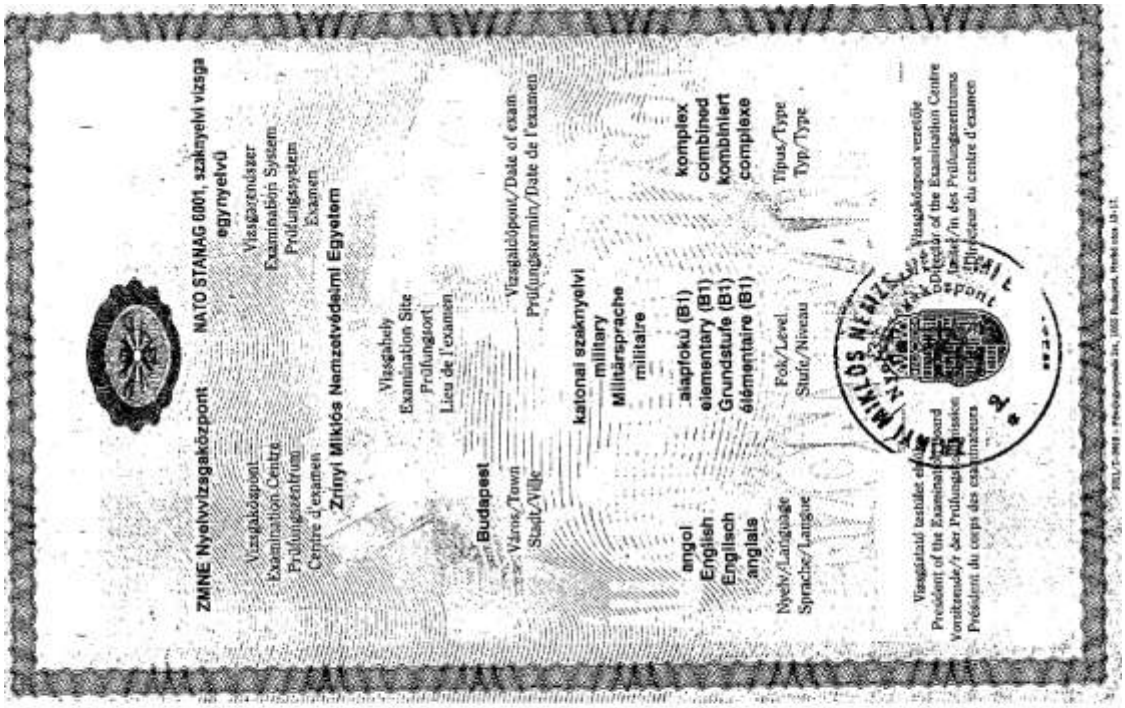

5. Melléklet

Részlet a NATO STANAG 6001 1. szint /alapfok beszédkészséget mérő értékelési útmutatóból (az értékelés 0-tól 5-ig terjedő skálán történik)

Forrás: ZMNE Nyelvvizsgaközpont Akkeditációs beadványa, 2004 – p. 306.

PONTSZÁM	KOMMUNIKATÍV ÉRTÉK	SZÓKINCS	NYELVHELYESSÉG
0	Gyakorlatilag nem kommunikál. Beszédszándékok megvalósítására nem képes. Beszéde töredezett, szó-, illetve mondatfoszlányokból áll. Képtelen megérteni a vizsgáztatót. Egyáltalán nem, vagy rosszul reagál.	A legalapvetőbb általános és szakmai szókincset sem ismeri. A szókincs néhány lexikai elemre korlátozódik.	Beszédszándékait a nyelvtani szerkezet ismerete híján nem képes megvalósítani. Olyan gyakori és súlyos nyelvhelyességi hibákat követ el, amelyek miatt a kommunikáció nem jön létre.
1	Alig kommunikál. Többnyire csak mondattöredékekre, szavak közlésére szorítkozik. Gyakran vagy többnyire nem érti, vagy félreérti a vizsgáztatót. Adott szituációban vagy egyáltalán nem reagál, vagy rosszul reagál és csak igen lassan	A legalapvetőbb általános és szakmai szókincset is helytelenül használja, csak a kezdő nyelvkönyvek alapszókincsét ismeri. Gyakoriak a pontatlanságok.	Közlendőit csak a legegyszerűbb nyelvtani szerkezetekkel képes kifejezni, de nyelvtanilag helyes mondatokat nem használ. Rengeteg az egész mondat jelentését megváltoztató hiba.
2	Csak nagyon egyszerű nyelvi eszközökkel, igen hibásan és akadozva kommunikál. A beszédszándékok közül legfeljebb csak az információközlést képes megvalósítani, de többnyire ebben is korlátai vannak. Beszéde szaggatott. Sokszor félreérti a vizsgáztatót.	A STANAG 1 szinten elvárt általános és szakmai szókincsnek nagy részét ugyan ismeri, de annak csak egy részét alkalmazza aktívan, vannak komoly pontatlanságai.	Kizárólag egyszerű szerkezeteket használ sok hibával, ami gyakran meghiúsítja a kommunikációt.
3	A legtöbb szituációban megfelelően kommunikál. A beszédszándékokat képes megvalósítani. Beszéde aránylag folyamatos, de gyakran hezitál. Egyszer-egyszer félreérti a vizsgáztatót. Időnként rosszul vagy késve reagál.	A STANAG 1 szinten elvárt általános és szakmai szókincset ismeri, és az itt elvárt szókincset kisebb-nagyobb pontatlanságokkal ugyan, de megbízhatóan használja.	Egyszerű nyelvtani szerkezeteket használ. A megértést nem gátló, de számos nyelvtani hibát vét, noha az alapvető, fontos szerkezeteket legfeljebb csak néha alkalmazza helytelenül.

6. Melléklet

Katonai szaknyelvi témakörök a NATO STANAG 6001 nyelvvizsgán

Forrás: http://portal.zmne.hu/portal/page?_pageid=34,138800&_dad=portal&_schema=PORTAL

NATO STANAG 6001 1 SZINT

Haderőnemek és fegyvernemek (a vizsgázó haderejének haderőnemei és fegyvernemei, a vizsgázó fegyverneme, fegyverzete és felszerelése)

Katonai egységek (a vizsgázó haderőnemének egységei, az egység, amelyben a vizsgázó szolgál, ereje, felépítése és feladatai)

Rendfokozatok (a vizsgázó haderőnemében használt rendfokozatok, a vizsgázó rendfokozata és beosztása)

Katonai pályafutás (a vizsgázó pályafutása, előléptetések és szakmai fejlődés)

Egyenruha (a vizsgázó haderejében használt egyenruhák, jelzések**)**

Kiképzés (a vizsgázó kiképzése, kiképzési lehetőségek)

Alapszintű katonapolitikai kérdések (NATO, Békepartnerség, ENSZ csapatok, békefenntartás, közös hadgyakorlatok)

NATO STANAG 6001 2 SZINT

NATO (politikai célok és alapfeladatok, stratégia, NATO bővítés)

Békefenntartás (problémás helyek a világban, részvétel a békefenntartó műveletekben, nemzetközi együttműködés)

Katonai reformok (átszervezés, a haderő csökkentése és korszerűsítése, hivatásos haderő, katonai együttműködés)

Jelenlegi fegyveres konfliktusok (háborúk, konfliktusok Európában és a világ más részein, a konfliktusok megelőzése)

NATO STANAG 6001 3 SZINT

Nemzetközi kapcsolatok (Békepartnerség, NATO, nemzetközi szervezetek, közös hadműveletek, hadgyakorlatok)

Védelmi politika (hadászati elvek, nemzeti katonai stratégia, katonai doktrínák)

Védelmi tervezés (védelmi költségek, honvédelmi költségvetés, erők és eszközök tervezése, célok)

Nem katonai jellegű kihívások (terrorizmus, más, nem hagyományos fenyegetettség)

Fegyveres konfliktusok (veszélyes helyek, alacsony intenzitású konfliktusok, konfliktus megelőzés)

Béketámogatás (békefenntartás, a béke kikényszerítése, konfliktus utáni helyreállítás)

Biztonságpolitikai kérdések (erőegyensúly, nukleáris elrettentés, fegyverzetellenőrzés, kollektív biztonság, regionális biztonsági kérdések)

Infrastruktúra (fegyverrendszerek, katonai felszerelés, katonai kutatás-fejlesztés)

Haderő átalakítás (a haderő átszervezése, korszerűsítése)

Nemzetközi hadijog (a genfi konvenciók, háborús bűnök, a haderő használatának törvényességi kérdései)

Környezetvédelem (a háború hatása a környezetre, fegyverzet kipróbálás és megsemmisítés, egyéb környezetvédelmi kérdések)

Katonaság és társadalom (a katonai szolgálat feltételei, katonai-polgári viszonyok)

7. Melléklet

A STANAG 6001 nyelvvizsgarendszer feladatai

Forrás: http://portal.zmne.hu/portal/page?_pageid=34,19262&_dad=portal&_schema=PORTAL

STANAG 1 SZINT/ A BESZÉDÉRTÉST MÉRŐ VIZSGA (LISTENING)

A beszédértést mérő vizsga feladatai:

1. feladat: feleletválasztós teszt
A vizsgázó 15 hétköznapi élettel kapcsolatos kérdést hall. Minden kérdéshez három válaszlehetőséget (a, b, c variáns) felkínáló feleletválasztós teszt tartozik. A vizsgázó feladata a helyes válasz kiválasztása.
2. feladat: állítások kiválasztása
A vizsgázó 10 katonai élethez kapcsolódó állítást hall. Minden állításhoz három mondat (a, b, c variáns) tartozik, melyek közül az egyik jelentése kapcsolódik az elhangzott állításhoz. A vizsgázó feladata a helyes mondat kiválasztása.
3. feladat: állítások kiegészítése
A vizsgázó egy kb. 10-12 mondatból álló, katonai élettel kapcsolatos szöveget hall. A szöveghez öt hiányos állítás tartozik. A vizsgázó feladata az állításokból hiányzó információ kiegészítése. A beírandó szavak száma itemenként nem több mint három.

STANAG 1 SZINT A BESZÉDKÉSZSÉGET MÉRŐ VIZSGA (SPEAKING)

A beszédkészséget mérő vizsga feladatai:

1. feladat: általános társalgás (kb. 2-3 perc)
A vizsgázó és a vizsgáztató társalgást folytatnak valamilyen általános társalgási témáról (pl. Shopping).
2. feladat: szakmai beszélgetés (kb. 2-3 perc)
A vizsgázó szakmai társalgást folytat a vizsgáztatóval a vizsgáztató által kezdeményezett témáról.
3. feladat: szituáció (kb. 1-2 perc)
A vizsgázó a vizsga elején húzott szituációs kártya segítségével eljátszik a vizsgáztatóval egy általános nyelvi szituációt.
4. feladat: katonai élettel kapcsolatos kép leírása (kb. 2-3 perc)
A vizsgázó először monológ formájában leírja az általa kiválasztott, a katonai élet valamilyen aspektusát ábrázoló képet (pl. katonai bázis, katonai gyakorlat, csapatélet, stb.). Ezt követően a vizsgáztató 3-4 kérdést tesz fel a képpel kapcsolatban.

STANAG 2 SZINT AZ ÍROTT SZÖVEG ÉRTÉSÉT MÉRŐ VIZSGA (READING)

Az írott szöveg értését mérő vizsga feladatai:

1. feladat: szókihagyásos feleletválasztós teszt
Egy kb. 700-800n terjedelmű általános szövegből 10 szó hiányzik. Minden kihagyott szó bizonyos nyelvtani ismerethez kapcsolódik. A szöveghez mellékelt feladatlapon minden, a szövegben üresen hagyott helyre három megadott szóból (A, B, C variáns) választhatja ki a vizsgázó a helyes megoldást, vagyis az odaillő szót.
2. feladat: feleletválasztós teszt
Egy kb. 900-1000n terjedelmű általános szöveg elolvasása után a vizsgázó egy öt kérdésből álló, minden kérdésre három válaszlehetőséget (A, B, C variáns) felkínáló feleletválasztós tesztet old meg.
3. feladat: kérdések megválaszolása
A vizsgázó egy 1200-1300n terjedelmű szakmai szöveget olvas el. A szöveghez 5 kérdés kapcsolódik. A vizsgázó feladata az 5 kérdés megválaszolása.
4. feladat: állítások kiegészítése
A vizsgázó egy kb. 1000-1100n terjedelmű, szakmai szöveget olvas el, majd a mellékelt feladatlapon 10, az olvasott szöveg tartalmával kapcsolatos, hiányos állítást egészít ki.

STANAG 1 SZINT AZ ÍRÁSKÉSZSÉGET MÉRŐ VIZSGA (WRITING)

Az íráskészséget mérő vizsga feladatai:

1. feladat: irányított fogalmazás általános témáról
A vizsgázónak egy kb. 120 szavas, általános témájú fogalmazást kell írnia 3-4 megadott szempont alapján.
2. feladat: levélírás katonai témáról
A vizsgázó egy kb. 120 szavas levelet ír katonai témáról 3-4 előre megadott szempont alapján.

STANAG 2 SZINT A BESZÉDÉRTÉST MÉRŐ VIZSGA (LISTENING)

A beszédértést mérő vizsga feladatai:

1. feladat: információ lejegyzése
A vizsgázó egy kb. 1400-1500n terjedelmű szakmai jellegű hanganyagot hallgat meg. A hallott szöveg katonai eligazítás vagy tájékoztató. A vizsgázó feladata 10 hiányzó információ lejegyzése.
2. feladat: feleletválasztós teszt
A vizsgázó egy kb. 1600-1700n terjedelmű általános szöveget hallgat meg. A hallott szöveghez 10 hiányos állítás tartozik. Minden hiányos állításhoz 3 választási lehetőséget (A, B, C variáns) felkínáló befejezés kapcsolódik. A vizsgázó feladata a helyes variáns kiválasztása az állítások befejezéséhez.

STANAG 2 SZINT A BESZÉDKÉSZSÉGET MÉRŐ VIZSGA (SPEAKING)

A beszédkészséget mérő vizsga feladatai:

1. feladat: általános társalgás (kb. 4-5 perc)
A vizsgázó és a vizsgáztató társalgást folytatnak a vizsgázó által a vizsga elején húzott általános társalgási témáról (pl. Celebrations). Az általános társalgási témakörök megtalálhatók a ZMNE honlapján.
2. feladat: szakmai beszélgetés (kb. 4-5 perc)
A vizsgázó szakmai társalgást folytat a vizsgáztatóval a vizsgáztató által kezdeményezett témáról. A szakmai társalgási témakörök megtalálhatók a ZMNE honlapján.
3. feladat: aktuális katonapolitikai esemény megvitatása (kb. 2-3 perc)
A vizsgázó megvitat a vizsgáztatóval valamilyen aktuális, katonapolitikai eseményt.
4. feladat: szituáció (kb. 2 perc)
A vizsgázó a vizsga elején húzott szituációs kártya segítségével eljátszik a vizsgáztatóval egy általános nyelvi szituációt.

STANAG 2 SZINT AZ ÍROTT SZÖVEG ÉRTÉSÉT MÉRŐ VIZSGA (READING)

Az írott szöveg értését mérő vizsga feladatai:

1. feladat: szókihagyásos feleletválasztós teszt
Egy kb. 1000-1100n terjedelmű általános szövegből 10 szó hiányzik. A szöveghez mellékelt feladatlapon minden, a szövegben üresen hagyott helyre négy megadott szóból (A, B, C, D variáns) választhatja ki a vizsgázó a helyes megoldást, vagyis az odaillő szót.
2. feladat: szöveg-kiegészítés
Egy kb. 1100-1200n terjedelmű általános szövegből öt rövid rész kihagyásra került. A kihagyott részek megtalálhatók a szöveg után. A vizsgázó feladata a kihagyott szövegrészek beillesztése a megfelelő helyre. A vizsgázónak összesen nyolc rövid szövegrészletből kell kiválasztania az öt megfelelőt, vagyis a megadott szövegrészek közül három felesleges.
3. feladat: információ kikeresése
A vizsgázó egy kb. 1900-2000n terjedelmű szakmai szöveget olvas el. A szöveg bekezdéseit beszámozták. Minden bekezdéshez egy kérdés tartozik, mely az adott bekezdésben található valamilyen speciális információra kérdez rá. A vizsgázó feladata hozzárendelni a kérdéseket a megfelelő bekezdésekhez.
4. feladat: feleletválasztós teszt
Ez a feladat a még az előző (3.) feladatban elolvasott szöveghez kapcsolódik. A vizsgázó öt kérdésből álló, minden kérdéshez 5 válaszlehetőséget (A, B, C, D, E variáns) felkínáló feleletválasztós tesztet old meg. Minden kérdéshez két helyes válasz tartozik. A vizsgázó feladata a kérdésenként két helyes válasz megjelölése.

STANAG 2 SZINT AZ ÍRÁSKÉSZSÉGET MÉRŐ VIZSGA (WRITING)

Az íráskészséget mérő vizsga feladatai:

1. feladat: irányított fogalmazás általános témáról: A vizsgázónak egy kb. 180 szavas fogalmazást kell írnia általános témáról megadott szempontok alapján.
2. feladat: irányított fogalmazás szakmai témáról: A vizsgázónak egy kb. 180 szavas fogalmazást kell írnia szakmai témáról megadott szempontok alapján. A fogalmazás típusa lehet levél, ügyirat.

STANAG 3 SZINT A BESZÉDÉRTÉST MÉRŐ VIZSGA (LISTENING)

A beszédértést mérő vizsga feladatai:

1. feladat: feleletválasztós teszt
A vizsgázó egy kb. 2300-2400n terjedelmű általános szöveget hallgat meg. A hallott szöveghez 10 hiányos állítás tartozik. Minden hiányos állításhoz 4 választási lehetőséget (A, B, C, D variáns) felkínáló befejezés kapcsolódik. A vizsgázó feladata a helyes variáns kiválasztása az állítások befejezéséhez.
2. feladat: kérdések megválaszolása

A vizsgázó egy kb. 2300-2400n terjedelmű szakmai szöveget hallgat meg. A hallott szöveghez 10 kérdés kapcsolódik. A vizsgázó feladata a 10 kérdés megválaszolása.

STANAG 3 SZINT A BESZÉDKÉSZSÉGET MÉRŐ VIZSGA (SPEAKING)

A beszédkészséget mérő vizsga feladatai:

1. feladat: szakmai beszélgetés (kb. 6-7 perc)
A vizsgázó és a vizsgáztató társalgást folytatnak a vizsgázó szakmájáról, jelenlegi beosztásáról, haderőnemével, fegyvernemével kapcsolatos kérdésekről.
2. feladat: véleménykifejtés (kb. 6-7 perc)
A vizsgázó egy rövid (2-3 soros), általános témájú szöveget olvas el, majd kifejti véleményét az olvasott szövegben felvetett gondolatról, és kérdések alapján megvitatja azt a vizsgáztatóval.
3. feladat: szakmai téma megvitatása (kb. 6-7 perc)
A vizsgázó elolvassa a vizsga elején kihúzott 4-5 soros katonai vagy katonapolitikai hírt, megfogalmazza annak lényegét, és megvitatja a hír témáját a vizsgáztatóval.

STANAG 3 SZINT AZ ÍROTT SZÖVEG ÉRTÉSÉT MÉRŐ VIZSGA (READING)

Az írott szöveg értését mérő vizsga feladatai:

1. feladat: szókihagyásos feleletválasztós teszt
Egy kb. 1200-1300n terjedelmű általános szövegből hét szó hiányzik. A szöveghez mellékelt feladatlapon minden, a szövegben üresen hagyott helyre négy megadott szóból (A, B, C, D variáns) **választhatja ki a vizsgázó a helyes megoldást, vagyis az odaillő szót.**
2. feladat: kérdések megválaszolása
A vizsgázó egy kb. 1800-1900n terjedelmű általános szöveget olvas el. A szöveghez öt kérdés kapcsolódik, melyek a szövegben található valamilyen specifikus információra kérdeznek rá. Az öt kérdéshez hét lehetséges választ mellékeltek. A vizsgázó feladata az öt helyes válasz kiválasztása.
3. feladat: szókihagyásos teszt
A vizsgázó egy kb. 1000-1100n terjedelmű, szakmai szöveget olvas el melyből nyolc szót kihagytak. A kihagyott nyolc szót további 3 szóval együtt megadták a szöveg feletti bekeretezett részben. A vizsgázó feladata a 8 megfelelő szó kiválasztása és beillesztése az üresen hagyott helyekre.
4. feladat: feleletválasztós teszt
A vizsgázó egy kb. 2000-2100n terjedelmű szakmai szöveget olvas el. Az olvasott szöveghez öt hiányos állítás tartozik. Minden hiányos állításhoz 4 választási lehetőséget (A, B, C, D variáns) felkínáló befejezés kapcsolódik. A vizsgázó feladata a helyes variáns kiválasztása az állítások befejezéséhez.

STANAG 3 SZINT AZ ÍRÁSKÉSZSÉGET MÉRŐ VIZSGA (WRITING)

Az íráskészséget mérő vizsga feladatai:

1. feladat: irányított fogalmazás általános témáról
A vizsgázónak egy kb. 220 szavas fogalmazást kell írnia általános témáról néhány megadott szempont alapján.
2. feladat: irányított fogalmazás szakmai témáról
A vizsgázónak egy kb. 220 szavas fogalmazást kell írnia szakmai témáról néhány megadott szempont alapján. A fogalmazás típusa lehet levél, jelentés, ügyirat.

8. Melléklet

A Global Security portál egyik cikke (2009. január 10.)

Forrás: www.globalsecurity.org/ (2010.11.14)

Az Egyesült Államok iraki erői terroristákat öltek meg, gyanúsítottakat fogtak el, fegyvereket koboztak el

Az amerikai haderő sajtószolgálata

WASHINGTON, 2006. január 10. Bagdadban hivatalos közleményt adtak ki, miszerint a mai napon és tegnap amerikai és iraki erők terroristagyanús személyeket öltek meg és fogtak el, illetve fegyverraktárakat fedeztek fel.

A mai napon az iraki szárazföldi haderő 8. hadosztályának katonái a déli központi többnemzetiségű hadosztály katonáinak támogatásával megöltek két terroristát és négy másikat elfogtak a déli Diwaniyah tartomány egy kis falujában. Egy koalíciós katona megsebesült, akit a koalíciós erők egyik egészségügyi létesítményébe szállítottak. A jelentések szerint stabil az állapota. Hivatalos közlés szerint az elfogottakat gyilkossággal, emberrablással és kábítószer eladással vádolják.

A „Testvérek Társasága" alkalmi harci kötelék katonái tegnap Észak-Irakban fegyverraktárakat fedeztek fel. A helyi rendőrség, az iraki szárazföldi haderő 5. hadosztálya 1. dandárának katonái a 4. amerikai gyaloghadosztály 3. nehézdandár harccsoportjának katonáival együtt tüzérségi és aknavető gránátokat és rakétákat találtak Muqdadiyah közelében.

Amerikai katonák bombakészítésre használható anyagokat fedeztek fel az Anaconda ellátó terület közelében Baladtól délkeletre. Egy gyanús robbanószerkezet vizsgálata közben észrevettek egy gyújtózsinórt, amely egy közeli házhoz vezetett. A katonák átkutatták a házat és megtalálták az anyagokat.

A 101. légiszállítású hadosztály 1. dandárjának harccsoportja aknavető gránátokat és nagy tüzérségi lövedékeket talált Kirkuktól délkeletre. Egy másik járőr Kirkuktól északra aknavető gránátokat és rakétavetőbe való robbanófejeket talált.

Egy bejelentés alapján a 2. gyalogsági hadosztály 3. dandárjának katonái a 3. páncélos felderítő ezred katonáival és a helyi rendőrséggel együtt lerohantak egy házat Tal Afar közelében. A biztonsági erők rögtönzött robbanószerkezetek készítésére alkalmas anyagokat találtak a ház egy olyan részében, amely a hivatalos személyek szerint rendkívül jól el volt rejtve. Szintén egy bejelentés vezette a 172. csapásmérő dandár harccsoportjának katonáit azokhoz aknagránátokhoz és gyutacsokhoz, amelyeket egy mosuli temetőben rejtettek el.

9. Melléklet

Részlet a UN Civilian Handbookból

Forrás: UN Civilian Police Handbook, UN Department of Peace-Keeping Operations, New-York, 1995, p 97.
http://www.saint-claire.org/resources/civpol_hand_en.pdf

Általános biztonsági óvintézkedések

Semlegesség. A semlegesség demonstrálása a személy és a csapat védelmét is szolgálja, valamint biztosítja, hogy ezek nem válnak a fölösleges ellenségeskedés céltáblájává. Biztosítani kell, hogy az ENSZ zászlóját minden épületre és járművre jól láthatóan kitegyék.

Fényképezés. A fényképezés problémákat okozhat. Sohase fényképezzünk katonai létesítményeket, eszközöket és személyzetet, vagy más érzékeny területeket, vagy tárgyakat. A küldetési utasítások specifikus tudnivalókat tartalmazhatnak a témáról.

Épületek és elszállásolás. A megfigyelőknek fel kell készülniük szélsőséges csoportok támadásaira, ezért soha sem szabad mindig ugyanabban az időben végezni a rutinfeladatokat, nem szabad önteltté és kiszámíthatóvá válni. Különleges óvatossággal kell eljárni, amikor szolgálati ügyeket beszélünk meg és még inkább akkor, amikor helyi személyzet és nem ENSZ dolgozók jelenlétében kezelünk hivatalos iratokat.

FELHASZNÁLT IRODALOM JEGYZÉKE

Kormányrendeletek, rendeletek, dokumentumok

3/1980. (X.25.) MM rendelet az idegennyelv-tudás igazolására rendszeresített állami nyelvvizsgáról

3/1980. (X.25.) MM rendelet melléklete: Intézmények - nyelvvizsgák táblázat

30/1999 (VII. 21.) OM rendelet hatályos melléklete az államilag elismert nyelvvizsga egységes követelményrendszeréről

137/2008. (V. 16.) Korm. rendelet az idegennyelvtudást igazoló államilag elismert nyelvvizsgáztatás rendjéről és nyelvvizsga bizonyítványokról

77/2002. (IV. 13.) Kormányrendelet

71/1998. (IV. 8.) Kormányrendelet

137/2008.(V.16.) Kormányrendelet 4. §-a.

Államilag elismert nyelvvizsgák akkreditációs kézikönyve, Nyelvvizsgáztatási Akkreditációs Központ, Budapest, 1999. -p.72-73

Nyelvvizsgáztatási Akkreditációs Központ AK-XIV/4/2005 határozata.

30/1999.(VII.21.) OM rendelete

182/2009. (IX.10.) Kormányrendelet

30/1999.(VII.21.) OM rendelet 5. §-a.

DoD Directive 5122.5, US Department of Defense, 2001, szept 27.

A Magyar Köztársaság Honvédelmi Miniszterének Humánpolitikai Irányelvei a 2009–2010 Személyügyi Évre

http://www.hm.gov.hu/files/9/8110/humanpolitikai_iranyelvek_2009_2010.pdf (2010.11.20)

ZMNE Nyelvvizsgaközpont Akkeditációs beadványa, 2004.

Nyelvvizsgáztatási Akkreditációs Központ AK-XIV/4/2005. határozata.

NÉMETH Béla alez.: Feljegyzés a NATO-szolgálattal összefüggő nyelvi felkészítésről. Brüsszel, 1999. ZMNE nyilv. tart. szám: 231/6/1999.

Relating Language Examination to the Common European Framework: Learning, Teaching, Assessment - Strasbourg, Language Policy Division, 2003.

Szintillesztési módszertani segédlet. - Bp.: Nyelvvizsgát Akreditáló Testület, Nyelvvizsgáztatási Akkreditációs Központ, 2006.
Minimum Standards For Establishing Quality Profiles in ALTE Examinations. ALTE Code of Practice, 1994. http://www.alte.org/standards/index.php (2010.11.03.)
http://dilbilim.info/yukseklisans/Corpus%20Based/Brown_Corpus_Manual.pdf.(2011.04.18)
STANAG 6001 NATO Standartization Agreement, Language Proficiency Levels, Edition 2. - Military Agency for Standardization, 1976.
STANAG 6001 NATO Standartization Agreement, Language Proficiency Levels, Edition 3. - Military Agency for Standardization, 2003.
EG 03561 Bárhol Bevethető és a Helyi erők Nyelvtudása.
ZMNE Belső működési rend, 2009. –p. 2.
Common european Framework of Reference for Languages: Learning , Teaching , Assessment, Language Examining and Test Development – Language Policy Devision, Strasbourg, 2002.
Military Operations Other than War. Air Force Doctrine Document 2-3, 2000. http://www.dtic.mil/doctrine/jel/service_pubs/afd2_3.pdf
Peace Operations Field Manual 100-23, Department of the Army Washington, DC, 1994. http://www.dtic.mil/doctrine/jel/service_pubs/fm100_23.pdf
FM 3-19. Military Police Operations. Headquarters Department of the Army, Washington, DC, 2001. http://dspace.wrlc.org/doc/get/2041/63340/00101display.pdf
JP3-07.3 Joint TTP(Tactics, Techniques and Procedures) for Peace Ops , Joint Publications, 1999. http://smallwarsjournal.com/documents/jp3073.pdf
Joint Tactics, Techniques, and Procedures for Noncombatant Evacuation Operations, Joint Publications, 1997.
http://www.globalsecurity.org/military/library/policy/dod/jp3_07_5.pdf

Könyvek, jegyzetek:

ALDERSON, Charles et al: *Language Test Construction and Evaluation*.- Cambridge University Press, 1995.
Államilag elismert nyelvvizsgák akkredítációs kézikönyve. - Bp.: Nyelvvizsgáztatási Akkreditációs Központ, 2007.

Államilag elismert nyelvvizsgák akkreiítációs kézikönyve. - Bp.: Nyelvvizsgáztatási Akkreditációs Központ, 1999. - p. 19.

BACHMAN, Lyle, PALMER Adrian: *Langusge Testing in Practice*. - Oxford University Press, 1996.

BROWN, Janet: *Testing in Language Programs*. - Upper Saddle River: Prentice Hall Regents, 1996.

CARROLL et al: *The American Heritage Word Frequency Book*. New York: American Heritage Publishing Co, 1971.

CRYSTAL, David: *An Encyclopedic Dictionary of Language and Languages*. - Harmondsworth: Penguin Books, 1994. - p. 410.

DAVIES Alan. et al: *Dictionary of Language Testing*, Cambridge University Press, 1999. - p.33.

DOBOS Csilla: *Szaknyelvek és szaknyelvoktatás*. In : Miskolci nyelvi mozaik. Budapest: Eötvös József Könyvkiadó, 2004. - p. 24–43.

SZTERNÁK György: *A nemzeti biztonsági- és katonai stratégia elméleti és gyakorlati kérdései.* - ZMNE, Budapest, 1999.

FRANCIS et al: *The Collins COBUILD Grammar Patterns 2*: *Nouns and adjectives*.- London: Harper Collins Publishers Ltd, 1998.

FRANCIS, Nelson, KUCERA, Henry: *Brown Corpus Manual*. – Brown University, USA, 1964.

HUGHES, Arthur: *Testing for Language Teachers*. - Cambridge University Press, 1989. - p. 23.

HUNSTON, Susan: *Corpora in Applied Linguistics*. - Cambridge University Press, 2002.

JAKUS János, BOLDIZSÁR Gábor: *Nem háborús Műveletek*, Egyetemi Jegyzet, ZMNE Hadtudományi Kar Biztonsági és Stratégiai Tanulmányok Tanszék, Budapest, 2002.

Joint Task Force Commander's Handbook for Peace Operations. Joint Warfighting Center, Fort Montroe, Virginia, 1997.
http://www.dtic.mil/doctrine/doctrine/research/k516.pdf

Language Testing Seminar. Course Book. Evaluation of Reading Comprehension, 2001.-p. III-21

Longman Dictionary of Contemporary English. - Essex, England: Longman House, 1991.

MASCULL, Bill: *Keywords in the Media, Keywords in Business*. London: Harper Collins Publishers Ltd, 1997.

NATION, Paul, WARING, Robert: *Vocabulary Size, Text Coverage and Word Lists*. – In. SCHMITT, Norbert. and McCARTHY, Michael: Vocabulary: Description, Acquisition and Pedagogy. - Cambridge University Press, 1997. - p. 6-19.

O'CONNEL, Mary, NORDWOOD, Janet: *A Brief History of Foreign Language Assessment in the United States.* Appedix D. - In: International Education and Foreign Languages: Keys to Securing America's Future. - Washington D.C: The National Academies Press, 2007. - p.360-361.

SINCLAIR et al.:*The Collins Cobuild Grammar Patterns 1: Verbs.* – London: Harper Collins Publishers Ltd, 1996.

SINCLAIR, *John: Corpus and Text - Basic Principles in Developing Linguistic Corpora: a Guide to Good Practice*. – Oxford: Oxbow Books, 2005. - p.1-16.

SINCLAIR, John: *Corpus, Concordance and Collocation*. Oxford University Press, 1991.

Szintillesztési módszertani segédlet. – Budapest: Nyelvvizsgát Akreditáló Testület, Nyelvvizsgáztatási Akkreditációs központ, 2006.

Dr. SZTERNÁK György, BOLGÁR Judit, HAJDÚ István: *A katonai műveletek háttere, megvívásuk jellemzői napjainkban*. - Budapest: Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, 2008.

Dr. SZTERNÁK György: *Válságreagáló műveletek*.- Budapest: ZMNE, 2006.

THORNDIKE, Edward, LORGE Irving: *The Teacher's Wordbook of 30,000 words.* Columbia University, USA, 1944.

UN Civilian Police Handbook. New York: UN Department of Peace-Keeping Operations, 1995. http://www.saint-claire.org/resources/civpol_hand_en.pdf

UN Military Observers Handbook. New York: UN Department of Peace-Keeping Operations, 2001.

WEST, Michael: *The General Service List*. http://jbauman.com/gsl.html (2010.11 16.)

Cikkek, tanulmányok:

BOLDIZSÁR Gábor: A békeműveletekben való részvétel hatása a Magyar Honvédségre - doktori (PhD) értekezés ZMNE, 2008.

CANALE, Michael, SWAIN, Merrill: *Theoretical Bases of Communicative Approaches to Second Language Teaching and Testing*. – In. Applied Linguistics, 1980 1sz. – p.1-47.

DINIZ, Luciana.: *A Comparative Review: TextStat2.5, AntConc 3.0, Compleat Lexical Tutor 4.0*. – In. Language Learning and Technology, Georgia State University, 2005, Vol. 9, No. 3, - p. 22-27.

Dr. HARAI Dénes: *NATO-orientáció és katonai felsőoktatás*. In. Dr. Harai Dénes HVK Euró-Atlanti Integrációs Munkacsoport és a ZMNE közös kiadványa. Bp. 1996 - p. 7-10.

Dr. KISS Gabriella: *Tactics for removing cultural barriers: a practical approach to effective communication.* In. Aarms, 2008, Vol. 7. issue 3.

Dr. KISS Gabriella: *A theoretical approach to intercultural communication.* In. Aarms, 2008, Vol. 7. issue 3.

Dr. KOVÁCSNÉ dr. Nábrádi Márta: *A STANAG 6001 vizsgáztatás helye, szerepe és módszerei a NATO beosztásra kijelölt tisztek nyelvi felkészítésébe.* In. Egyetemi Fórum, 2002, VI. évfolyam 2. sz.

Dr. KOVÁCSNÉ dr. Nábrádi Márta: *Új kihívások a hallgatói nyelvképzés új rendszerében.* In. Hadtudomány, 2004, 4 sz.

Dr. NÓGRÁDINÉ Kiss Magdolna: *A nyelvi képzés változásai és struktúráltsága a magyar Honvédségnél a rendszerváltástól napjainkig*.- doktori (PhD) értekezés ZMNE, 2003.

Dr.KÁDAS Géza: *Az idegen nyelv és a katonai szaknyelv oktatásának helyzete és fejlestésének lehetőségea a Magyar Honvédség tanintézeti és tanfolyami képzésben* - Kandidátusi Értékezés. ZMKA, 1994.

Dr. FORGÁCSNÉ Göttler Viktória: *A Francia szaknyelvoktatás tapasztalatai és korszerrűsítésének lehetőségei.* - Doktori (PhD) értekezés. ZMNE, 2004.

GOULDEN et al.: *How Large Can a Receptive Vocabulary Be?* – In. Applied Linguistics, 1990. 11 évf. 4. sz. - p.341-363.

HALÁCSI Péter et al: *A Hunglish korpusz és szótár.* In. III Magyar Számítógépes konferencia kiadványa.- Seged, 2005. –pp. 134-143. (http://www.inf.u-szeged.hu/projectdirs/mszny2005/2005.pdf)
SZENES Zoltán: A békefenntartás hatása a magyar haderőre http://www.zmne.hu/kulso/mhtt/hadtudomany/2006/3/2006_3_1.html (2008.03.12.)
Dr. SZTERNÁK György, BOLGÁR Judit, KISS Zoltán László: *Felkészítés a válságreagáló műveletekre.* – In. Új Honvédsége Szemle, 2005, 8. sz.
Dr. VÁRNAINÉ Dr. Kis Ilona: *Akkreditálták a STANAG 6001 nyelvvizsgát.* In. Nemzetvédelmi Egyetemi Fórum IX. évfolyam, 2005. 1. szám 18-19. old
Dr. VÁRNAINÉ Dr. Kis Ilona: *Setting and Meeting Standards in Hungary.* In. BILC Conference anyagának kiadványa, Turkey, 2010. május 24-27.
Dr. VÁRNAINÉ Dr. Kis Ilona: *A STANAG tanfolyam bevezetése a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen, a STANAG-6001 vizsgaszintjei, feladattípusai és eddigi eredményei.* In. Magyar Honvéd, 1998. 9. évf. 21. sz. - p. 29-31.
Dr. VÁRNAINÉ Dr. Kis Ilona: *A ZMNE Nyelvvizsgaközpontjáról.* In. Új Honvédségi Szemle, 2002. 56. évf. 5. sz. – p. 81-86.
Dr. VÁRNAINÉ Dr. Kis Ilona: *Úton a NATO-kompatibilitás felé BILC 1997* – In. Magyar Honvéd, 1997, december.

Internet források:

HERZOG, Martha: *An overview of the history of the ILR Lanuage proficiency skill level descriptions and scale.*
http://www.govtilr.org/Skills/IRL%20Scale%20History.htm
Peace Ops Training Vignettes.
http://www.globalsecurity.org/military/library/report/1995/call-95-2_peace-ops-vignettes_toc.htm
PAJZS Júlia: *Mitől nagy a Nagyszótár?* 2003. http://corpus.nytud.hu/mtn/pajzs.ppt.
MH részvétel a békeműveletekben 2010.01.11. állapot
http://www.hm.gov.hu/container/files/attachments/6026/misszosletszam.pdf (2011.03.28.)
http://www2.lingsoft.fi/doc/engcg/Bank-of-English.html (2010.09.23.)
http://www.americancorpus.org/ (2010.10.02.)
http://www.gloriacappelli.it/blog/media/bnc.pdf (2010.10.11.)

http://ice-corpora.net/ice/ (2010.10.05.)
http://khnt.hit.uib.no/icame/manuals/lob/index.htm (2010.11.05.)
http://icame.uib.no/flob/ (2010. 11.20.)
http://termino.bme.hu/alap/de_alap.htm#7 (korpuszok listája) (2010.11.23.)
http://dilbilim.info/yukseklisans/Corpus%20Based/Brown_Corpus_Manual.pdf (2010.12.01.)
http://khnt.hit.uib.no/icame/manuals/lob/index.htm (2010.12.05.)
http://www.cobuild.collins.co.uk (2010.09.05.)
http://www.cambridge.org/us/esl/catalog/subject/custom/item3646595/Cambridge-International-Corpus-Cambridge-and-Nottingham-Corpus-of-Discourse-in-English-(CANCODE)/?site_locale=en_US (2010.08.23.)
http://archive.lib.msu.edu/LDC/rawcds/cd421/MANUALS/ACE/INDEX.HTM (2010.09.07.)
http://www.sol.lu.se/engelska/corpus/corpus/espc.html (2010.12.20.)
http://www.cambridge.org/us/esl/catalog/subject/custom/item3637700/Cambridge-International-Corpus-Cambridge-International-Corpus/?site_locale=en_US
http://icame.uib.no/ (2011.01.11.)
http://corpus.nytud.hu/mnsz/ (2010.11. 06.)
http://www.bilc.forces.gc.ca/org/index-eng.asp (2011. 01. 24.)
http://www.bilc.forces.gc.ca/org/index-eng.asp (2011. 01. 24.)
http://www.nato.int/shape/community/civpers/vacancies/A23-1209.pdf (2010.10.22.)
http://www.uta.fi/laitokset/kielikeskus/CEF/CEF.htm (2010.10.01)
http://rex.nyak.hu/list/list.asp (2010.09.15.)
www.alte.org/standards/index.php (2010.10.12.)
http://info.actfltesting.org/natobat/ (2011.01 23.)
http://jbauman.com/gsl.html (2011.01. 20.)
http://www.nato.int/SFOR/ (2011.01.18.)
http://www.globalsecurity.org/military/ops/isaf-intro.htm (2011.02.05.)
http://www.bilc.forces.gc.ca/ (2011. 01.24)
http://www.govtilr.org/ (2011.06.06)
http://www.languagetesting.com/acad_opi.htm (2011.06.06)
http://www.nato.int/shape/community/civpers/vacancies/A23-1209.pdf (2010.09.11)
http://www.languagetesting.com/acad_opi.htm (2010. 09.22)
http://www.languagetesting.com/acad_opi.htm (2011.06.06)

http://www.nato.int/structur/ntg/jssg.htm#3 (2011.06.06)
http://www.bilc.forces.gc.ca/org/index-eng.asp (2011.01.24.)
http://www.bilc.forces.gc.ca/org/index-eng.asp (2010.11.02)
http://www.bilc.forces.gc.ca/org/index-eng.asp (2010.11.02)
http://www.bilc.forces.gc.ca/org/index-eng.asp (2011.06.07)
http://www.nyak.hu/doc/akk_vizsgarendszer.asp (2011.01. 12.)
http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/cadre_en.asp (2011.06.07)
http://portal.zmne.hu/portal/page?_pageid=34,19018&_dad=portal&_schema=PORTAL (2010.09.16.)
http://www.natcorp.ox.ac.uk/ (2010. 10.11.)
http://ice-corpora.net/ice/index.htm (2010. 10.11.)
http://www.americancorpus.org/ (2010. 10.11.)
http://khnt.hit.uib.no/icame/manuals/lob/index.htm (2010. 10.11.)
http://www.titania.bham.ac.uk/docs/svenguide.html (2011.06.08.)
http://www.natcorp.ox.ac.uk/docs/URG/ (2011.06.09.)
http://americancorpus.org. (2011.06.10.)
http://corpus.nytud.hu/mnsz/ (2010. 04.05.)
mokk.bme.hu/archive/hunglish05/pdf/data/at_download (2010. 09. 25.)
http://corpus.nytud.hu/mnsz/ (2010. 04.05.)
http://szotar.mokk.bme.hu/hunglish/search/corpus (2010. 09. 25.)
http://www.nato.int/sfor/indexinf/169/content.htm (2011. 06.12)
http://www.nato.int/sfor/indexinf/169/content.htm (2011. 06.12)
www.globalsecurity.org/(2010. 11.02)
http://www.independent.co.uk/
http://www.bbc.co.uk/
http://khnt.hit.uib.no/icame/manuals/brown/INDEX.HTM
http://www.nyak.hu/doc/akk_vizsgarendszer.asp
Interagency Language Roundtable – Nemzetközi Nyelvi Kerekasztal, http://www.govtilr.org/ (2011.06.06)
Oral Proficiency Interview , http://www.languagetesting.com/acad_opi.htm (2011.06.06)
http://www.nato.int/shape/community/civpers/vacancies/A23-1209.pdf (2010.09.11)
NATO STANAG 6001, Edition 3, http://www.languagetesting.com/acad_opi.htm (2011.06.06)

Nato Training Group Joint Services Sub Group, Mission Statement ,
http://www.nato.int/structur/ntg/jssg.htm#3 (2011.06.06)
BILC Conferences, http://www.bilc.forces.gc.ca/org/index-eng.asp (2011. 10.11.)
BILC Professional Seminars, http://www.bilc.forces.gc.ca/org/index-eng.asp
(2010.11.02)
Language Testing Seminar, Advanced Language Seminar ,
http://www.bilc.forces.gc.ca/org/index-eng.asp (2011.06.06.)
Benchmark Advisory Test, http://www.bilc.forces.gc.ca/org/index-eng.asp
(2011.06.07)
Nyelvvizsgáztatási Akkreditációs Központ. Akkreditált nyelvvizsgarendszerek-
http://www.nyak.hu/doc/akk_vizsgarendszer.asp (2011.01. 12.)
Common European Framework of Reference for Languages-
http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/cadre_en.asp (2011.06.07)

A TÉMÁHOZ KAPCSOLÓDÓ PUBLIKÁCIÓK JEGYZÉKE

Vadász Istvánné: *Ön is készült, tanár úr?* Társadalom és Honvédelem, 1998. 3. évf. 4. sz.

Vadász Istvánné: *STANAG 6001 nyelvtudás minősítő rendszer.* Társadalom és Honvédelem, 1999. 3.évf. 4. sz.

Vadász Istvánné: *STANAG 6001 nyelvvizsga a ZMNE-n*. Nemzetvédelmi Egyetemi Fórum, 2002. 1. sz.

Vadász Istvánné: *Relating Language Examinations to the Common European Framework.* BILC konferencia elektronikus kiadványa, 2006.

Vadász Istvánné: *A nyelvvizsgáztatás szakmai irányítása a NATO*-ban. Társadalom és Honvédelem, 2007. 3. évf. 4. sz.

Vadász Istvánné: *Változások a NATO STANAG 6001 vizsgáztatásban Magyarországon*. Hadtudományi szemle on-line Kiadványa, 2009. 2. évf. 1. sz.

Vadász Istvánné: *A minőségbiztosítás elemei a nyelvizsgáztatásban.* II Language, Specialized Language, Specialized Military Language nemzetközi konferencia kiadványa.-2009.- ISBN 978 963 7060 65 6

Vadász Istvánné: *Kultúra akcióban*. Társadalom és Honvédelem, 2009. 2.sz.

Vadász Istvánné: *Language Testing in Hungary*. Bureau for International Language Co-ordination, Advanced Language Testing Seminar elektronikus kiadványa, 2010.

Vadász Istvánné: *What Is Behind The Test?* AARMS, 2011. 10 kötet, 2.sz.